

Det Europæiske Institut for Ligestilling
mellem Mænd og Kvinder

Gender mainstreaming

Kønsbudgettering: Trin for trin-værktøjskasse

Vejledning for EU-fonde

Bidragydere

Denne værktøjskasse er en del af det arbejde, som Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (EIGE) har udført om kønsbudgettering. Den udgør en integrerende del af EIGE's platform for kønsmainstreaming.

Forfatterne til denne værktøjskasse er: Elisabeth Klatzer og Angela O'Hagan (uafhængige eksperter), Catharina Schmitz og Emma Wretblad (NIRAS Sweden AB) og Ursula Mollay, Ambre Maucorps, Arndt Münch og Daniella Fessl (ÖIR GmbH).

Den trækker desuden på de forskellige høringsprocesser, der er afholdt i rammerne af EIGE's projekter for kønsbudgettering. EIGE vil gerne takke deltagerne i de høringsmøder, der fandt sted den 21. november

2018 og den 28. marts 2019 i Vilnius, for indsigt og ekspertise, der i høj grad er indgået i forskningen.

En særlig tak til Jeroen Decuyper Aerts (det belgiske institut for ligestilling mellem kvinder og mænd og EIGE's ekspertforum, Belgien) for hans intellektuelle bidrag og støtte under hele gennemførelsen af ovennævnte projekter. EIGE vil gerne takke Renate Wielpütz (uafhængig ekspert) for hendes råd og støtte af høj kvalitet.

EIGE's kønsmainstreamingteam har koordineret arbejdet på denne publikation og tilvejebragt kvalitetssikring (Barbara Limanowska, Helena Morais Maceira, Elena Anchevska, Sarah Robinson, Kim Van Aken og Nicole Jansen).

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (EIGE)

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (EIGE) er et videncenter for ligestilling mellem mænd og kvinder under Den Europæiske Union. EIGE støtter de politiske beslutningstagere og alle relevante institutioner i deres bestræbelser på at øge EU-borgernes bevidsthed om ligestilling ved at sikre dem særlig ekspertise og sammenlignelige og pålidelige oplysninger om ligestilling i Europa.

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (EIGE)
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LITAUEN

Tlf. +370 52157444

E-mail: eige.sec@eige.europa.eu

 <http://www.eige.europa.eu>

 <http://twitter.com/eurogender>

 <http://www.facebook.com/eige.europa.eu>

 <http://www.youtube.com/eurogender>

 <http://eurogender.eige.europa.eu>

 <https://www.linkedin.com/company/eige/>

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2022

Print	ISBN 978-92-9482-969-6	doi:10.2839/417458	MH-01-22-000-DA-C
-------	------------------------	--------------------	-------------------

PDF	ISBN 978-92-9482-949-8	doi:10.2839/118869	MH-01-22-000-DA-N
-----	------------------------	--------------------	-------------------

© Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (EIGE), 2022

Forsideillustration: © Marian Weyo/Shutterstock.com, håndikon: © Leone_V/Shutterstock.com,

lyspæreikon: © Irina Adamovich/Shutterstock.com

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Videreanvendelse tilladt under forudsætning af, at kilden angives, og at den oprindelige betydning ikke fordrejes; EIGE hæfter ikke for eventuel skade som følge af denne brug. EIGE's politik for videreanvendelse gennemføres ved Kommissionens afgørelse af 12. december 2011 om videreanvendelse af Kommissionens dokumenter (2011/833/EU).

Dette dokument er udarbejdet af Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (EIGE) for at lette gennemførelsen af princippet om ligestilling mellem kønnene gennem kønsbudgettering som et af redskaberne til integrering af kønsaspektet. Det indeholder anbefalinger og god praksis og er ikke juridisk bindende for EU eller nationale enheder, der er involveret i anvendelsen af EU's midler. Når der henvises til gældende lovgivning eller retsakter, udgør dette ikke juridisk rådgivning med hensyn til gennemførelsen heraf. Anvendelsen af denne værktøjskasse berører ikke national lovgivning eller tolkningen af Domstolens, Rettens eller Kommissionens afgørelser.

Kønsbudgettering: Trin for trin-værktøjskasse

Vejledning for EU-fonde

Akronymer

AMIF	Asyl- og Migrationsfonden
BNP	Bruttonationalprodukt
CAP	Den fælles landbrugspolitik
CCO	Central fælles outputindikator
CCR	Central fælles resultatindikator
CPR	Forordning om fælles bestemmelser
ELFUL	Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne
EFSI	Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer
EIGE	Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder
EHFF	Den Europæiske Hav- og Fiskerifond
EFRU	Den Europæiske Fond for Regionaludvikling
EPRS	Europa-Parlamentets Forskningstjeneste
ESF	Den Europæiske Socialfond
ESF+	Den Europæiske Socialfond Plus
ESI-fondene	De europæiske struktur- og investeringsfonde
EU	Den Europæiske Union
EU-fondene	EU's fonde under delt forvaltning
GenderCoP	Praksisfællesskab om kønsmainstreaming
IGFV	Instrumentet for grænseforvaltning og visa
IKT	Informations- og kommunikationsteknologi
ILO	Den Internationale Arbejdsorganisation
IMF	Den Internationale Valutafond
ISCED	Den internationale standardklassifikation for skolevæsenet
ISF	Fonden for Intern Sikkerhed
NGO('er)	Ikkestatslig(e) organisation(er)
OECD	Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling
SDG(er)	Mål for bæredygtig udvikling
SMV'er	Små og mellemstore virksomheder
TEN-T	Transeuropæiske transportnet
TEU	Traktaten om den Europæiske Union
TEUF	Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
UN	De Forenede Nationer

Indhold

Oversigt over værktøjskassen	4
Afsnit 1. Hvem er denne værktøjskasse beregnet for?	5
Afsnit 2. Hvad er kønsbudgettering?	5
Introduktion til kønsbudgettering	6
Hvad har kønsbudgettering at gøre med kvinders og mænds oplevede virkelighed?	6
Hvad indebærer kønsbudgettering i praksis?	11
Kønsbudgettering i EU-fondene	12
Afsnit 3. Hvorfor er kønsbudgettering i EU-fondene under delt forvaltning vigtig?	18
Tre grunde til at kønsbudgettering er af afgørende betydning i EU-fondene	19
Afsnit 4. Hvordan kan vi anvende kønsbudgettering i EU-fondene? Praktiske værktøjer og eksempler fra medlemsstaterne	20
EU's retsregler	22
Værktøj 1: Etablering af sammenhæng mellem EU-fondene og EU's retsregler for ligestilling mellem kønnene	22
Støtte til national/regional programmering og på projektniveau	31
Værktøj 2: Analyse af kønsbestemte uligheder og behov for ligestilling på nationalt og regionalt plan	31
Værktøj 3: Operationel gennemførelse af ligestilling mellem kønnene i politiske målsætninger (i partnerskabsaftaler), og specifikke målsætninger/foranstaltninger (i operationelle programmer)	37
Værktøj 4: Koordinering og komplementaritet mellem EU-fondene med henblik på at fremme balancen mellem arbejdsliv og privatliv	47
Værktøj 5: Definition af partnerskaber og flerniveaustyring — identifikation af relevante partnere, ligestillingseksperternes rolle og overvågningsudvalgenes sammensætning	61
Værktøj 6: Udvikling af kvantitative og kvalitative indikatorer for fremme af ligestilling mellem kønnene	64
Værktøj 7: Fastlæggelse af ligestillingsorienterede kriterier for udvælgelse af projekter	79
Værktøj 8: Sporing af ressourceallokeringer til ligestilling i EU-fondene	84
Værktøj 9: Integrering af ligestilling i projekters udformning	85
Rapportering, overvågning og evaluering	91
Værktøj 10: Integrering af kønsaspektet i processer til overvågning og evaluering	91
Værktøj 11: Rapportering af udgifter til ressourcer til ligestilling i EU-fondene	95
Henvisninger	96

Oversigt over værktøjskassen

Denne trin for trin-værktøjskasse har til formål at bistå forvaltningsmyndighederne i Den Europæiske Union med at anvende værktøjer til kønsbudgettering i arbejdsprocesserne i EU's fonde under delt forvaltning (herefter EU-fondene) ⁽¹⁾. Den

indeholder en række værktøjer og fremhæver lovende praksis fra forskellige EU-medlemsstater for, hvordan sådanne værktøjer kan anvendes i praksis. Værktøjskassen indeholder fire afsnit:

Afsnit 1. Hvem er denne værktøjskasse beregnet på?

I dette afsnit skitseres hovedmålgruppen for denne værktøjskasse.

Afsnit 2. Hvad er kønsbudgettering?

Dette afsnit giver en introduktion til kønsbudgettering i EU-fondene, således at brugerne bliver fortrolige med det centrale begreb »kønsbudgettering« og de bagvedliggende overvejelser.

Afsnit 3. Hvorfor er kønsbudgettering i EU-fondene under delt forvaltning vigtig?

I dette afsnit skitseres de juridiske, politiske og økonomiske argumenter for at anvende kønsbudgettering i arbejdsprocesserne i EU-fondene.

Afsnit 4. Hvordan kan vi anvende kønsbudgettering i EU-fondene under delt forvaltning? Praktiske værktøjer og eksempler fra medlemsstaterne

Dette afsnit indeholder 11 værktøjer til at anvende kønsbudgettering i EU-fondene. Værktøjerne er opdelt i tre overordnede underafsnit: Den Europæiske Unions retsregler, national/regional programmering og støtte på projektniveau og rapportering, overvågning og evaluering.

⁽¹⁾ Værktøjskassen indeholder generelle oplysninger vedrørende de syv fonde i henhold til forordningerne om fælles bestemmelser for 2021-2027: Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU), Samhørighedsfonden, Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+), Den Europæiske Hav- og Fiskerifond (EHFF), Asyl- og Migrationsfonden (AMIF), Fonden for Intern Sikkerhed (ISF) og Instrumentet for grænseforvaltning og visa (IGFV). Desuden tilbyder den indhold, der er specielt tilpasset EFRU, Samhørighedsfonden, ESF+, EHFF samt Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL).

Afsnit 1. Hvem er denne værktøjskasse beregnet for?

Denne trin for trin-værktøjskasse til kønsbudgettering i EU-fondene under delt forvaltning (herefter EU-fonde) er udformet til forvaltningsmyndighederne i EU's medlemsstater. Hovedmålgruppen for værktøjskassen er således de tjenestemænd og ledere, der er involveret i EU-fondenes programmering på nationalt og regionalt plan. Værktøjskassen kan imidlertid også anvendes af bemyndigede organer ⁽²⁾, der arbejder med gennemførelse af EU-fondsprojekter på regionalt og lokalt plan, samt af nationale ligestillingsorganer og personale, der arbejder på EU-plan med EU-fondene. Europa-Kommissionens Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmar-

kedsforhold og Inklusion, Generaldirektoratet for Regionalpolitik og Bypolitik, og Generaldirektoratet for Retlige Anliggender og Forbrugere kan ligeledes benytte værktøjskassen i deres overordnede overvågnings- og evalueringsarbejde.

Denne værktøjskasse er struktureret på en sådan måde, at hver målgruppe vejledes i, hvornår og hvor den kan anvende redskaber til kønsbudgettering i EU-fondenes arbejde. Ved at klikke på det pågældende trin i processen vil du få adgang til en række forskellige værktøjer og lovende praksisser fra forskellige medlemsstater for, hvordan værktøjerne kan anvendes.

Afsnit 2. Hvad er kønsbudgettering?

Ifølge Europarådets almindeligt anvendte definition ⁽³⁾ er kønsbudgettering anvendelsen af kønsmainstreaming i budgetprocessen. Det består i ligestillingsbaseret vurdering af budgetter, integrering af kønsaspektet på alle niveauer i budgetproceduren og omstrukturering af indtægter og udgifter med henblik på at fremme ligestilling mellem kønnene. Kønsbudgettering er kort sagt en strategi og en proces, der har det langsigtede mål at opnå ligestilling mellem kønnene.

Fuld gennemførelse af kønsbudgettering i EU's budgetprocesser er ensbetydende med fuld integrering af kønsaspektet i alle faser af budgetterings- og planlægningsprocesserne. De praktiske skridt i dette består i:

1. en ligestillingsbaseret vurdering, der gør status over budgettets ligestillingsspecifikke virkninger og synliggør dem — en sådan ligestillingsspecifik budgetanalyse er udgangspunktet for alt arbejde med kønsbudgettering
2. fremme af ændringer, der fremmer ligestilling mellem kønnene på grundlag af resultaterne af den ligestillingsspecifikke budgetanalyse, herunder eventuelle konstaterede kønsbestemte forskelle og udfordringer
3. organisering af arbejdet med kønsbudgettering gennem en kombination af offentlige og ikke-offentlige aktører. Analyse af de praktiske erfaringer med kønsbudgettering verden over viser til stadighed, at det fremmer gode resultater ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Kommissionens forslag til forordningen om fælles bestemmelser (CPR), artikel 2, stk. 7, definerer et »bemyndiget organ« som ethvert offentligretligt eller privatretligt organ, der handler under en forvaltningsmyndigheds ansvar eller varetager funktioner eller opgaver på dennes vegne.

⁽³⁾ Europarådet (2005). *Gender Budgeting. Final report of the Group of Specialists on Gender Budgeting*. Strasbourg: Europarådet, Enheden for ligestilling, Generaldirektoratet for menneskerettigheder.

⁽⁴⁾ EIGE (2019), *Gender budgeting. mainstreaming gender into the EU budget and macroeconomic policy framework*, s. 12

De senere års praksisser og metoder til at indføre og opretholde kønsbudgettering i Europa ⁽⁵⁾ viser det dobbelte formål hermed — at inddrage kvinders og mænds oplevede virkelighed i budgetterne, og at synliggøre eksisterende uligheder i budgetteringen. I praksis handler kønsbudgettering om at afsløre forskellene i konsekvenserne af beslutninger om udgifter og indtægter for kvinder og mænd, forskelle, der afhænger af de pågældendes livsstadium og økonomiske og sociale forhold. Samtidig indebærer det at revidere beslutninger om offentlige finanser for at sikre, at de fremmer ligestilling mellem kønnene fremfor at styrke eksisterende uligheder.

For at kunne anvende kønsbudgettering i EU-fondene er vi nødt til at være fortrolige med det centrale koncept og rationalet bag det.

Introduktion til kønsbudgettering

Se professor Diane Elson forklare begrebet kønsbudgettering ⁽⁶⁾

Tag et kig på UN Womens video: Hvad er ligestillingsspecifik budgetanalyse? ⁽⁷⁾

Som disse videoer viser, skal både kvinders og mænds behov og krav medtages i budgetprocesserne. Dette fremmer ansvarlighed og gennemsigtighed i planlægningen og forvaltningen af offentlige finanser, øger ligestillingsorienteret deltagelse i budgetprocesser og fremmer ligestilling mellem kønnene og kvinders rettigheder.

Hvad har kønsbudgettering at gøre med kvinders og mænds oplevede virkelighed?

Kast et blik på det seneste billede af medlemmerne af Det Europæiske Råd. Hvor mange kvinder og hvor mange mænd er der på billedet?

Overvej »kvinders og mænds oplevede virkelighed« ved at se på sammensætningen af Det Europæiske Råd, og spørg dig selv:

- Hvorfor tror du, at der er flere mænd end kvinder?

⁽⁵⁾ O'Hagan, A. & Klatzer, E. (red.) (2018). *Gender budgeting in Europe: Developments and challenges*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

⁽⁶⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2019). *What is gender budgeting?* Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=cqjt4EUakvw>

⁽⁷⁾ UN Women (2017). *What is gender responsive budgeting?* New York: UN Women. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=mquOclP-JYPs>

© European Union.

Kilde: <https://newsroom.consilium.europa.eu/events/20190322-european-council-march-2019-day-2>

Vigtigt at tage i betragtning, når man taler om »kvinder og mænd«

Det er **vigtigt at tage hensyn til den oplevede virkelighed for kvinder og mænd ud fra deres forskellighed**. Med det første heraf anerkendes forskellene mellem kvinder og mænd, men med tilføjelsen »oplevede virkelighed«, menes, hvordan andre karakteristika såsom alder, socioøkonomisk situation, handicap, race, etnisk oprindelse, religion, bopæl i byen eller på landet osv. også påvirker kvinder og mænd hvad angår deres oplevede virkelighed (f.eks. vil den oplevede virkelighed for en ung kvinde i et landdistrikt i Sverige være meget anderledes end for en ældre kvinde i et byområde i Spanien).

I EU's medlemsstater forekommer der både **lønnet arbejde** og **ulønnet omsorgsarbejde**. Disse forskellige former for arbejde udføres af både kvinder og mænd. Overvej:

- Hvordan er lønnet og ulønnet omsorgsarbejde fordelt mellem kvinder og mænd i de fleste samfund?
- Udfører kvinder og mænd de samme former for arbejde? Er der forskelle? Hvad består forskellene i?

At anerkende og værdsætte ulønnet omsorgsarbejde **er vigtigt for at få indsigt i hele spektret af den økonomiske situation i et land eller en region**. Lønnet arbejde og ulønnet arbejde er indbyrdes afhængige. For at kunne arbejde i den formelle økonomi (lønnet arbejde) har vi alle behov for støtte fra omsorgsøkonomien (det frivillige omsorgsarbejde) bl.a.

- fødevarer, der skal tilberedes
- rent tøj
- omsorg, når man bliver syg.

Kun en brøkdel af disse behov dækkes af offentlige eller markedsbestemte tjenester, og meget bliver stadig gjort i husholdningerne. Lige meget om vi gør dette for os selv, eller om andre gør det for os, er det arbejde, der ofte ikke lønnes. Hvis det ikke er lønnet, tæller det ikke med i den formelle økonomi, og sådant arbejde er meget ulige fordelt mellem kvinder og mænd. Derfor bliver det ofte overset. Det har imidlertid stor betydning og yder vigtige bidrag til vores samfunds samlede økonomi og funktion.

Se professor Diane Elson forklare den kønsbestemte forskel i ulønnet arbejde og dets vigtighed for økonomien

Se ILO's video om omsorgsarbejde

Offentlige økonomiske ydelser såsom betalt forældreorlov, børnetilskud, godtgørelser til omsorgsgivere, landbrugsstøtte og fonde til udvikling af landdistrikter, er vigtige for at skabe lige muligheder for arbejdstagere med familiemæssigt ansvar og forebygge forskelle i pension.

Politikken for forvaltning af offentlige finanser, som omfatter »offentligt finansierede orlovsordninger for forældre«, kan hjælpe forældre med at forene arbejds- og familieliv og bevare deres tilknytning til arbejdsmarkedet gennem garanteret tilbagevenden til deres job. Der er ofte behov for yderligere politikker for at skabe og fremme øget ligestilling af fædreorlov og barselsorlov og for at støtte mødre gennem hurtigere tilbagevenden til arbejdsmarkedet, herunder øget oplysning om deling af forældrepligterne, og offentlige investeringer i tilgængelige omsorgsfaciliteter af god kvalitet for børn og ældre. Ifølge Christine Lagarde, på daværende tidspunkt administrerende direktør for Den Internationale Valutafond (IMF), kan »landene give kvinder et løft ved at vælge mere kvindeorienterede ... tilgange«. Sådanne politikker består i at flytte beskatning fra familien til den enkelte, tilvejebringe økonomisk mere overkommelig børnepasning og forældreorlov og skabe et fleksibelt arbejdsmiljø«⁽⁸⁾.

© LanKogal/Shutterstock.com

⁽⁸⁾ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/economic-and-financial-affairs> og Lagarde, C. (2014), »The economic power of women's empowerment, keynote speech by Christine Lagarde, Managing Director, International Monetary Fund«, tilgængelig på: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp091214>.

Hvordan plejer vi at værdsætte forskellige slags arbejde?

Hvis du bliver hjemme for at tage dig af andre — en ældre slægtning, et barn, der er sygt osv. — får du meget ofte ingen betaling for dit arbejde. Dit arbejde er ikke engang synligt. Det anerkendes heller ikke. Men andres velfærd afhænger af dette arbejde. I mange samfund anses den private sfære stadig for at være passende for kvinder.

Er du derimod en succesrig politiker eller leder i EU, er dit arbejde meget synligt. Det bliver både anerkendt og godt betalt. Arbejde i den såkaldte offentlige sfære bliver både set og belønnet. I mange samfund anses den offentlige sfære stadig for at være passende for mænd.

© Kroll/European Commission.

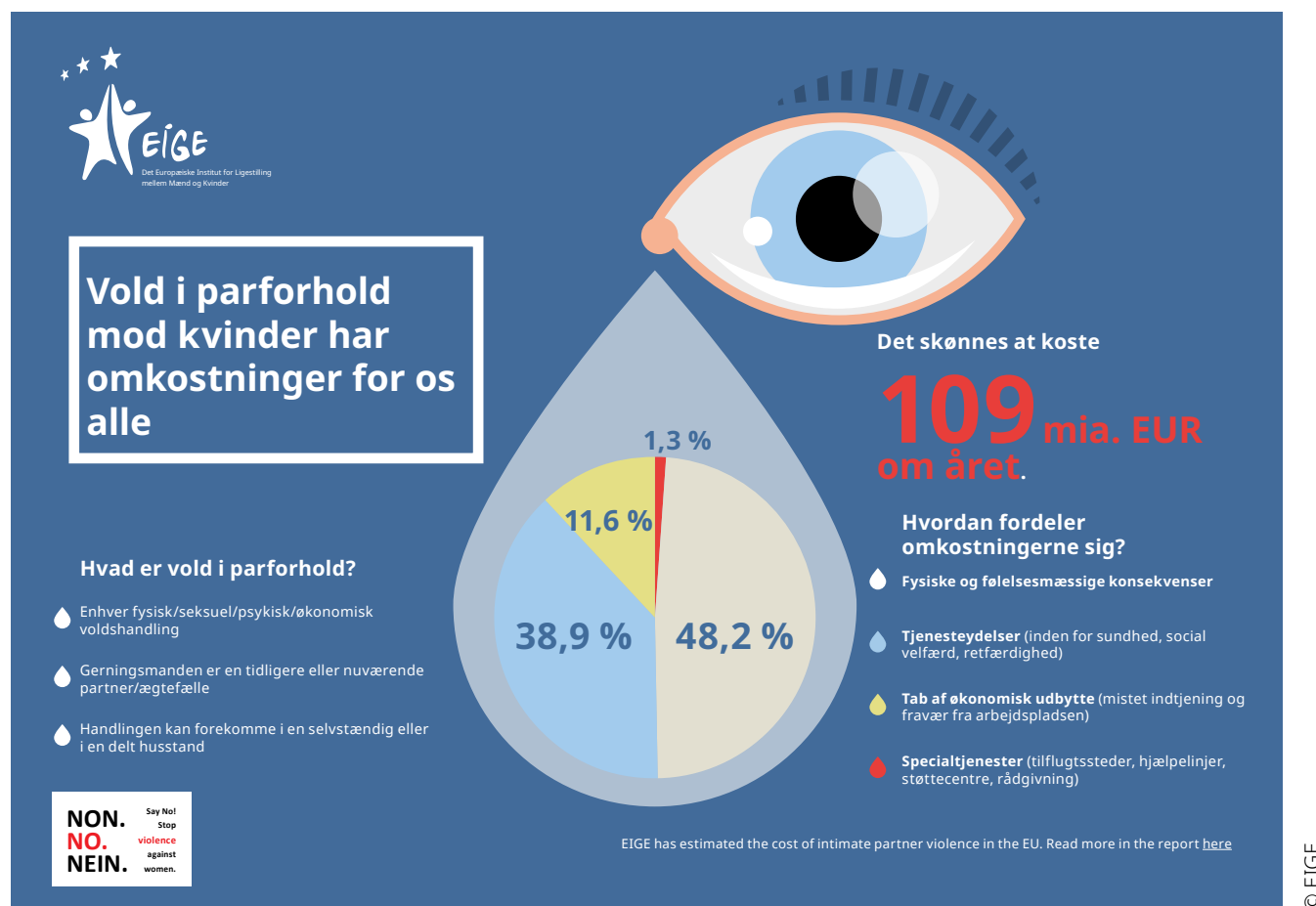
Uligheder mellem kvinder og mænd findes ikke kun i den lønnede og den ulønnede sfære. De går lige så meget på tværs af andre dimensioner — sundhed, magt, uddannelse og tidsudnyttelse generelt. Et af de mest brutale udtryk for uligheder mellem kvinder og mænd er vold mod kvinder, hvilket berører alle sektorer og områder af livet. Udryddelse af vold mod kvinder er en prioritet for EU og dets medlemsstater. Denne forpligtelse er

bekræftet i EU's vigtigste ligestillingspolitiske ⁽⁹⁾ dokumenter. Senest bekræftede EU sin forpligtelse ved at undertegne det vigtigste regionale retlige instrument vedrørende kønsbaseret vold — konventionen til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbulkonventionen). Udryddelse af vold kræver tilstrækkelige budgetter, hvilket bør tages i betragtning i EU-fondenes programmeringscyklus ⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2014). *Estimating the costs of gender-based violence in the European Union*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/estimating-costs-in-european-union>

⁽¹⁰⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Gender Equality Index 2017: Violence against women — the most brutal manifestation of gender inequality*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-violence-against-women>.

Figur 1. Vold i parforhold har omkostninger for os alle

Læs mere om kønsbestemte uligheder i dit land på [EIGE's indeks for ligestilling mellem mænd og kvinder](#). Du kan der se statistiske data på en række områder, herunder arbejde, penge, viden, tid, magt, sundhed, vold mod kvinder og sammenfaldende uligheder — dvs. uligheder, der vekselvirker med andre sociode-

mografiske karakteristika såsom alder, nationalitet, religion, seksuelle orientering, handicap mv.

Der følger nogle eksempler på kønsfordelingsmønstre for beskæftigelse, omsorgsarbejde og vold i fire EU-medlemsstater ⁽¹⁾:

⁽¹⁾ EIGE (2018), *Gender Equality Index 2017: Czech Republic*, EIGE, Vilnius. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-czech-republic>, EIGE (2018), *Gender Equality Index 2017: Estonia*, EIGE, Vilnius. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-estonia>, EIGE (2018), *Gender Equality Index 2017: Germany*, EIGE, Vilnius. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-germany>, EIGE (2018), *Gender Equality Index 2017: Spain*, EIGE, Vilnius. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-spain>.

Tabel 1. Beskæftigelse, omsorgsarbejde og vold mod kvinder i fire EU-medlemsstater

Land	Beskæftigelsesfrekvens	Omsorgsrelateret tidsforbrug	Vold mod kvinder
Tjekkiet	• Frekvensen af fuldtidsbeskæftigelse er 46 % for kvinder og 65 % for mænd • 10 % af kvinderne arbejder på deltid, sammenholdt med 3 % af mændene	• 33 % af kvinderne passer familie-medlemmer mindst én time dagligt, mod 20 % af mændene • 86 % af kvinderne og 12 % af mændene laver mad og udfører husligt arbejde dagligt	• 32 % af kvinderne har oplevet fysisk og/eller seksuel vold mindst én gang siden 15-års alderen • Vold mod kvinder skønnes at koste Tjekkiet 4,7 mia. EUR årligt i tabt økonomisk produktion, brug af tjenesteydelser og personlige omkostninger
Tyskland	• Fuldtidsbeskæftigelsesfrekvensen er 40 % for kvinder og 59 % for mænd • 47 % af kvinderne arbejder på deltid, sammenholdt med 11 % af mændene	• 50 % af kvinderne passer familie-medlemmer mindst én time dagligt, sammenholdt med 30 % af mændene • 72 % af kvinderne og 29 % af mændene laver mad og udfører husligt arbejde dagligt	• 35 % af kvinderne har oplevet fysisk og/eller seksuel vold mindst én gang siden 15-års alderen • Vold mod kvinder skønnes at koste Tyskland 36 mia. EUR årligt i tabt økonomisk produktion, forbrug af serviceydelser og personlige omkostninger
Estland	• Fuldtidsbeskæftigelsesfrekvensen er 50 % for kvinder og 64 % for mænd • 15 % af kvinderne har deltidsarbejde, sammenholdt med 7 % af mændene	• 35 % af kvinderne passer familie-medlemmer i mindst én time dagligt, sammenholdt med 31 % af mændene • 76 % af kvinderne og 45 % af mændene laver mad og udfører husligt arbejde dagligt	• 34 % af kvinderne har oplevet fysisk og/eller seksuel vold mindst én gang siden 15-års alderen • Vold mod kvinder skønnes at koste Estland 590 mio. EUR årligt i tabt økonomisk produktion, brug af tjenesteydelser og personlige omkostninger
Spanien	• Frekvensen af fuldtidsbeskæftigelse er 36 % for kvinder og 50 % for mænd • 25 % af kvinderne arbejder på deltid, sammenholdt med 8 % af mændene	• 56 % af kvinderne passer familie-medlemmer mindst én time dagligt, sammenholdt med 36 % af mændene • 85 % af kvinderne og 42 % af mændene laver mad og udfører husligt arbejde dagligt	• 22 % af kvinderne har oplevet fysisk og/eller seksuel vold mindst én gang siden 15-års alderen • Vold mod kvinder skønnes at koste Spanien 21 mia. EUR årligt i tabt økonomisk produktion, forbrug af serviceydelser og personlige omkostninger

Hvad indebærer kønsbudgettering i praksis? ⁽¹²⁾

Påbegyndelse af ligestillingsspecifik budgetanalyse

Ligestillingsspecifik budgetanalyse er en central del af kønsbudgettering. Det er udgangspunktet for arbejde til fremme af ligestilling mellem kønnene og kvinders rettigheder gennem budgetpolitikker og -processer. Det bidrager til gennemsigtighed af budgettets fordeling og virkninger — et centralt princip i god forvaltningspraksis. Dimensioner, der tages op gennem ligestillingsspecifik budgetanalyse, omfatter udgifter og indtægter, makroøkonomiske politikker og tjenesteydelsers

og investeringers effektivitet. En række analysemetoder og værktøjer anvendes ofte i praktisk kønsbudgettering. Som vi vil se, undersøger denne værktøjskasse, hvordan ligestillingsspecifik budgetanalyse kan styrkes i forbindelse med EU-fondenes budgetprocesser.

Processer til kønsbudgettering: Hen mod omstrukturering og ændringer

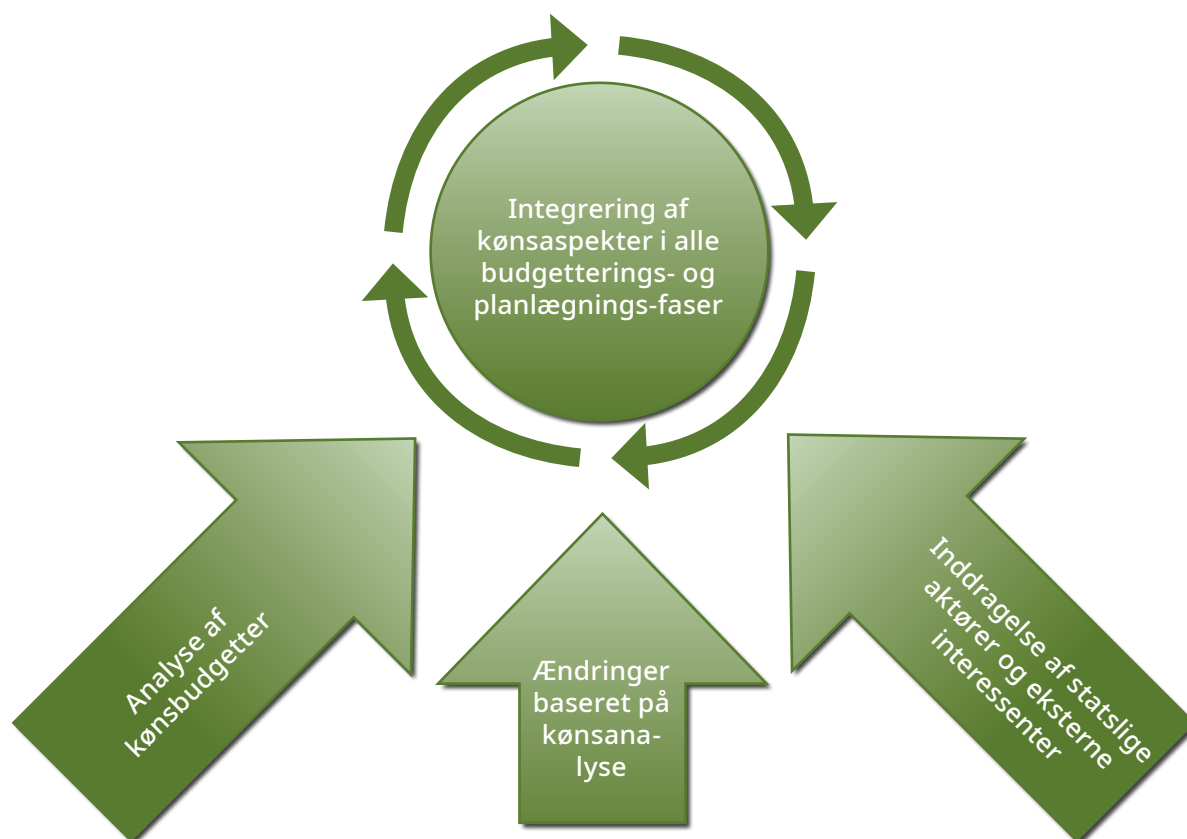
Kønsbudgettering indebærer en ændringsproces. Ligestillingsspecifik budgetanalyse er ikke et mål i sig selv, men et vigtigt led i en bredere proces. Ligestillingsspecifik budgetanalyse identificerer kønsbestemte forskelle og udfordringer, der er grundlag for at formulere målsætninger for at bekæmpe uligheder mellem kønnene og fastlægge passende indikatorer til måling af fremskridtene.

⁽¹²⁾ Se EIGE, 2019, s. 12-13.

Disse målsætninger og indikatorer anvendes på den anden side som rettesnor for at lede aktiviteterne og ændre budgettildelingerne (eller inddrive indtægter) for at opnå de ønskede resultater.

Regelmæssig overvågning, evaluering og dybtgående undersøgelser baseret på anerkendte indikatorer er vigtige input til nye planlægnings- og budgetcykluser.

Figur 2. Den begrebsmæssige ramme for kønsbudgettering

Inddragelse af statslige aktører og eksterne interessenter

Det primære ansvar for at gennemføre kønsbudgettering inden for offentlige budgetter og forvaltninger ligger hos de regelmæssige aktører, der er inddraget i offentlige planlægnings- og budgetteringsprocesser. Både den akademiske litteratur og praksis viser imidlertid, at kønsbudgettering virker bedst, når det inddrager myndighedsrepræsentanter og eksterne interessenter. Disse forskellige aktører supplerer hinandens roller og bidrager til at gennemføre kønsbudgettering fuldt ud. Deltagelse er ligesom gennemsigtighed et centralt princip i god forvaltningspraksis. Deltagelse af forskellige interessenter er derfor endnu et nøgleelement i god kønsbudgettering. Som vi vil se i denne værktøjskasse, er det afgørende at støtte aktører med direkte ansvar for budgetlægningsprocesser — enkelt sagt dem, der har hovedansvaret for at gennemføre ligestillingsorienterede budgetter i disse processer. Senere i denne værktøjskasse

vil vi se på forslag til at inddrage en række interessenter i effektiv kønsbudgettering.

Kønsbudgettering i EU-fondene

Vi har set, hvad der menes med kønsbudgettering, og tankegangen bag dette. Vi vil nu se på, hvordan kønsbudgettering i EU-fondene kan være en mekanisme til:

- at opfylde EU's retlige krav
- at fremme ansvarlighed og gennemsigtighed i planlægningen og forvaltningen af EU-fondenes finanser ved:
 - at afdække de forskellige potentielle virkninger af EU-fondenes udgifter og aktiviteter vedrørende kvinder og mænd, herunder afhængigt af deres livsstadium og økonomiske og sociale forhold

- at tage hensyn til disse overvejelser i alle faser af EU-fondenes arbejde
- at øge kvinders og mænds deltagelse i budgetprocesserne
- at fremme ligestilling for kvinder og mænd i al deres forskellighed og navnlig fremme kvinders rettigheder ved bl.a. at gennemgå finansielle afgørelser for at sikre, at de bidrager til ligestilling mellem kønnene frem for at forstærke de eksisterende uligheder.

Kønsbudgettering som et middel til at overholde EU's retlige krav

Hvad vil det sige?

Kønsbudgettering kræves ikke udtrykkeligt som metode ved programmering og gennemførelse af EU-fondenes programmer, men er alligevel den mest dækkende og gennemsigtige metode til at opfylde de krav og pligter til ligestilling mellem kønnene, der er defineret i forordningerne om EU-fondene.

Disse krav er fastsat i Kommissionens forslag til forordningen om fælles bestemmelser (COM(2018) 375 final) som grundlag for alle programmer under EU-fondene, og består i:

- kravet om at betragte ligestilling mellem kønnene som et horisontalt princip
- fastlæggelse af de partnere, der skal inddrages i programmeringsprocesserne og programmernes gennemførelse, herunder »organer med ansvar for ligestilling mellem kønnene«
- forvaltningsmyndighedernes forpligtelse til at »fastlægge og anvende kriterier og procedurer, der er ikke-diskriminerende, gennemsigtige og sikrer ligestilling mellem kønnene« (artikel 67).

Sideløbende med forslaget til forordningen om fælles bestemmelser er der fastsat yderligere krav til ligestilling mellem kønnene i de fondsspecifikke særforordninger:

- Dette gælder navnlig forordningen om Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+), som indeholder en udtrykkelig målsætning for kvinders

deltagelse på arbejdsmarkedet og en bedre balance mellem arbejds- og privatliv, herunder adgang til børnepasning.

- Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) og Samhørighedsfonden gentager hovedsageligt krav, der allerede er fastlagt i forordningen om fælles bestemmelser (CPR), navnlig kravet om at betragte ligestilling mellem kønnene som et horisontalt princip.
- Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) ⁽¹³⁾ gentager CPR's understregning af nødvendigheden af at inddrage »organer med ansvar for ligestilling mellem kønnene« som partnere, »hvor det er relevant ¹⁴, og fastlægger kravet om, at forvaltningsmyndighederne informerer de organer, der er involveret i fremme af ligestilling mellem kønnene, om mulighederne for at modtage finansiering.

Kønsbudgettering som et middel til at fremme ansvarlighed og gennemsigtighed i planlægning og forvaltning af offentlige finanser

Hvad vil det sige?

Et vigtigt led i kønsbudgettering er analyse af budgetternes konsekvenser for kvinder, hhv. mænd. Dette gør kønsbudgettering til et centralt led i overvågningen af, hvordan de offentlige budgetter arbejder hen mod at opfylde et lands mål for ligestilling mellem kønnene. Kønsbudgettering er »en mekanisme til at fastslå, om en myndigheds forpligtelser vedrørende ligestilling mellem kvinder og mænd omsættes til budgetmæssige forpligtelser« ⁽¹⁵⁾ — i det væsentlige vil anvendelse af kønsbudgettering indebære at holde myndighederne ansvarlige for deres forpligtelser vedrørende ligestillingspolitikken. Revisionsinstitutioner, parlamenter, civilsamfundet og medierne har alle en afgørende rolle i at overvåge myndighederne og holde dem ansvarlige for de offentlige budgetter. Women's Budget Group i Det Forenede Kongerige er et godt eksempel på, at civilsamfundet gør dette ⁽¹⁶⁾.

Systematisk anvendelse af kønsbudgettering kan bidrage til at øge deltagelsen ved at indføre ligestil-

⁽¹³⁾ Bemærk, at Kommissionens forslag til forordningen om fælles bestemmelser 2021-2027 ikke finder anvendelse på ELFUL.

⁽¹⁴⁾ Article 94 of CAP/EAFRD regulation (COM(2018) 392 final). Full description in tool 1.

⁽¹⁵⁾ Sharp, R. & Broomhill, R. (2002). »Budgeting for Equality: the Australian experience«, *Feminist Economics*, 8(1), s. 26.

⁽¹⁶⁾ Yderligere oplysninger fås på: <https://wbg.org.uk/>

lingsspecifikke mekanismer til at deltage i budgetprocesser. Dette øger igen gennemsigtigheden. Ved f.eks. at indføre en praksis for offentlige høringer og deltagelse i budgetforberedelsen eller offentlig deltagelse i overvågning af bud-

getterne vil man styrke deltagelsen i budgetprocesserne ⁽¹⁷⁾, når blot man sikrer ligelig deltagelse af kvinder og mænd i al deres forskellighed og samtidig tager lige hensyn til deres bidrag.

Spanien: Styring af det operationelle programs tiltag i retning af øget ligestilling

© amasterphotographer/
Shutterstock.com

I Spanien er bestræbelserne på at nå målene gennem EU-fondene en anerkendelse af vigtigheden af ligestillingsanalyser af høj kvalitet. Nye investeringer kan skabe nye uligheder. For eksempel viste en ligestillingsanalyse, at nye teknologier inden for offentlige forvaltningstjenester — såsom e-administration og e-forvaltning — ville medføre et fald i antallet af ansatte i den offentlige forvaltning. Dette vil ramme kvinder hårdest, da størstedelen af arbejdstagerne i denne sektor er kvinder. E-tjenester er fundet samtidig at have en po-

tentielt positiv indvirkning på balancen mellem arbejdsliv og privatliv ved at afkorte tidskrævende administrative procedurer og reducere omsorgsbyrden gennem elektroniske tjenester såsom sundhedstjenester.

Denne situation er udpeget og behandlet i de spanske operationelle programmer, som er rettet ind efter målsætningerne i Spaniens nationale strategi for ligestilling mellem kønnene. Gennem aktiv deltagelse af nationale og regionale ligestillingsorganer i overvågning og evaluering af de operationelle programmer er kønsmainstreaming blevet mulig i alle faser af de operationelle programmer.

Ved siden af en stærk ligestillingsanalyse har initiativer som Spaniens nationale netværk for ligestilling mellem kønnene i de europæiske fonde ⁽¹⁸⁾ været vigtige redskaber til at udbrede erfaringer, god praksis, pilottiltag, uddannelse og kapacitetsudvikling, og samtidig fremme samvirke og samarbejde mellem fondsforvalterne. Gennem netværket er der adgang til:

- en række vejledninger
- tiltag til erhvervsuddannelse
- teknisk rådgivning til fondsforvaltere
- støtte til lokale tiltag, der gør det muligt for interessenter ned ansvar for disse tiltag at indsende dokumenter til bemærkninger og revision
- løbende indsamling af erfaringer i dets database.

⁽¹⁷⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Gender budgeting*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>

⁽¹⁸⁾ Yderligere oplysninger fås på: <http://www.igualdadgenerofondoscomunitarios.es/>

Kønsbudgettering som middel til at øge kvinders og mænds deltagelse i budgetprocesser

Hvad vil det sige?

Fremme af lige deltagelse i budgetprocesser kan have mange former. Kønsbudgettering bygger på god forvaltning og sigter derfor mod at øge interessenternes deltagelse i budgetteringsprocessen gennem samråd og brug af kønsopdelte data. Det er værd at bemærke, at kønsbudgettering ikke i sig selv er en garanti for en deltagelsesbaseret proces. For at gøre budgetprocesserne inkluderende må man iværksætte målrettede foranstaltninger.

Men ved at tage skridt til aktivt at inddrage både

kvinder og mænd i ligelig grad under opstillingen af de offentlige budgetter kan vi sikre, at de er med i de beslutninger, der berører dem. At styrke forskelligartetheden i deltagelsen vil også sige at tage hensyn til forskellene i kvinders og mænds karakteristika — såsom alder, race, etnicitet, religion, uddannelse, handicap, socioøkonomisk baggrund og seksuel orientering mv. ⁽¹⁹⁾. For EU-fondene indebærer dette at afholde høringer, der involverer forskellige interessenter og repræsentanter — myndigheder, eksperter, ikkestatslige organisationer (NGO'er), arbejdsmarkedets parter osv. Det er væsentligt at sikre, at disse centrale interessenter bliver informeret om de muligheder, fondene giver, og får mulighed for at give udtryk for deres prioriteter og interesser i mulige projekter.

Østrig: Deltagelse i EU-fondenes budgettering

I Østrig deltager en række organisationer, der arbejder for ligestilling mellem kønnene, i EU-fondenes budgettering. I forbindelse med budgettet for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) omfattede de deltagende organisationer Kinderfreunde (børnepasningsorganisation), Landesfrauenbeauftragte (kvindelige embedsmænd i Østrigske provinser), Initiative Frau & Arbeit (initiativ vedrørende kvinder og arbejde) og FEMIAL-Fraueninformationsszentrum Vorarlberg (informationscenter for kvinder).

En række tiltag har gjort det lettere at inddrage ligestillingseksperter og partnere såsom:

- fokusgrupper med deltagelse af eksperter i ligestillingsspørgsmål
- endagskonferencer om de foreløbige resultater af offentlighedens bemærkninger til budgetforslaget
- inddragelse af en officiel national repræsentant vedrørende ligestilling (fra forbundskanslerens kontor eller Bundeskanzleramt), mere generel inddragelse af eksperter i ligestillingsspørgsmål, og sikring af afbalanceret deltagelse af kvinder og mænd i programmeringsgrupper.

Som resultat af denne deltagelse har ekspertviden bidraget til projekternes udformning og den tilsvarende budgettering. Ved at sikre deltagelse af organisationer, der er dedikeret til ligestilling, ikke-forskelsbehandling og borgerrettigheder har Østrig været i stand til at sikre overholdelse af EU-traktaterne, artikel 7, i forfatningen og de nationale politikker ⁽²⁰⁾.

⁽¹⁹⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Gender budgeting*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>

⁽²⁰⁾ Operationelt program IGJ/EFRE 2014-2020.

Kønsbudgettering er et middel til at fremme ligestilling mellem kvinder og mænd i al deres forskellighed

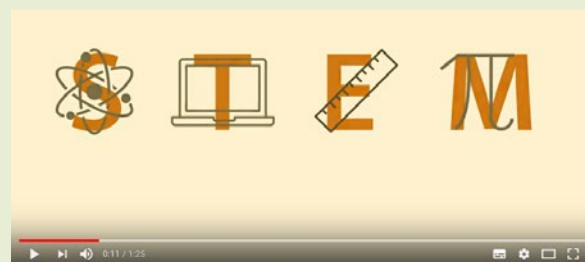
Hvad vil dette sige?

Ligestillingsspecifik budgetanalyse forbedrer vores viden om kvinders og mænds behov samt de fordelingsmæssige virkninger og andre virkninger af ressourceallokering på kvinder, hhv. mænd i al deres forskelligartethed. Kønsbudgettering er således grundlaget for en mere evidensbaseret beslutningstagning. Dette er igen med til at sikre, at man mere effektivt anvender offentlige midler til at fremme ligestilling mellem kønnene og opretholde alle vores menneskerettigheder — også for personer, hvis rettigheder alt for ofte forsømmes.

Ligestilling mellem mænd og kvinder er et rod-fæstet princip i EU. Det har desuden mange socioøkonomiske fordele. Forskningen bekræfter, at mindskelse af uligheden mellem kønnene har en lang række positive virkninger — det fører til større økonomisk vækst, flere job, sundere børn, bedre arbejdsproduktivitet og mere lydhøre myndigheder ⁽²¹⁾. Økonomisk vækst kan have positiv indvirkning på kvinders økonomiske status, men at fremme inkludering og ligestilling mellem kønnene kræver en velfunderet ligestillingsanalyse som informationsgrundlag for beslutningerne i den økonomiske politik ⁽²²⁾.

Se disse to videoer for at få større indsigt i de økonomiske fordele ved ligestilling mellem kønnene. Du kan vælge undertekster på dit eget sprog:

Economic benefits of gender equality: science, technology, engineering and mathematics (STEM) ⁽²³⁾

Economic benefits of gender equality: labour market activity and equal pay ⁽²⁴⁾

⁽²¹⁾ Stotsky, J. (2016). *Gender budgeting: fiscal context and current outcomes*, International Monetary Fund working paper, WP/16/149, IMF, Washington DC, Elborgh-Woytek, K., Newiak, M., Kochhar, K., Fabrizio, S., Kpodar, K., Wingender, P., Clements, B., & Schwartz, G. (2013). *Women, work and the economy: macroeconomic gains from gender equity*, International Monetary Fund staff discussion note, SDN/13/10. IMF, Washington DC. Tilgængelig på: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1310.pdf>; Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Economic Benefits of Gender Equality in the European Union: Report on the empirical application of the model*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-report-empirical-application-model>; Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Economic benefits of gender equality in the European Union — Literature review: existing evidence and methodological approaches*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-literature-review-existing-evidence-and-methodological-approaches>; Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Economic benefits of gender equality in the European Union EU and EU Member States overviews*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-eu-eu-and-eu-member-states-overviews>; Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Evidence of economic benefits of gender equality in other policy areas*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/sites/default/files/economic-benefits-gender-equality-policy-areas.pdf>

⁽²²⁾ Kabeer, N. (2012) »Women's economic empowerment and inclusive growth: labour markets and enterprise development«, *International Development Research Centre Discussion Paper 29/12*, 44(10), 1-70. Tilgængelig på: <https://www.soas.ac.uk/cdpr/publications/papers/file80432.pdf>

⁽²³⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Economic benefits of gender equality: STEM*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=64cCxQnGvM>

⁽²⁴⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Economic benefits of gender equality: Labour market activity and equal pay*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: https://www.youtube.com/watch?v=afWKAs_XOrE.

Kønsbudgettering sætter fokus på, at processen for ressourcetildeling er en del af beslutningsprocessen om politiske prioriteter, gennemførelse af politiske tiltag og evaluering af resultaterne. At anvende kønsbudgettering vil sige at benytte en række værktøjer til [analyse](#) og [vurdering af ligestillingsaspektet](#), som beskrevet i enkeltheder senere i denne værktøjskasse. Dette giver de politiske beslutningstagere bedre indsigt i forskellene mellem kvinders og mænds liv og mellem, hvordan og hvorfor de benytter tjenester, ressourcer og deres tid forskelligt. Nedenstående video giver et øjebliksbillede af, hvordan en tilgang baseret på kønsbudgettering beriger analyse og beslutninger vedrørende anvendelse af offentlige ressourcer. Enkelt sagt bidrager kønsbudgettering til at opnå ligestilling mellem kønnene, forbedre befolkningens velfærd og bane vej for en mere bæredygtig og inkluderende vækst og beskæftigelse ⁽²⁵⁾.

For at få større indsigt i kønsbudgettering i praksis kan du se denne video om bæredygtig ligestilling og kønsbudgettering, der er udarbejdet af Sveriges Kommuner och Regioner ⁽²⁶⁾.

⁽²⁵⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Gender budgeting*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>

⁽²⁶⁾ Sveriges Kommuner och Regioner (2014). *Sustainable Gender Equality — a film about gender mainstreaming in practice*. Stockholm: SKL Jämställdhet. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=udSjBbGwJEg>

Afsnit 3. Hvorfor er kønsbudgettering i EU-fondene under delt forvaltning vigtig?

Kønsbudgettering er nødvendig for at nå EU's målsætninger for vækst, beskæftigelse og social samhørighed. På EU-plan er der både **retligt og politisk grundlag** for kønsbudgettering (se [værktøj 1](#)). Det fører desuden til **økonomiske gevinster**. Undersøgelser viser tydeligt, at der er sammenhæng mellem øget ligestilling mellem kønnene og øget vækst og beskæftigelse. »Evidensen viser, at bedre ligestilling mellem mænd og kvinder vil kunne skabe op til 10,5 millioner nye arbejdspladser inden 2050, og at beskæftigelsesfrekvensen i EU vil kunne nå op på næsten 80 %. Det vil også få positiv virkning på EU's bruttonationalprodukt (BNP) pr. indbygger, der vil kunne stige med op til næsten 10 % til 2050«⁽²⁷⁾. Særligt mindske af uligheder i arbejdsmarkedsaktiviteter, løn og uddannelse vil kunne stimulere til en sådan vækst og jobskabelse.

Hvis kønsbudgettering anvendes fuldt ud ved at integrere kønsaspekter igennem hele forløbet i EU-fondene, vil det sikre, at:

- gennemførelsen af EU-fondene bliver af bedre kvalitet og både omfatter kvinder og mænd i al deres forskellighed
- EU-fondene opfylder deres målsætninger mere

effektivt, fordi kønsbudgettering bidrager til bedre planlægning, gennemførelse og overvågning og sikrer, at ulighederne ikke bliver varige

- vi fremmer ligestilling mellem kønnene — en grundlæggende menneskeret
- tildelingen af økonomiske ressourcer tilgodeser både kvinder og mænd i al deres forskellighed
- EU-fondenes projekter styrkes gennem bedre målretning mod de overordnede mål og målsætninger og mere effektiv opfyldelse af dem.

Som vi har set i denne værktøjskasse, er ligestilling mellem kønnene en anerkendt grundlæggende rettighed — en værdi og et mål, som er centrale for EU. Ligestilling mellem mænd og kvinder er sikret i oprettelsestraktaten for EU. Både den europæiske ligestillingspagt og den europæiske søjle for sociale rettigheder sikrer ligestilling mellem kønnene og bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv som centrale elementer, der skal integreres i EU-fondene. Alle disse forpligtelser styrker grundlaget for kønsbudgettering, hvad der ligeledes gælder de vigtigste internationale forpligtelser — som udtrykt i FN's menneskerettighedserklæring, i [den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder](#)⁽²⁸⁾ og i målene for bæredygtig udvikling (SDG'erne). Ligestilling mellem kønnene er ikke blot i sig selv et globalt mål (SDG 5) og et tværgående element i alle 17 SDG'er, men SDG-rammen indeholder desuden en særlig indikator for kønsbudgettering (indikator 5.C.1)⁽²⁹⁾.

Se [værktøj 1](#) for flere oplysninger om EU-fondenes retsgrundlag og den vægt, det tillægger ligestilling mellem kønnene.

⁽²⁷⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). *Gender equality boosts economic growth*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/news-and-events/news/gender-equality-boosts-economic-growth>

⁽²⁸⁾ De Forenede Nationer (1966). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. New York: UN. Tilgængelig på: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

⁽²⁹⁾ Ud over disse tre aftaler er andre vigtige internationale instrumenter med konsekvenser for ligestilling mellem kønnene [konventionen vedrørende lige løn \(nr. 100\) \(1951/1953\)](#), [konventionen om kvinders politiske rettigheder \(1952\)](#), [konventionen vedrørende forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv \(nr. 111\) \(1958/1960\)](#), [konventionen om lige muligheder og lige behandling for mandlige og kvindelige arbejdstagere med familieforpligtelse \(nr. 156\) \(1981/1983\)](#), [erklæringen om afskaffelse af vold mod kvinder \(1993\)](#), [konventionen om moderskabsbeskyttelse \(nr. 183\) \(2000/2002\)](#), Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO) [resolution vedrørende fremme af ligestilling, ligeløn og moderskabsbeskyttelse \(2004\)](#), Rioerklæringen fra det globale symposium om inddragelse af mænd og drenge i opnåelse af ligestilling (2009), og ILO's [resolution vedrørende fremme af ligestilling som kernen i begrebet anstændigt arbejde \(2009\)](#).

Tre grunde til at kønsbudgettering er af afgørende betydning i EU-fondene

1. Kønsbudgettering er god budgettering

Kønsbudgettering støtter gennemførelsen af moderne standarder for principperne for offentlig finansiel forvaltning. Hertil hører ansvarlighed, gennemsigtighed, performance- og resultatorientering og effektivitet:

- **Ansvarlighed:** Kønsbudgettering er en vigtig mekanisme til at sikre ansvarlighed med hensyn til, hvordan man integrerer ligestillingspolitiske forpligtelser i EU-fondene.
- **Gennemsigtighed:** Anvendt systematisk kan kønsbudgettering bidrage til at øge deltagelsen i budgetprocesserne — resulterende i større gennemsigtighed i processerne i EU-fondene.
- **Performance- og resultatorientering:** Resultatbaseret budgettering giver større sammenhæng mellem strategisk planlægning og forvaltning af offentlige finanser ved at koble EU-fondenes politiske mål/målsætninger stærkere sammen med budgetterne. En egentlig resultatorienteret tilgang er der kun tale om, når kønsbudgettering er integreret i resultatbudgetteringen. Dette er fordi kønsbudgettering giver evidens om performance fra et kønsperspektiv. Derved giver kønsbudgettering mulighed for at sikre en effektiv, inkluderende tildeling af ressourcer og gennemførelse af målsætninger på en måde, der tilgodeser både kvinder og mænd i al deres forskellighed.
- **Effektivitet:** Gennem ligestillingsspecifik budgetanalyse kan vi styrke vores forståelse

af forskellene i kvinders og mænds behov foruden de fordelingsmæssige virkninger og konsekvenser, som ressourcerne fra EU-fondene medfører for dem. Kønsbudgettering giver således grundlag for en mere evidensbaseret beslutningstagning — hvad der er afgørende for, at man faktisk anvender EU-fondenes midler til at opfylde reelle behov, slå bro over de nuværende afstande og begrænse de fortsatte uligheder.

2. Kønsbudgettering støtter gennemførelsen af EU's retlige og politiske forpligtelser

EU og dets medlemsstater har pligt til at fremme ligestilling og menneskerettigheder — herunder ved at gennemføre ovennævnte retlige og politiske forpligtelser. EU-fondene kan ikke fremme velfærd eller inkluderende, bæredygtig vækst, hvis de negligerer halvdelen af EU's befolknings rettigheder og behov. Derfor skal man anvende kønsbudgettering i EU-fondenes systemer, processer og programmer; dette indebærer at opretholde efterlevelsen af forpligtelser, der konkret fremmer ligestilling mellem kønnene.

3. Kønsbudgettering øger kvinders og mænds deltagelse i budgetprocesser

Kønsbudgettering bidrager til god forvaltningspraksis. Som vi har set, er en vigtig måde, dette sker på, gennem øget deltagelse i budgetteringsprocesserne. Ligelig inddragelse af kvinder og mænd i EU-fondenes budgetlægning — f.eks. gennem offentlige høringer og anvendelse af kønsopdelte data — vil resultere i større lydhørhed og gennemsigtighed i budgetterne, øget ansvarlighed af staterne, og en bedre faktisk opfyldelse af EU-fondenes målsætninger.

Afsnit 4. Hvordan kan vi anvende kønsbudgettering i EU-fondene? Praktiske værktøjer og eksempler fra medlemsstaterne

Indledning

Dette afsnit indeholder praktiske værktøjer til integrering af kønsaspektet i EU-fondene under delt forvaltning ved hjælp af detaljerede beskrivelser, tjeklister og eksempler fra forskellige medlemslande. Brug af denne støttestruktur gennem hele programmerings- og gennemførelsesprocessen vil sikre konsekvent integrering af ligestillingsaspektet. Værktøjerne er struktureret i overensstemmelse med kravene i Kommissionens forslag til en forordning om indhold og gennemførelse af EU-fondenes operationelle programmer og behandler forslagets artikler.

Generelt kan man anvende værktøjerne gennem hele programmeringsprocessen for alle EU-fondene. Man må dog tage hensyn til forskelle i sammenhæng. Bortset fra værktøj 1 (som indeholder de vigtigste krav i Kommissionens forslag til forordningerne) og værktøj 4 (om muligheder for en bedre balance mellem arbejds- og privatliv) indeholder værktøjerne ikke nogen specifik tilgang for de enkelte EU-fonde. Værktøjerne giver i stedet generel støtte til at indføre et sammenhængende ligestillingsperspektiv.

I værktøjerne lægges der særlig vægt på balancen mellem arbejdsliv og privatliv. Fra et EU-politisk synspunkt hænger dette sammen med, at balancen mellem arbejdsliv og privatliv er blevet særlig vigtig i kølvandet på et nyt direktiv om emnet. Fremme af tiltag til balance mellem arbejds- og privatliv i fondene går hånd i hånd med det nye direktiv og Kommissionens meddelelse om et initiativ til støtte af balancen mellem arbejdsliv og privatliv ⁽³⁰⁾, hvor Europa-Kommissionen udtrykkeligt opfordrer til finansiering fra EU-fondene og Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer (EFISI) for at fremme direktivet. Du kan få mere at vide om [direktivet om balance mellem arbejdsliv og privatliv](#) ved at klikke her. Du kan få generel information om sammenhængen mellem den kønsbestemte lønforskel og balancen mellem arbejdsliv og privatliv i denne [EIGE-publikation](#).

Dette afsnit indeholder 11 værktøjer til at anvende kønsbudgettering i EU-fondene og er opdelt i tre overordnede underafsnit:

- EU's retsregler
- National/regional programmering og støtte på projektniveau
- Rapportering, overvågning og evaluering

⁽³⁰⁾ Europa-Kommissionen (2017). *Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: et initiativ til støtte for balance mellem arbejdsliv og privatliv for erhvervsaktive forældre og omsorgspersoner*. COM/2017/0252 final. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=COM%3A2017%3A252%3AFIN>

EU's retsregler

- **Værktøj 1:** Skabelse af sammenhæng mellem EU-fondene og EU's retsregler for ligestilling mellem kønnene

National/regional programmering og støtte på projektniveau

- **Værktøj 2:** Analyse af kønsbestemte uligheder og kønsbestemte behov på nationalt og regionalt plan
- **Værktøj 3:** Realisering af ligestilling mellem kønnene i de politiske målsætninger (i partnerskabsaftaler) og specifikke målsætninger/tiltag (i operationelle programmer)
- **Værktøj 4:** Koordinering og komplementariteter mellem EU-fondene med henblik på at fremme balancen mellem arbejdsliv og privatliv
- **Værktøj 5:** Definition af partnerskaber og flerniveauforvaltning — identifikation af relevante partnere, ligestillingseksperternes rolle og overvågningsudvalgenes sammensætning
- **Værktøj 6:** Udvikling af kvantitative og kvalitative indikatorer for fremme af ligestilling mellem kønnene
- **Værktøj 7:** Fastlæggelse af ligestillingsorienterede kriterier for projektudvælgelse
- **Værktøj 8:** Sporing af tildelingen af ressourcer til ligestilling mellem kønnene i EU-fondene
- **Værktøj 9:** Integrering af ligestilling mellem kønnene i projekters udformning

Rapportering, overvågning og evaluering

- **Værktøj 10:** Integrering af kønsaspektet i overvågnings- og evalueringsprocesser
- **Værktøj 11:** Rapportering af ressourceforbrug til ligestilling i EU-fondene

EU's retsregler

Værktøj 1: Etablering af sammenhæng mellem EU-fondene og EU's retsregler for ligestilling mellem kønnene

Introduktion til værktøjet

Dette værktøj skitserer de vigtigste EU-politikker og målsætninger for ligestilling med relevans for EU-fondene under delt forvaltning ⁽³¹⁾. Det tilsigter at støtte medlemsstaterne og forvaltningsmyndighederne med at rette deres planlægning og gennemførelse af programmerne i EU-fondene ind efter EU's strategier for ligestilling mellem kønnene og retsregler.

Det retlige og administrative grundlag for EU's politikker for ligestilling mellem kønnene

Den Europæiske Union bygger på retsstatsprincippet. Det vil sige, at alle EU-handlinger bygger på traktater, der er godkendt på frivillig og demokratisk vis af alle EU's medlemsstater. Traktater er bindende aftaler mellem EU-medlemslande, som fastlægger EU's målsætninger, reglerne for EU-institutionerne, hvordan man træffer beslutninger, og forholdet mellem EU og dets medlemsstater ⁽³²⁾.

EU's tilgang til ligestilling mellem kønnene

Ligestilling mellem kvinder og mænd anerkendes af EU som et rodfastet princip, en kerneværdi i EU og en forudsætning for at opfylde EU's målsætninger for vækst, beskæftigelse og social samhørighed.

Siden 1996 har Kommissionen forpligtet sig til at følge en tostrengt tilgang til at realisere ligestilling mellem kønnene. Denne tilgang indebærer at integrere et kønsperspektiv i alle politikker og samtidig gennemføre specifikke foranstaltninger til at fjerne, forebygge eller afhjælpe kønsbestemte uligheder. De to metoder går hånd i hånd, og den ene kan ikke erstatte den anden. Kønsmainstreaming er ikke i sig selv et politisk mål, men et middel til at opnå ligestilling mellem kønnene.

Kilde: Hvad er kønsmainstreaming? (EIGE, 2016), for yderligere oplysninger se [link](#)

Ligestilling mellem kønnene er en grundlæggende værdi i Den Europæiske Union og er nedfældet i EU's overordnede retlige og politiske dokumenter:

- Artikel 2, og artikel 3, stk. 3, i [traktaten om Den Europæiske Union](#) ⁽³³⁾ (TEU), artikel 21 og

artikel 23 i [chartret om grundlæggende rettigheder](#) ⁽³⁴⁾ samt artikel 8 i [traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde](#) ⁽³⁵⁾ (TEUF) kræver ligestilling mellem kvinder og mænd. Artikel 8 i TEUF kræver f.eks. udtrykkeligt, at Unionen »i alle sine aktiviteter tilstræber at

⁽³¹⁾ På grundlag af Kommissionens forslag til forordningen om fælles bestemmelser for perioden efter 2020.

⁽³²⁾ Europa-Kommissionen (udateret). *EU-traktaterne*. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: https://europa.eu/european-union/law/treaties_da

⁽³³⁾ Europa-Kommissionen (2007). *Traktaten om Den Europæiske Union*. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/ALL/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

⁽³⁴⁾ Europa-Kommissionen (2000). *Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder*. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en

⁽³⁵⁾ Europa-Kommissionen (2007). *Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde*. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

fjerne uligheder og fremme ligestilling mellem kvinder og mænd» (kønsmainstreaming).

- [Lissabontraktaten](#) ⁽³⁶⁾ indeholder en forpligtelse til ligestilling mellem kønnene gennem erklæring nr. 19, der er knyttet som bilag til slutakten fra den regeringskonference, der vedtog Lissabontraktaten ⁽³⁷⁾
- [EU's økonomiske vækstpolitik \(Europa 2020\)](#) ⁽³⁸⁾ har som en målsætning at øge kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet. Desuden omfatter [Barcelonamålene](#) ⁽³⁹⁾ et særligt mål for dækningsgraden af børnepasning for at gøre det lettere for både kvinder og mænd at forene arbejdsliv og privatliv.
- Spørgsmålene om lønforskel og organisatorisk mangfoldighed er klare prioriteter for Europa-Kommissionen og hænger direkte sammen med EU-fondenes målsætninger. Disse europæiske prioriteter er fastlagt i det juridisk bindende direktiv 2014/95/EU (om offentliggørelse af ikke-finansielle oplysninger og oplysninger om mangfoldighed for visse store virksomheder og koncerner), i den ikke-bindende henstilling 2014/124/EU (om styrkelse af princippet om lige løn til mænd og kvinder gennem åbenhed) og i EU's handlingsplan 2017-2019: Bekæmpelse af kønsbestemte lønforskel (40).
- Rammen for [den strategiske indsats for ligestilling mellem kønnene 2016-2019](#) ⁽⁴¹⁾ fremhæver

EU-fondene som EU's vigtigste investeringsredskab, herunder til fremme af ligestilling gennem:

- fortsat overvågning af og støtte til medlemsstaterne med hensyn til at opfylde Barcelonamålene om børnepasning
- hensyntagen til resultaterne af en offentlig høring om balancen mellem arbejdsliv og privatliv ⁽⁴²⁾
- støtte til virksomhedernes indsats for at øge kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet ved at fremme platforme for mangfoldighedscharteret ⁽⁴³⁾
- integrering af et kønsaspekt i gennemførelsen af [den europæiske dagsorden for migration](#) ⁽⁴⁴⁾, der imødegår hindringer for kvindelige migranternes beskæftigelse og hjælper medlemsstaterne med fuldt ud at udnytte de muligheder, som Den Europæiske Socialfond (ESF) giver i denne sammenhæng
- oplysningsarbejde om kvinders iværksætteraktivitet, herunder gennem lancering af en e-platform for kvindelige iværksættere (2016), oprettelse af et europæisk netværk af kvindelige »business angels« (2016), og oprettelse af netværket af webcentre for kvindelige investorer.
- [Ligestillingspagten for 2011-2020](#) ⁽⁴⁵⁾ omfatter tre vigtige EU-ambitioner om ligestilling mellem kønnene:
 - at fjerne ulighederne mellem kønnene i beskæftigelse og social beskyttelse

⁽³⁶⁾ Europa-Parlamentet (2018). *Faktablade om Den Europæiske Union: Lissabontraktaten*. Bruxelles: Europa-Parlamentet. Tilgængelig på: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/da/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>

⁽³⁷⁾ Europa-Parlamentet (2018). *Faktablade om Den Europæiske Union: Ligestilling mellem kønnene*. Bruxelles: Europa-Parlamentet. Tilgængelig på: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/da/sheet/59/equality-between-men-and-women>

⁽³⁸⁾ Europa-Kommissionen (2010). *Europa 2020-strategien*. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/Da/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=en>

⁽³⁹⁾ Europa-Kommissionen (2018). Rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Barcelonamålene om etablering af børnepasningsfaciliteter for små børn med henblik på at øge kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet, skabe balance mellem arbejdsliv og privatliv for arbejdende forældre og skabe bæredygtig og inkluderende vækst i Europa. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

⁽⁴⁰⁾ European Commission (n.d.). *EU Action against Pay Discrimination*. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/eu-action-against-pay-discrimination_en

⁽⁴¹⁾ Europa-Kommissionen (2015). *Strategisk indsats for ligestilling mellem kønnene 2016-2019*. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/strategic-engagement-gender-equality-2016-2019_en

⁽⁴²⁾ Europa-Kommissionen (2015). *First-Phase Consultation of Social Partners Under Article 154 TFEU on Possible Action Addressing Work-life Balance Faced by Working Parents and Caregivers, C(2015) 7754 final*. Bruxelles: Europa-Kommissionen.

⁽⁴³⁾ Europa-Kommissionen (2019). *Tackling discrimination*. Bruxelles: Generaldirektoratet for Retlige Anliggender og Forbrugere. Tilgængelig på: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/diversity/index_en.htm

⁽⁴⁴⁾ Europa-Kommissionen (2015). *Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: En europæisk dagsorden for migration. COM(2015) 240 final*. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf

⁽⁴⁵⁾ Rådet for Den Europæiske Union (2011). *Rådets konklusioner af 7. marts 2011 om den europæiske ligestillingspagt (2011-2020)*. Bruxelles: Rådet for Den Europæiske Union. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A52011XG0525%2801%29>

- at fremme bedre balance mellem arbejde og privatliv for kvinder og mænd hele livet igennem
 - at bekæmpe alle former for vold mod kvinder.
- [Den europæiske søjle for sociale rettigheder](#) ⁽⁴⁶⁾, der blev indført af EU's institutioner på det sociale topmøde om fair job og vækst i november 2017, fastsætter 20 nøgleprincipper som en ramme for konvergens hen mod bedre leve- og arbejdsvilkår på tværs af EU. Den er opbygget omkring tre kategorier: lige muligheder og adgang til arbejdsmarkedet (herunder »nøgleprincip 2: ligestilling mellem kønnene« ⁽⁴⁷⁾, rimelige arbejdsvilkår, social beskyttelse og inklusion. Sammenkædning af disse elementer med den fremtidige gennemførelse af EU-fondene, navnlig den nye Europæiske Socialfond Plus (ESF+), er tiltænkt at støtte søjlens gennemførelse.
 - Det nyligt vedtagne [direktiv om balance mellem arbejdsliv og privatliv](#) (direktiv (EU) 2019/1158) ⁽⁴⁸⁾ fremmer ligestilling mellem kønnene og er rettet mod at gennemføre centrale elementer i den europæiske søjle for sociale rettigheder (nøgleprincip 9: Balance mellem arbejdsliv og privatliv ⁽⁴⁹⁾) gennem retlige og politiske foranstaltninger:
 - Retlig foranstaltning: indførelsen af fædreorlov. Fædre/tilsvarende andre forældre vil kunne tage mindst 10 arbejdsdages fædreorlov omkring tidspunktet for barnets fødsel, hvilket godtgøres mindst svarende til sygedagpenge.
 - Retligt tiltag: styrkelse af den eksisterende ret til fire måneders forældreorlov ved at gøre to af disse måneder uoverdragelige fra den ene forælder til den anden. Disse vil blive godtgjort på et niveau, som fastsættes af medlemsstaterne.
 - Politisk tiltag: bedre udnyttelse af EU-midler til at forbedre langtidspleje- og børnepasningsordninger.
 - Politisk tiltag: fjernelse af økonomiske dissincitament, der gør sig gældende for sekundære forsørgere og afholder kvinder fra at komme ind på arbejdsmarkedet eller arbejde på fuld tid.

I 2015 vedtog alle FN's medlemsstater — herunder alle EU's medlemsstater — [2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling](#) ⁽⁵⁰⁾ og dens mål for bæredygtig udvikling (SDG'er). Ligestilling mellem kønnene er et tværgående element i alle 17 globale mål og desuden et selvstændigt mål (SDG 5: »opnå ligestilling mellem kønnene og styrke kvinders og pigers rettigheder og muligheder«) ⁽⁵¹⁾. I punkt 20 i 2030-dagsordenen fremhæves det udtrykkeligt, at det er vigtigt at ophæve kønsbestemte forskelle og fremme ligestilling mellem kønnene ved systematisk at integrere kønsaspektet, foruden at SDG-rammen omfatter en særlig indikator for kønsbudgettering (indikator 5.C.1).

⁽⁴⁶⁾ Europa-Kommissionen (2017). *Europæisk søjle for sociale rettigheder* Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

⁽⁴⁷⁾ Nøgleprincip 2 (ligestilling mellem kønnene) fastslår: "Ligebehandling af og lige muligheder for kvinder og mænd skal sikres og fremmes på alle områder. Det gælder blandt andet for deltagelse på arbejdsmarkedet, ansættelsesvilkår og karrieremuligheder. [og] Kvinder og mænd har ret til samme løn for arbejde af samme værdi." For yderligere oplysninger, se: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en

⁽⁴⁸⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 20. juni 2019 om balance mellem arbejdsliv og privatliv for forældre og omsorgspersoner og om ophævelse af Rådets direktiv 2010/18/EU. Tilgængelig på: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.188.01.0079.01.DAN

⁽⁴⁹⁾ Nøgleprincip 9 (balance mellem arbejdsliv og privatliv) fastslår: »forældre og mennesker med omsorgsforpligtelser har ret til passende orlov, fleksible arbejdsformer og adgang til omsorgstjenester. Kvinder og mænd skal have lige adgang til særlig orlov for at kunne opfylde deres omsorgsforpligtelser og tilskyndes til at benytte sig af den på en afbalanceret måde.«

⁽⁵⁰⁾ De Forenede Nationers Generalforsamling (2015). Resolution vedtaget af generalforsamlingen den 25. september 2015. Ændring af vores samfund: 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling. New York: FN's Generalforsamling Tilgængelig på: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

⁽⁵¹⁾ UN Women (2015). SDG 5: *Opnåelse af ligestilling mellem kønnene og styrkelse af kvinders og pigers rettigheder og muligheder*. New York: UN Women tilgængeligt på: <http://www.unwomen.org/en/news/in-focus/women-and-the-sdgs/sdg-5-gender-equality>

Mere om FN's mål for bæredygtig udvikling, der sigter mod at påvise og ophæve kønsbestemte forskelle og støtte ligestilling mellem kønnene (2030-dagsordenens punkt 20)

»Realisering af ligestilling mellem kønnene og styrkelse af kvinders og pigers indflydelse og muligheder vil yde et afgørende bidrag til fremskridt på tværs af alle mål. Det er ikke muligt at realisere det fulde menneskelige potentiale og en bæredygtig udvikling, hvis halvdelen af menneskeheden fortsat nægtes fuldstændige menneskerettigheder og muligheder. Kvinder og piger skal have lige adgang til uddannelse af høj kvalitet, økonomiske ressourcer og politisk deltagelse samt samme muligheder som mænd og drenge for beskæftigelse, lederskab og beslutningstagning på alle niveauer. Vi vil arbejde for en væsentlig forøgelse af investeringerne til mindske af den kønsbestemte forskel og øge støtten til institutioner i forbindelse med ligestilling mellem kønnene og styrkelse af kvinders indflydelse og stilling på globalt, regionalt og nationalt plan. Alle former for diskrimination og vold mod kvinder og piger afskaffes, herunder ved inddragelse af mænd og drenge. Systematisk integrering af kønsaspektet i gennemførelsen af dagsordenen er af afgørende betydning.«

Konkrete krav til ligestilling mellem kønnene inden for EU-fondene

Europa-Kommissionens forslag til forordninger for 2021-2027 fastlægger en række **konkrete krav og pligter** for medlemsstaterne og forvaltningsmyndighederne i forbindelse med programmering og gennemførelse af EU-fondenes programmer. De **udgør minimumskravene til hensyntagen til ligestilling mellem kønnene i EU-fondene**. De kan dog også være udgangspunkt for at gå endnu videre end til de grundlæggende krav om fuld gennemførelse af den tostrengede tilgang til ligestilling mellem kønnene inden for EU-fondene i overensstemmelse med de traktatmæssige forpligtelser.

Kravene, der er fastsat i forslaget til **forordningen om fælles bestemmelser** (COM(2018) 375 final), omfatter:

- kravet om at betragte ligestilling mellem kønnene som et horisontalt princip (forordning om fælles bestemmelser, betragtning (5))
- definition af partnere, der skal inddrages i programmeringsprocesserne og under gennemførelsen af programmerne, herunder »organer, som er ansvarlige for ligestilling mellem mænd og kvinder« (forordning om fælles bestemmelser, artikel 6)
- forvaltningsmyndighedernes forpligtelse til at »fastlægge og anvende kriterier og procedurer, der er ikke-diskriminerende og gennemsigtige og sikrer ligestilling mellem kønnene« (forordning om fælles bestemmelser, artikel 67).

Kravet om at **betragte ligestilling mellem kønnene som et horisontalt princip** skal forstås som et mål om at følge EU's tostrengede tilgang til ligestilling mellem kønnene, herunder specifikke foranstaltninger og kønsmainstreaming i bredere forstand.

Mere om ligestilling mellem mænd og kvinder som horisontalt princip (forordning om fælles bestemmelser, COM(2018) 375 final, betragtning (5))

»Horisontale principper som fastsat i artikel 3 i traktaten om Den Europæiske Union (TEU) og i artikel 10 i TEUF, herunder nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet, jf. artikel 5 i TEU, bør respekteres i forbindelse med gennemførelsen af fondene, under hensyntagen til Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. Medlemsstaterne bør desuden overholde forpligtelserne i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap og sikre tilgængelighed i overensstemmelse med konventionens artikel 9 og i overensstemmelse med EU-lovgivningen, der harmoniserer tilgængelighedskrav til produkter og tjenesteydelser. Medlemsstaterne og Kommissionen bør tilstræbe at fjerne uligheder og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder og integrere

kønsaspektet samt bekæmpe forskelsbehandling på grundlag af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Fondene bør ikke støtte aktioner, som bidrager til nogen form for segregering. [...]»

Artikel 6 om partnerskaber og flerniveaustyring opfordrer til, **at partnerne inddrages** i alle bestræbelser på at fremme ligestilling.

Mere om inddragelse af partnere med henblik på at fremme ligestilling (forordning om fælles bestemmelser, COM(2018) 375 final, artikel 6)

»1. Hver medlemsstat tilrettelægger et partnerskab med de kompetente regionale og lokale myndigheder. Partnerskabet skal mindst omfatte følgende partnere:

- a) bymyndigheder og andre offentlige myndigheder*
- b) arbejdsmarkedets parter*
- c) relevante organer, der repræsenterer civilsamfundet, miljøpartnere og organer, som er ansvarlige for at fremme social inklusion, grundlæggende rettigheder, rettigheder for personer med handicap, ligestilling mellem kønnene og ikkeforskelsbehandling.»*

I artikel 67 fastsættes **generelle krav til kriterier og procedurer for udvælgelse af ligestillingsorienterede projekter, og procedurer**, der er

omfattet af »forvaltningsmyndighedens udvælgelse af operationer«.

Mere om kriterierne for projektudvælgelse (forordning om fælles bestemmelser, COM(2018) 375 final, artikel 67)

»1. Med henblik på udvælgelsen af operationer skal forvaltningsmyndigheden opstille og anvende kriterier og procedurer, der er ikke-diskriminerende, gennemsigtige, sikrer ligestilling mellem kønnene og tager hensyn til Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og princippet om bæredygtig udvikling og til Unionens politik på miljøområdet i overensstemmelse med artikel 11 og 191, stk. 1, i TEUF.»

Ved siden af forordningen om fælles bestemmelser er der fastsat yderligere krav til ligestilling mellem kønnene i fondsspecifikke forordninger. Dette gælder navnlig for Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+), mens Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU), Samhørighedsfonden og Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) overvejende gentager de krav, der i forvejen er fastlagt i forslaget til forordningen om fælles bestemmelser.

Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+)

Udkastet til forordningen om Den Europæiske Socialfond (ESF+) (COM(2018) 382 final) indeholder

specifikke målsætninger, hvoraf en er rettet mod på at fremme kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet og sikre bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv, herunder adgang til børnepasning (forordningen om ESF+, artikel 4). Den opfordrer udtrykkeligt til at gøre en indsats for at støtte ligestilling mellem mænd og kvinder — f.eks. opfordringen om at skabe lige muligheder for at »sikre ligestilling mellem mænd og kvinder under udarbejdelse, gennemførelse, overvågning og evaluering« (forordningen om ESF+, artikel 6).

Mere om ligestilling mellem mænd og kvinder i forordningen om ESF+ (COM(2018) 382 final)

»[artikel 4, Specifikke målsætninger]: ESF+ støtter følgende specifikke målsætninger på politikområderne beskæftigelse, uddannelse og social inklusion samt sundhed og bidrager herigennem også til den politiske målsætning om »Et mere socialt Europa — gennemførelse af den europæiske søjle for sociale rettigheder«, der er fastsat i artikel [4] i [den fremtidige forordning om fælles bestemmelser]: [...] iii) at fremme kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet, en bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv, herunder adgang til børnepasning, et sundt og veletilpasset arbejdsmiljø, der tager højde for sundhedsmæssige risici, tilpasning af arbejdstagere, virksomheder og iværksættere til forandring samt aktiv og sund aldring.

[artikel 6 Ligestilling mellem mænd og kvinder, lige muligheder og ikkeforskelsbehandling]: »1. Alle programmer på ESF+-indsatsområdet under delt forvaltning samt de operationer, der støttes via indsatsområdet beskæftigelse og social innovation og indsatsområdet sundhed, skal sikre ligestilling mellem kvinder og mænd under udarbejdelse, gennemførelse, overvågning og evaluering. De skal fremme lige muligheder for alle, uden forskelsbehandling på grundlag af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering, under udarbejdelsen, gennemførelsen, overvågningen og evalueringen heraf.

2. Medlemsstaterne og Kommissionen støtter også specifikke målrettede aktioner for at fremme de i stk. 1 omhandlede principper inden for enhver af ESF+'s målsætninger, herunder overgangen fra institutionel pleje til pleje i familien og i nærmiljøet.

[Præambel]: »(13) Der bør med ESF+ stræbes mod at fremme beskæftigelse via aktive interventioner, der gør det muligt at (re)integrere navnlig unge, langtidsledige og erhvervsinaktive på arbejdsmarkedet, og via fremme af selvstændig virksomhed og den sociale økonomi. Der bør med ESF+ stræbes mod at forbedre måden, arbejdsmarkedet fungerer på, ved at støtte modernisering af arbejdsmarkedsinstitutioner, som for eksempel offentlige arbejdsformidlinger, for at øge deres kapacitet til at yde intensiveret målrettet rådgivning og vejledning under jobsøgning og overgang til beskæftigelse samt til at øge arbejdstagernes mobilitet. ESF+ bør fremme kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet via foranstaltninger med henblik på at sikre en bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv, adgang til børnepasning m.m. Der bør med ESF+ stræbes mod et sundt og veletilpasset arbejdsmiljø med henblik på at håndtere sundhedsrisici i forbindelse med arbejdsformer under forandring samt den aldrende arbejdsstyrkes behov.

(28) Medlemsstaterne og Kommissionen bør sikre, at ESF+ bidrager til at fremme ligestilling mellem kvinder og mænd i overensstemmelse med artikel 8 i TEUF for at sikre ligebehandling af og lige muligheder for kvinder og mænd på alle områder, herunder deltagelse på arbejdsmarkedet, arbejds- og ansættelsesvilkår og karrieremuligheder. De bør også sikre, at ESF+ fremmer lige muligheder for alle, uden forskelsbehandling, i overensstemmelse med artikel 10 i TEUF og fremmer inklusion i samfundet af personer med handicap på samme grundlag som andre og bidrager til gennemførelsen af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Der bør tages hensyn til disse principper i alle dimensioner og i alle faser af udarbejdelsen, overvågningen, gennemførelsen og evalueringen af programmer på rettidig og sammenhængende vis, samtidig med at det sikres, at der træffes specifikke foranstaltninger med henblik på at fremme ligestilling mellem kønnene og lige muligheder. ESF+ bør også fremme overgangen fra institutionel pleje til pleje i familien og i nærmiljøet, navnlig for dem, som er udsat for flere former for forskelsbehandling. ESF+ bør ikke støtte aktioner, der bidrager til segregation eller til social udstødelse. Ved forordning (EU) nr. [den kommende forordning om fælles bestemmelser] fastsættes det, at reglerne om udgifters støtteberettigelse afgøres på nationalt niveau, dog med visse undtagelser, for hvilke det er nødvendigt at fastsætte særlige bestemmelser med hensyn til det indsatsområde under ESF+, der gennemføres under delt forvaltning.

(33) Manglende adgang til finansiering for mikrovirksomheder, den sociale økonomi og sociale virksomheder er en af de største hindringer for skabelse af virksomheder, navnlig blandt de mennesker, der er længst væk fra arbejdsmarkedet. ESF+-forordningen indeholder bestemmelser med henblik på at skabe et markedsøkosystem med det formål at øge mængden af og adgangen til finansiering for sociale virksomheder og for at opfylde behovene hos dem, der har mest brug for det, navnlig arbejdsløse, kvinder og sårbare personer, der ønsker at starte eller udvikle en mikrovirksomhed. Denne målsætning vil også blive adresseret ved hjælp af finansielle instrumenter og budgetgaranti under InvestEU-fondens komponent for sociale investeringer og færdighedspolitik.»

Udveksling af erfaringer med praksisfællesskabet om kønsmainstreaming — STANDARDEN for ESF (2014-2020)

Europa-Kommissionen har oprettet et praksisfællesskab om kønsmainstreaming (GenderCoP) i Den Europæiske Socialfond (ESF) i programmeringsperioden 2007-2013 i forbindelse med det tværnationale samarbejde. Dette fællesskab af eksperter repræsenterede et læringsnetværk til støtte for forvaltningsmyndigheder og formidlingsorganer inden for ESF med henblik på at gøre bedre brug af strategier for kønsmainstreaming i forbindelse med gennemførelsen af ESF's prioriterede akser. Medlemmerne af GenderCoP har udarbejdet en europæisk STANDARD — en retningslinje om, hvordan man kan gennemføre et kønsaspekt i alle faser af forvaltningen af ESF. GenderCoP-STANDARDEN er afprøvet i fire medlemsstater — i Flandern (Belgien), Tjekkiet, Finland og Sverige. Europa-Kommissionen har opfordret alle medlemsstaterne til at anvende standarden ved formelt at godkende den.

STANDARDEN, der er udviklet i EU-fondsperioden 2007-2013, har til formål at vejlede om ligestillingsorienteret programmering og gennemførelsen af ESF-programmerne. Hvad angår inddragelse af ligestillingsaspektet har denne periode været præget af flere konkrete mål og ambitioner inden for anvendelsesområdet af ESF end af alle andre fonde. STANDARDEN indeholder meget værdifulde erfaringer, forklaringer og eksempler på bedste praksis for, hvordan man kan integrere ligestilling mellem kønnene i ESF's procedurer og prioriteter. Den kan anvendes både som vejledning til at gennemføre kønsmainstreaming i ESF og som et redskab til at vurdere og overvåge eksisterende praksis. Mere specifikt indeholder STANDARDEN krav om gennemførelse af kønsmainstreaming og særlige tiltag i ESF, både på europæisk og nationalt plan. På nationalt plan er der fastsat krav til nationale eller regionale operationelle programmer, national eller regional gennemførelse, og projekter. STANDARDEN anvender en generel model til at beskrive ESF.

STANDARDEN fremhæver også betydningen af at integrere kønsaspektet i EU-fondenes procedurer på en sammenhængende måde lige fra EU-niveau (budget og regler) til prioriteter og »næste«-niveau (medlemsstaternes planlægning, programmering og fastlæggelse af betingelser og udvælgelseskriterier for projekter). Da ligestilling mellem kønnene er et tværgående mål, er sammenhæng en **forpligtelse** på flere politiske niveauer. STANDARDEN er udformet med henblik på at integrere ligestilling mellem kønnene og den tostrengede tilgang til ligestilling på en sammenhængende måde i alle trin af forvaltningen af ESF. Sammenhæng mellem de forskellige politiske forløb og procedurer er vigtig. Dette skyldes, at hvert niveau er baggrund for næste niveau. Uden sammenhæng kan projekter, der finansieres af EU-fondene, ikke med succes integrere en ligestillingsdimension.

For yderligere oplysninger om STANDARDEN, [klik her](#)

For yderligere oplysninger om flere GenderCoP-dokumenter, [klik her](#)

Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) og Samhørighedsfonden

Særforordningen om Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) og Samhørighedsfonden (COM(2018) 372 final) gentager kravet om, at ligestilling betragtes som et horisontalt princip efter den definition, der er fastsat i forordningen om fælles bestemmelser ⁽⁵²⁾ (betragtning (5)).

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL)

Særforordningen om Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL), (COM(2018) 392 final) gentager nødvendigheden af at inddrage »organer, som er ansvarlige for ligestilling mellem kønnene og ikkeforskelsbehandling« som partnere, »hvis det er relevant« (artikel 94). Det fastlægger desuden kravet om, at forvaltningsmyndighederne informerer organer, der fremmer ligestilling mellem kønnene, om mulighederne for at modtage støtte (artikel 110).

Mere om kravet om at organer, der arbejder med ligestilling mellem kønnene, underrettes om mulighederne for at modtage støtte, i forordningen om den fælles landbrugspolitik/ELFUL (COM(2018) 392 final)

[artikel 94, Procedurekrav]: »[...] 3. Hver medlemsstat tilrettelægger et partnerskab med de kompetente regionale og lokale myndigheder. Partnerskabet omfatter som minimum følgende partnere:

a) relevante offentlige myndigheder.

b) arbejdsmarkedets parter og de økonomiske interesseorganisationer.

c) relevante organer, der repræsenterer civilsamfundet og, hvis det er relevant, organer, som er ansvarlige for fremme af social inklusion, grundlæggende rettigheder, **ligestilling mellem kønnene og ikkeforskelsbehandling**.

Medlemsstaterne inddrager disse partnere i udarbejdelsen af de strategiske planer [den fælles landbrugspolitik].

[artikel 110 Forvaltningsmyndighed — koordinering og forvaltning]: »2. Forvaltningsmyndigheden har ansvaret for, at den strategiske plan forvaltes og gennemføres på en effektiv, virkningsfuld og korrekt vis. Den sørger navnlig for: [...]k) **at der sikres offentlig omtale af den strategiske plan, herunder gennem det nationale netværk vedrørende den fælles landbrugspolitik, ved at informere potentielle støttemodtagere, erhvervsorganisationer, arbejdsmarkedets parter og økonomiske interesseorganisationer, organer, der arbejder med at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder, og de berørte ikkestatslige organisationer, herunder miljøorganisationer, om de muligheder, som den strategiske plan rummer, og reglerne for at få adgang til midler inden for rammerne af den strategiske plan og ved at underrette støttemodtagere og offentligheden om Unionens støtte til landbruget og landdistriktsudvikling gennem den strategiske plan.**«

Grundforudsætningerne for EU-fondene

I sammenhæng med det overordnede politiske mål

»Et mere socialt Europa gennem implementering af den europæiske søjle for sociale rettigheder« fastslår bilag IV til forordningen om fælles bestem-

⁽⁵²⁾ COM(2018) 372 final fastslår i betragtning (5), at »Horisontale principper som fastsat i artikel 3 i traktaten om Den Europæiske Union (»TEU«) og i artikel 10 i TEUF, herunder nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet, jf. artikel 5 i TEU, bør respekteres i forbindelse med gennemførelsen af EFRU og Samhørighedsfonden, idet der tages hensyn til chartret om grundlæggende rettigheder i Den Europæiske Union. Medlemsstaterne bør også overholde forpligtelserne i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap og sikre tilgængelighed i overensstemmelse med artikel 9 og i overensstemmelse med Unionens lovgivning, der harmoniserer tilgængelighedskrav for produkter og tjenesteydelser. Medlemsstaterne og Kommissionen bør tilstræbe at fjerne uligheder og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder og integrere kønsaspektet samt bekæmpe forskelsbehandling på grundlag af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Fondene bør ikke støtte aktioner, som bidrager til nogen form for segregering [...]«

melser, at der er behov for en »national strategisk ramme for ligestilling mellem mænd og kvinder« som grundforudsætning for EFRU, ESF+ og Samhørighedsfonden (jf. forslaget til forordningen om fælles bestemmelser, artikel 11, stk. 1). Dette behøver kun opfyldes, hvis en medlemsstat vælger at gennemføre en af følgende to specifikke målsætninger gennem et operationelt program:

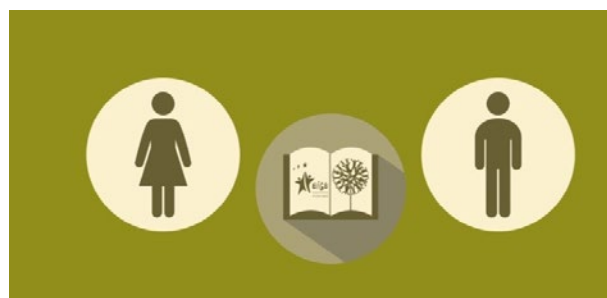
- EFRU 4.1: styrkelse af arbejdsmarkedernes effektivitet og adgangen til beskæftigelse af høj kvalitet gennem udvikling af infrastruktur, eller
- ESF+ 4.1.3: fremme af kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet, en bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv, herunder adgang til børnepasning, et sundt og veletilpasset arbejdsmiljø, der tager højde for sundhedsmæssige risici, tilpasning af arbejdstagere, virksomheder og iværksættere til forandring samt aktiv og sund aldring.

Hvad angår finansiering af en af disse to specifikke målsætninger, der vælges af en medlemsstat, skal den nationale strategiske ramme for ligestilling mellem kønnene opfylde følgende krav på nationalt plan (forordningen om fælles bestemmelser, bilag IV, tabel: Tematiske grundforudsætninger, der gælder for EFRU, ESF+ og Samhørighedsfonden — artikel 11, stk. 1):

1. evidensbaseret identifikation af udfordringer for ligestilling mellem kønnene (se [værktøj 2](#))
2. foranstaltninger til afhjælpning af kønsbestemte forskelle i beskæftigelse, løn og pensioner, samtidig med, at balancen mellem arbejdsliv og privatliv fremmes, herunder gennem bedre adgang til førskoleundervisning og børnepasning, med fastsatte mål (jf. [værktøj 3](#), [værktøj 4](#) og [værktøj 6](#))

3. ordninger til overvågning, evaluering og revision af den strategiske politiske ramme ([værktøj 6](#)) og metoderne til dataindsamling (se [værktøj 8](#) og [værktøj 11](#))
4. ordninger til sikring af, at rammens udformning, gennemførelse, overvågning og revision foretages i tæt samarbejde med ligestillingsorganer, arbejdsmarkedets parter og relevante organisationer i civilsamfundet (jf. [værktøj 5](#)).

Yderligere ressourcer

© EIGE

Læs mere om EU's arbejde og politikker for ligestilling mellem kønnene på:

- [Gender equality in the European Union](#)
- [Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder](#)

Se Kommissionens forslag til forordninger for 2021-2027:

- [forordning om fælles bestemmelser \(COM\(2018\) 375 final\)](#)
- [forordning om ESF+ \(COM\(2018\) 382 final\)](#)
- [forordning om EFRU og Samhørighedsfonden \(COM\(2018\) 372 final\)](#)
- [forordning om CAP/ELFUL \(COM\(2018\) 392 final\)](#)
- [forordning om Den Europæiske Hav- og Fiskerifond \(EHFF\) \(COM\(2018\) 390 final\)](#)

Støtte til national/regional programmering og på projektniveau

Værktøj 2: Analyse af kønsbestemte uligheder og behov for ligestilling på nationalt og regionalt plan

Introduktion til værktøjet

Værktøjet giver vejledning om, hvordan man kan vurdere kønsbestemte uligheder og behov for ligestilling i EU-fonde-programmer. Det er beregnet til EU's medlemsstater og forvaltningsmyndigheder på nationalt og regionalt plan.

Ligestillingsanalyse er grundlaget for reel hensyntagen til ligestilling mellem kønnene i hele programmeringsperioden. Ligestillingsspecifikke konsekvensvurderinger finder og anvender pålidelige data til at beskrive den nuværende situation for målgrupperne. Sådanne vurderinger identificerer specifikke mangler og uligheder, navnlig i forhold til den regionale økonomiske udvikling, deltagelsen på arbejdsmarkedet, ulønnet arbejde, støtte til bedre omsorg, og praksisser for bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv for både kvinder og mænd. Tiltag vedrørende infrastrukturinvesteringer eller specifikke økonomiske sektorer (såsom fiskeri og landbrug m.v.) er også vigtige områder med hensyn til at mindske de økonomiske forskelle mellem kvinder og mænd.

For EU-fondenes vedkommende er ligestillings-specifik analyse nødvendig for:

- **Fremme af den tostrengede tilgang til ligestilling:** Ifølge den tostrengede tilgang, som er vedtaget af Kommissionen, er særlige foranstaltninger én måde at imødegå de eksisterende uligheder direkte på, mens kønsmainstreaming er en mere langsigtet strategi til styrkelse af beslutningerne vedrørende ligestillingspolitikker. Der kan desuden udvikles særlige projekter til at imødegå kønsbestemte forskelle og fremme ligestilling. Kønsbestemte uligheder er et centralt område at tage op for EU-fondene. En socioøkonomisk ligestillingsanalyse identificerer forskelle mellem kvinder og mænd og deres særlige behov. Det er derfor nødvendigt at give informationsgrundlag

for prioriteterne i de operationelle programmer og begrunde dem. Man skal anvende ligestillingsanalyse og -vurderinger i udvikling af målsætninger og indikatorer i partnerskabsaftaler, operationelle programmer og projekter.

- **Sikring af kvalitet og effektivitet:** EU-fondene skal anvendes så effektivt som muligt til at gavne hele befolkningen. Det betyder, at når man anvender midler fra EU-fondene til at forfølge EU's strategiske mål for økonomisk vækst, beskæftigelse og social inklusion, skal man samtidig anvende fondene til at fremme ligestilling mellem kønnene og skabe bedre udfald for kvinder og mænd i al deres forskellighed. Konsekvensanalyser af ligestilling bør være en del af grundlinjevurderinger, socioøkonomisk analyse og fastsættelse af målsætninger og rammer for indikatorer, som er informationsgrundlag for fondenes gennemførelse og strukturerer processerne til overvågning, evaluering og rapportering i EU-fondene. Ved at analysere årsagerne til ulighed kan man sætte ligestillingsrelevante mål og forfølge aktiviteter, der bidrager til de overordnede strategiske mål.
- **Målbetretning mod underprivilegerede eller ugunstigt stillede grupper af kvinder og mænd:** Ligestillingsanalyse tager hensyn til forskellen mellem kvinders og mænds erfaringer alt efter deres karakteristika — alder, indkomst, fattigdom, lokalisering i by-/landområder, handicap, race, etnicitet osv. Denne sammenfaldsanalyse af karakteristika, der influerer kvinders og mænds dagligdag, er afgørende for at få indsigt i ulighed. Sådant indsigts er på den anden side et afgørende informationsgrundlag for udviklingen af programmer og projekter i de EU-fonde, der reagerer på sådanne forskelle og derved giver mere effektive resultater.
- **Reaktion på specifikke lokale data:** Det lokale arbejdsmarked har afgørende betydning som informationsgrundlag for regionale programmer og lokale projekter. Sådanne data skal tage hen-

syn til forskellene mellem kvinders og mænds situation hvad angår fordelingen i faglige og erhvervsmæssige sektorer, tilgængeligheden af lokal børnepasning og andre sociale omsorgsfaciliteter, omfanget af integreret transport, lokale uddannelses tilbud og forskelle i færdighedsudvikling, den nuværende lønforskel, fordelingen af betalt og ulønnet arbejde samt undersøgelser af tidsudnyttelse.

Trin til at vurdere og analysere kønsbestemte uligheder og behov

Til at udforme operationelle programmer under EU-fondene kan man anvende en række værktøjer — således **SWOT** — vedrørende styrker, svagheder, muligheder og trusler, til at analysere behov og opstille strategiske mål.

Overordnet må det nævnes, at der til trin for trin-værktøjsskassen er opstillet en generel model for integrering af ligestillingsperspektivet i EU-fondene. Der er dog betydelige nationale forskelle med hensyn til gennemførelsessystemet, f.eks.:

- **Programbaserede:** Nogle medlemsstater eller regioner udvikler »programmer« ud fra de overordnede tematiske prioriteter, der er fastlagt i de operationelle programmer. Det er ofte forskellige ministerier eller departementer, der gennemfører sådanne programmer.
- **Handlingsplanbaserede:** Andre medlemsstater udarbejder »handlingsplaner«, som er baseret på de operationelle programmer og gennemføres i medlemsstaternes regioner.
- **Udbudsbaserede:** En tredje version af gennemførelsen af udbud er indkaldelse af forslag direkte fra de operationelle programmets prioriteter uden mellemliggende instanser (som f.eks. ministerier).

Sådanne forskellige procedurer og systemer kan betyde, at gennemførelseskravene ikke er formuleret i et program eller en handlingsplan, men i andre dokumenter, der styrer gennemførelsen. Uanset gennemførelsessystemet kan man anvende de generelle principper og krav i trin for trin-værktøjsskassen.

Følg disse trin for at sikre en nøjagtig, relevant analyse og vurdering af kønsbestemte uligheder og behov:

Trin 1. Indsamling af oplysninger og opdelte data for målgruppen

Overvej at bruge opdelte data i forbindelse med alle analyser. Det indebærer, at statistikkerne for målgruppen opdeles efter karakteristika som køn, alder, race, etnicitet, handicap, socioøkonomisk status, uddannelsesniveau, beskæftigelse i forskellige sektorer, iværksætteri i forskellige sektorer, lønniveau og andre relevante faktorer. Ved indsamlingen af disse data skal man huske visse centrale principper:

- Det er vigtigt altid at opdele data efter køn som den primære overordnede klassifikation. Når man f.eks. indsamler statistikker om »unge« eller »ældre«, skal man sørge for, at målgruppen er opdelt efter køn.
- Ud over kvantitative data om bestemte karakteristika skal analysen tage hensyn til kvalitative data om folks oplevede erfaringer. Det er afgørende, at den viser, hvordan forskellige personer anvender tjenesterne forskelligt, og hvilke ressourcer man bør afsætte til at imødegå sådanne forskelle.
- Det behøves desuden kvalitativ forskning for at fastlægge årsagerne til ulighed — kun gennem indsigt i disse underliggende årsager kan vi sikre, at projekterne på meningsfuld vis fremmer større lighed. Forskellige personer benytter offentlige rum og offentlig transport forskelligt — f.eks. ældre kvinder og mænd, yngre kvinder og mænd, børn, forældre og omsorgspersoner, folk på vej til eller fra arbejde — alt efter klokkeslættet, deres indkomstniveau, deres arbejds- og børnepasningsordninger osv. Ligestillingsorienteret analyse skal anlægge et bredt syn på, hvad en række data fortæller os om folks hverdag.
- Det er vigtigt at udnytte oplysninger fra en række kilder (f.eks. lokale og regionale undersøgelser eller høringer) og kombinere forskellige datakilder (f.eks. data fra statistiske kontorer, akademiske værker og politikrapporter) for at få et dækkende indblik i virkeligheden på stedet.
- Når der ikke foreligger data om race eller etnisk oprindelse, alder, handicap eller køn, bør man påpege det som en mangel. Aktiviteter til at forbedre de tilgængelige data kunne være en del af programmer og lokale projekter. Tiltag til at forbedre dataene kan overvejes at indgå i projekternes målsætning og rapportering.

- Ligestillingsspecifikke data om balancen mellem arbejdsliv og privatliv er med til at skabe bedre indsigt i, hvordan arbejds- og omsorgsforpligtelser er fordelt mellem kvinder og mænd. Oplysninger om beskæftigelse og tidsudnyttelse kaster lys over kønsbestemte mønstre i lønnet og ulønnet arbejde.
- Det er afgørende vigtigt at tilpasse enhver analyse til den lokale sammenhæng, bl.a. ved at analysere lokale data. Dette kan man gøre ved at inddrage nationale eller lokale ligestillingseksperter, ved at høre civilsamfundsorganisationer — især kvindeorganisationer — ved at udnytte national forskning og ved at krydsverificere oplysningerne.

Nyttige datakilder omfatter:

- [Ligestillingsindekset](#) ⁽⁵³⁾, der indeholder data fra alle EU's medlemsstater inden for otte områder: arbejde, penge, viden, tid, magt, sundhed, vold mod kvinder og sammenfaldende uligheder.
- [EIGE's database over ligestillingsstatistikker](#) ⁽⁵⁴⁾, som er et omfattende videnscenter for ligestillingsstatistikker og oplysninger om forskellige aspekter af (manglende) ligestilling mellem kønnene.
- [Eurostats ligestillingsstatistikker](#) ⁽⁵⁵⁾, der fremlægger statistikker på en letforståelig måde, med [statistisk glossar](#) og links til yderligere oplysninger, de nyeste data og metadata.

Trin 2. Identificer eksisterende uligheder mellem kønnene og de underliggende årsager hertil

Når du har de data, du behøver for at danne et klart billede af målgruppen, vil det være vigtigt at identificere eksisterende kønsbestemte uligheder og grundene hertil. Lad nedenstående nøglespørgsmål være ledende for dette trin. Disse spørgsmål sigter specielt mod at styrke fokus på balancen mellem arbejdsliv og privatliv. Man kan anvende dem til at supplere den generelle analyse med at fastlægge uligheder mellem

kvinder og mænd i adgangen til ressourcer (arbejde, penge, magt, sundhed, trivsel, sikkerhed, videnuddannelse, mobilitet, tid mv.) og udøvelse af grundlæggende rettigheder (civile, sociale og politiske) ⁽⁵⁶⁾.

Generelle spørgsmål, man bør stille:

- Hvilke forskelle er der mellem kvinders og mænds deltagelse i arbejdsmarkedet? På hvilke fagområder er kvinder, hhv. mænd, dominerende?
- Hvilke forskelle er der mellem kvinders og mænds lønniveau? Er der væsentlige forskelle mellem, hvor mange kvinder og mænd, der arbejder på deltid? Er der flere kvinder end mænd, der har mere end ét deltidsjob?
- Hvad fortæller data om brug af tid eller brug af tjenester os om, hvordan kvinder, hhv. mænd, fordeler deres tid? Hvad fortæller dette os om lokale tjenesters mangler hvad angår rådighed og åbningstider?
- Er der flere kvinder end mænd, der tager sig af pasning af børn og andre familiemedlemmer? Hvilke aldersgrupper blandt kvinder og mænd varetager mest ubetalt omsorg? Tager yngre kvinder sig f.eks. eksempel mere af børnepasningen end mænd? Tager ældre mænd sig af omsorgen for deres ægtefælle? Hvilke tjenester kunne tænkes at støtte forskellige personer i disse roller og øge deres trivsel?

Spørgsmål særligt vedrørende Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) og Samhørighedsfonden:

- Hvilke forskelle er der mellem kvinder og mænd inden for informations- og kommunikationsteknologi (IKT)?
- Hvilke forskelle er der mellem kvinder og mænd med hensyn til kvalifikationer inden for forskning og innovation og indsigt i avancerede teknologier?
- Hvilke forskelle er der mellem kvinders og mænds kvalifikationer og iværksætterånd?

⁽⁵³⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2019). *Gender Inequality Index*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index>

⁽⁵⁴⁾ Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2019). *Gender Statistics Database*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>

⁽⁵⁵⁾ Eurostat (2019). *Gender Statistics*. Bruxelles: Eurostat. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_statistics

⁽⁵⁶⁾ Yderligere vejledning kan findes her: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-impact-assessment/step-3-gender-sensitive-analysis>

- Hvordan kan infrastruktur- og IKT-løsninger tænkes at imødekomme omsorgsbehov, opbygge færdigheder og øge beskæftigelsesmulighederne?
- Er der behov for videreudvikling af ligestillingskompetence hos programmeringsmyndigheder og organer, der er knyttet til fondenes gennemførelse?

Spørgsmål særligt vedrørende Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+):

- Er der kønsbestemte forskelle mellem unge arbejdsløse, kvindelige og mandlige jobsøgende og erhvervsinaktive personer?
- Er både kvinder og mænd målgruppe med hensyn til selvstændig erhvervsvirksomhed og den sociale økonomi?
- Er der behov for en mere skræddersyet hjælp til matchning med jobmarkedet, omstilling og mobilitet for grupper af kvinder, hhv. mænd?
- Tyder de foreliggende data på, at udfordringerne i balancen mellem arbejdsliv og privatliv begrænser kvinders beskæftigelsesmuligheder?

Spørgsmål særligt vedrørende Den Europæiske Hav- og Fiskerifond (EHFF) og den fælles landbrugspolitik:

- Hvilke forskelle er der mellem kvinder og mænd, som er beskæftiget i fiskerisektoren? Hvilke fagområder domineres af kvinder, henholdsvis mænd?
- Hvilke forskelle er der mellem kvinders og mænds lønniveau? Er der væsentlige forskelle mellem, hvor mange kvinder og mænd, der arbejder på deltid?
- Er der kønsbetingede forskelle i færdigheder og iværksætterånd?
- Er der behov for særligt at se på bæredygtige indkomster for kvinder i landbruget?
- Er der brug for at styrke kvindelige landbrugerers position i værdikæden?
- Er der brug for at tiltrække unge kvindelige og mandlige landbrugere og fremme deres forretningsudvikling i landdistrikterne?

Spørgsmål særligt vedrørende Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL):

- Hvilke forskelle er der mellem kvinders og

mænds deltagelse i arbejdsmarkedet på regionalt/subnationalt plan? På hvilke fagområder dominerer kvinder, henholdsvis mænd?

- Hvilke forskelle er der mellem kvindelige og mandlige landbrugerers indkomstniveau?

Trin 3. Før direkte samråd med målgrupperne

Det er vigtigt at overveje at føre direkte kontakt med målgrupperne. Frem for alt er det afgørende vigtigt at sørge for samråd med kvindeorganisationer og hensyntagen til deres synspunkter ved udarbejdelse af operationelle programmer, forslag til programinterventioner og udformning af projekter. Nyttige spørgsmål ved sådanne samråd omfatter:

- Hvad er gruppens oplevede virkelighed, forventninger og behov?
- Er de forskellige for kvinder og mænd?
- Er den planlagte intervention rettet både mod både mænds og kvinders behov? Tager den hensyn til forskellene i deres interesser, roller og position?
- Hvordan kan interventionerne bidrage bedre til at opfylde kvinders og mænds behov?

Trin 4. Drag konklusioner

På grundlag af de indsamlede data, de konstaterede kønsbestemte uligheder og de underliggende årsager hertil såvel som samråd med den berørte part kan man af analysen drage evidensbaserede konklusioner som grundlag for effektive programmer og projekter. Det er vigtigt at kæde kønsbestemte uligheder og behov sammen med nationale og regionale ligestillingspolitikker og -mål. Nøglespørgsmål er:

- Hvilke konsekvenser vil interventionen få for målgruppen, arbejdsmarkedet eller projektet?
- Hvordan kunne kønsbestemte forskelle påvirke mulighederne for at nå målene for EU-fondene inden for interventionen?

Når man drager konklusioner, er det også vigtigt at søge lokal sagkundskab ved at inddrage nationale/lokale ligestillingseksperter, civilsamfundsorganisationer — navnlig kvindeorganisationer — og krydsverificere oplysningerne ved at udnytte national forskning.

Overvej, hvordan uligheder mellem kvinder og mænd i adgangen til ressourcer (arbejde, penge, magt, sundhed, trivsel, sikkerhed, videnuddannelse, mobilitet, tid mv.) og deres udøvelse af grundlæggende rettigheder (civile, sociale og politiske) berører interventionen som følge af køn eller af kønsroller, der tilskrives mænd og kvinder. Centrale spørgsmål er:

- Vil den foreslåede intervention ændre fordelingen af ulønnet og lønnet arbejde mellem kvinder og mænd? I så fald, hvilken type ændringer vil den fremkalde? Vil den mindske kønsbestemte forskelle? Vil den øge mænds deltagelse i ubetalt omsorgsarbejde?
- Vil den foreslåede intervention ændre repræsentationen af kvinder i beslutningstagende organer? I så fald, hvilke ændringer vil der ske?
- Vil den ændre den ulige indkomstfordeling mellem kvinder og mænd? I så fald, hvilke ændringer vil der ske?
- Vil den øge kvinders fuldtidsbeskæftigelse? I så fald, hvilke ændringer vil der ske?
- Vil den mindske kønssegregationen på arbejdsmarkedet? I så fald, hvilke ændringer vil der ske?
- Vil den mindske ulighederne mellem kvinder og mænd hvad angår adgang til ressourcer? I så fald, på hvilke måder?

Sverige: Integrering af kønsaspektet i den nationale programmering

Den svenske ESF anvender en tjekliste på nationalt politisk plan til at vurdere behovene for ligestilling mellem kønnene. Sådan analyse gør ESF meget effektiv til at imødekomme hele befolkningens forskellige behov, da checklisten viser både kvinders og mænds situation og behov. Dette viser sig at være fundamentalt ved udarbejdelse af partnerskabsaftaler og operationelle programmer, og sikrer, at de giver bedre trivsel for både kvinder og mænd. På hvert fokusområde (f.eks. transport, iværksætteri og ungdomsarbejdsløshed) skal man beskrive kvinders og mænds situation ved kønsopdelte data og ligestillingsorienteret statistisk analyse. Når forskellene mellem kvinders og mænds ansvarsområder og behov identificeres ved denne analyse, opstiller man indikatorer for at kunne følge, hvordan deres situation ændrer sig gennem hele programmet. For eksempel er der konstateret forskelle mellem kvinder og mænd i:

- transporttid
- arbejdstid
- grad af iværksætterånd
- mønstre for arbejdsløshed, sundhed og uddannelse.

Årsagerne til og virkningerne af disse forskelle analyseres af den svenske ESF. Som nøglepartnere, der bidrager til analysen, er inddraget organisationer, der arbejder med ligestilling mellem kønnene og kvinders rettigheder, foruden eksperter i ligestilling og menneskerettigheder. Man foretager en socioøkonomisk analyse og SWOT-analyse, hvor man tager hensyn til den oplevede virkelighed for kvinder, hhv. mænd i al deres forskellighed. På grundlag af analysen opstiller man mål for ligestilling mellem kønnene i partnerskabsaftalen og det operationelle program.

Erfaringerne fra Sverige viser desuden, at det ikke er nok bare at måle antallet af kvinder, hhv. mænd. Man skal koble køn sammen med andre sociodemografiske indikatorer som alder, lokalisering, uddannelsesniveau, socioøkonomisk situation, race, etnicitet og andre kendetegn for at få bedre indsigt i sammenfaldspunkterne mellem forskellige uligheder og forbedre tilværelsen for dem med størst behov.

© Rasdi Abdul Rahman/
Shutterstock.com

Den svenske ESF-checkliste på nationalt politisk plan:

- identificerer eksisterende kønsbestemte uligheder og de underliggende årsager hertil
- beskriver ligestillingsproblemer inden for forskellige områder af intervention, strukturer og processer såsom budgetanliggender og beslutningstagning
- integrerer ligestilling mellem kønnene i alle faser af analysen frem for i én separat del
- sikrer, at den indledende socioøkonomiske analyse vurderer forskellene mellem kvinder og mænd på hvert område af livet
- tager kvinders og mænds økonomiske og sociale forhold op (f.eks. de kønsspecifikke virkninger af den økonomiske krise, betydningen heraf på adgangen til ressourcer, fordelingen af betalt og ubetalt arbejde mv.)
- undersøger, i hvor høj grad EU's og de nationale ligestillingsmål er opfyldt, og de tilbageværende hindringer for at opfylde dem fuldt ud
- opstiller specifikke mål for specifikt at imødegå de uligheder, der er konstateret ved den socioøkonomiske analyse
- sikrer, at alle målene har et ligestillingsaspekt, ved at spørge:
 - hvilke ligestillingsaspekter skal tages i betragtning? (at henvise til mål kan være ineffektivt eller give bagslag, hvis vi antager, at de er kønsneutrale)
 - forstærker målene ulighederne? Hvis f.eks. indsatsen for at øge balancen mellem arbejdsliv og privatliv kun er rettet mod kvinder, kan det så styrke stereotyper og cementere kønsroller?
- indfører indikatorer for ligestilling mellem kønnene for at kunne følge fremskridtene i retning af målene
- inddrager partnere, som er ansvarlige for at fremme ligestilling mellem kønnene og ikke-forskelsbehandling foruden civilsamfundsorganisationer, der arbejder for ligestilling
- inddrager aktører i overvågningsudvalget, som er ansvarlige for at fremme ligestilling og ikke-forskelsbehandling, foruden civilsamfundsorganisationer, der arbejder for ligestilling
- sikrer, at der foreligger en udviklingsplan for kompetence i ligestilling mellem kønnene for ledelsen og andet personale
- opretter en støttestruktur, der skal bidrage til gennemførelsen af princippet om horisontal ligestilling
- indeholder oplysninger om særlige tiltag til fremme af ligestilling mellem kønnene og kønsmainstreaming i årsrapporter og andre rapporter og evalueringer
- kræver ligestilling mellem kønnene i udbudsprocesser hvad angår forudgående evaluering, evaluering af læring og efterfølgende evaluering.

For yderligere oplysninger om den svenske ESF, klik [her](#)

Yderligere ressourcer

Se værktøjer til ligestillingsanalyse:

- [4R Method](#)
- [SWOT](#)

Få mere at vide om:

- [Ligestillingsanalyse](#)
- [Begreber og definitioner inden for kønsmainstreaming](#)
- [Ligestillingsrelaterede konsekvenser for beskæftigelse, arbejdsmarkedspolitikker og -reformer](#)
- [Kønsmainstreaming og iværksætterkultur](#)
- [Kønsmainstreaming i landbruget og landdistrikternes udvikling](#)
- [Forening af arbejdsliv og privatliv](#)
- [EIGE's værktøjskasse for ligestillingsorienteret institutionel omstilling](#)

Værktøj 3: Operationel gennemførelse af ligestilling mellem kønnene i politiske målsætninger (i partnerskabsaftaler), og specifikke målsætninger/foranstaltninger (i operationelle programmer)

Introduktion til værktøjet

Dette værktøj kan medlemsstaterne anvende, når de udarbejder partnerskabsaftaler, og forvaltningssmyndighederne på nationalt og regionalt plan, når de udarbejder operationelle programmer, til at fremme ligestilling mellem kvinder og mænd i al deres forskellighed på tværs af EU. Med dette værktøj kan du:

- identificere aspekter af dine politiske målsætninger, som berører ligestilling mellem kønnene (på partnerskabsaftaleniveau)
- definere særlige aspekter af dine politiske målsætninger med henblik på at fremme ligestilling mellem kønnene (partnerskabsaftaleniveau)
- begrunde udvalgte aspekter
- rette disse aspekter ind efter specifikke målsætninger/foranstaltninger i dine operationelle programmer til at fremme ligestilling mellem kønnene på nationalt eller regionalt plan (på operationelt programniveau)
- kontrollere, om EU's reguleringsmæssige og politiske forpligtelser til ligestilling mellem kønnene er velintegrerede i partnerskabsaftaler og operationelle programmer.

I artikel 17 i [forordningen om fælles bestemmelser](#) defineres indholdet af programmerne for Den Europæiske Socialfond (ESF+), Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU), Samhørighedsfonden og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond (EHFF), idet det præciseres, at:

»Hvert program skal indeholde en strategi for programmets bidrag til de politiske målsætninger [...]

Et program omfatter prioriteter. Hver prioritet skal svare til én enkelt politisk målsætning eller til teknisk bistand. En prioritet, der svarer til én enkelt politisk målsætning, skal bestå af en eller flere specifikke målsætninger. Mere end én prioritet kan svare til samme politiske målsætning.«

Disse politiske målsætninger er:

- et mere intelligent Europa — innovativ og intelligent økonomisk omstilling

- et grønnere, kulstoffattigt Europa
- et tættere sammenknyttet Europa — mobilitet og regional konnektivitet gennem informations- og kommunikationsteknologi (IKT)
- et mere socialt Europa — gennemførelse af den europæiske søjle for sociale rettigheder
- et Europa tættere på sine borgere — bæredygtig, integreret udvikling af by-, land- og kystområder gennem lokale initiativer.

For Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) er prioriteterne i den fælles landbrugspolitik grundlaget for programmeringen. Artikel 39 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde fastsætter dens målsætninger:

- at forøge landbrugets produktivitet ved fremme af den tekniske udvikling, ved rationalisering af landbrugsproduktionen og ved den bedst mulige anvendelse af produktionsfaktorerne, især arbejdskraften
- herigennem at sikre landbrugsbefolkningen en rimelig levestandard, især ved en forhøjelse af de individuelle indkomster for de i landbruget beskæftigede personer
- at stabilisere markederne
- at sikre forsyningerne
- at sikre forbrugerne rimelige priser på landbrugsvarer.

Ved første øjekast ser måske ikke alle disse målsætninger ud til at være relevante for ligestilling mellem kønnene. Ligestilling mellem kønnene er imidlertid en integreret del af alle områder af livet og alle målsætninger — der findes ingen »kønsneutral« målsætning.

Desuden er nogle af målene for bæredygtig udvikling (SDG'erne) i FN's 2030-dagsorden i overensstemmelse med EU's samhørighedspolitikker og derfor også relevante for EU-fondene. [SDG 5](#) er rettet mod ligestilling mellem kønnene og styrkelse alle kvinder og piger og omfatter 9 delmål, hvoraf nogle er højrelevante for vigtige ligestillingsmålsætninger for EU-fondene og direkte afspejler disse.

Mere om delmålene for SDG 5 — ligestilling mellem kønnene og styrkelse af alle kvinders og pigers rettigheder og muligheder

Som angivet i forbindelse med SDG 5 har verden gjort fremskridt i retning af ligestilling mellem kønnene og styrkelse af kvinders rettigheder og muligheder i henhold til millenniumudviklingsmålene, men kvinder og piger udsættes fortsat for forskelsbehandling og vold i alle dele af verden. Mange mål i forbindelse med SDG 5 er meget generelle og går ikke længere end primær EU-ret om ligestilling mellem kønnene. Andre er dog højrelevante for vigtige ligestillingsmålsætninger for EU-fondene og afspejler direkte disse (angivet med fed skrift):

5.1. Vi skal stoppe alle former for diskrimination mod alle kvinder og piger, overalt i verden

5.2. Stop alle former for vold mod alle kvinder og piger, både i den private og den offentlige sfære, herunder menneskehandel, seksuel udnyttelse og andre former for udnyttelse

5.3. Stop alle skadelige skikke såsom tvangsægteskaber, børneægteskaber og kønslemlæstelse af piger

5.4. Anerkend og sæt pris på ubetalt arbejde i hjemmet og inden for omsorg. Det skal ske gennem offentlige tjenesteydelser, infrastruktur og politikker for social beskyttelse, og ved at fremme delt ansvarlighed i hjemmet og familien, som det er nationalt passende

5.5. Sørg for, at kvinder får fuld og reel deltagelse og lige muligheder for lederskab på alle niveauer af beslutningsprocessen i det politiske, økonomiske og offentlige liv

5.6. Sørg for, at kvinder får universel adgang til seksuel og reproduktiv sundhed og reproduktive rettigheder som vedtaget i handlingsprogrammet fra den Internationale Konference om Befolkning og Udvikling samt Beijing-handlingsplanen og resultaterne af gennemgangskonferencerne

5.A. Vi skal gennemføre reformer, der giver kvinder lige rettigheder til økonomiske ressourcer, såvel som adgang til ejerskab og kontrol over land og andre former for ejendom, bankforretninger, arv og naturressourcer, i overensstemmelse med nationale love

5.B. Vi skal forbedre brugen af muliggørende teknologi, især informations- og kommunikationsteknologi, for at styrke kvinder

5.C. Vi skal vedtage og styrke fornuftig politik og lovgivning, der er mulig at håndhæve, til fremme af ligestilling mellem kønnene og styrkelse af alle kvinders og pigers indflydelse og status på alle niveauer

Kilde: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

Skridt til realisering af ligestilling mellem kønnene i partnerskabsaftaler og operationelle programmer

Dette afsnit indeholder to tjeklister:

- den ene om udarbejdelse af partnerskabsaftaler
- den anden om udarbejdelse af operationelle programmer.

Hver af disse tjeklister indeholder de trin, der er fastlagt i forordningen om fælles bestemmelser til udvikling af disse overordnede instrumenter for EU-fondene under delt forvaltning, bortset fra ELFUL⁽⁵⁷⁾. For hvert trin finder du et afkrydsningsfelt med spørgsmål, og praktiske eksempler på, hvordan man kan identificere, definere og begrunde aspekter vedrørende ligestilling mellem kønnene.

⁽⁵⁷⁾ ELFUL's prioriteter er defineret ved den fælles landbrugspolitik og er ikke medtaget nedenfor. Der kan dog være spørgsmål, der gælder for ELFUL.

Generel vejledning om realisering af ligestilling mellem kønnene ved udvikling af politiske målsætninger, specifikke målsætninger og foranstaltninger

Nedenstående tjeklister følger syv hovedtrin:

1. Sørg for, at den nødvendige kontekstanalyse finder sted på en ligestillingsbevidst måde.
2. Integrer andre tilgængelige oplysninger om eksisterende kønsbestemte uligheder, f.eks. fra landespecifikke henstillinger.
3. Byg videre på foreliggende EU- og nationale normer og krav om at integrere ligestilling mellem kønnene (jf. [værktøj 1](#)).
4. Sammenkæd det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene klart med prioriteter, målsætninger og foranstaltninger

ved at bygge på resultaterne af trin 1-3.

5. Sørg for, at de finansielle tildelinger fremmer ligestilling mellem kønnene på nationalt og/eller regionalt niveau, f.eks. i form af ligestilling i beskæftigelse, indkomst, mobilitet og fordelingen af lønnet og ulønnet arbejde.
6. Sørg for at udvikle kønsopdelte indikatorer som standard, og specifikke ligestillingsindikatorer, hvor det er relevant.
7. Sørg for, at alt relevant personale har den fornødne kapacitet med hensyn til ligestilling mellem kønnene ved at tilvejebringe kapacitetsopbygning og etablere strukturer til støtte for ligestilling mellem kønnene.

Disse syv trin suppleres med særlige spørgsmål, der specifikt følger formatet i forordningen om fælles bestemmelser.

Tjekliste for praktisk gennemførelse af det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene i partnerskabsaftaler

Forordningen om fælles bestemmelser præciserer, at hver partnerskabsaftale skal indeholde følgende elementer:	Tjekliste med spørgsmål om ligestilling
1. De valgte politiske målsætninger med angivelse af, hvilke fonde og programmer de vil blive anvendt til, en begrundelse herfor og, hvor det er relevant, en begrundelse for anvendelsen af InvestEU's leveringsform under hensyntagen til relevante landespecifikke henstillinger.	• Henviser begrundelsen for de(n) valgte politiske målsætning(er) til kønsbestemte ligheder/uligheder? a) Hvis ikke, er der så foretaget en vurdering af uligheder inden for den politiske målsætnings område? (se værktøj 2 for at få mere information). b) Hvis ikke, hvorfor er dette endnu ikke sket? c) Sørg for den støtte og viden, der behøves for at integrere ligestilling mellem kønnene som horisontalt princip, ved at omtale det i begrundelsen og de valgte politiske målsætninger. • Husk, at ligestilling og uligheder mellem kønnene skal tages i betragtning i henhold til EU's forordninger (jf. værktøj 1). • Indeholder de landespecifikke henstillinger oplysninger om kønsbestemte uligheder? a) Hvis ja, sørg for, at de valgte politiske målsætninger tager disse uligheder og anbefalinger op.
2. For hver af de politiske målsætninger, der er nævnt i punkt 1: a) en sammenfatning af de politiske valg og de forventede hovedresultater for hver af fondene b) herunder ved hjælp af InvestEU, hvor det er relevant c) koordinering, afgrænsning og indbyrdes komplementaritet af fondene d) koordinering mellem nationale og regionale programmer, hvor det er relevant e) komplementaritet mellem fondene og andre EU-instrumenter, herunder LIFE f) strategiske integrerede projekter og projekter af strategisk art.	• Omtaler resuméet uligheder i medlemsstaten og på regionalt og/eller lokalt plan? – Hvis ikke, så find frem til sådan relevant analyse på det politiske måls område, som kan underbygge henvisninger til eksisterende uligheder mellem kønnene • Er hovedresultaterne knyttet til fremme i medlemsstaten af ligestilling mellem kvinder og mænd i al deres forskellighed (dvs. ikke kun hensyntagen til køn, men også alder, socioøkonomisk situation, handicap, race, etnicitet, religion, lokalisering på landet eller i byerne osv.)? – Hvis ikke, er der så en begrundelse for, hvorfor dette ikke er tilfældet? – Hvis ikke: kæd hovedresultaterne sammen med fremme af ligestilling mellem kønnene som horisontalt princip. Det kan gøres ved at sikre, at hovedresultaterne bidrager til specifikke ligestillingsmål såsom at fremme ligestilling med hensyn til beskæftigelses omfang og kvalitet og mindske lønforskellen mellem kvinder og mænd, mv. • Hvordan bliver mulig komplementaritet mellem fondene taget i betragtning for at fremme ligestilling mellem kønnene? (se mere om koordinering mellem fondene i værktøj 4). • Er ligestillingsspørgsmål behandlet på en måde, der er koordineret mellem nationale og regionale programmer? – Hvis ikke, så overvej at sørge for, at partnerskabsaftalen udtrykkeligt omhandler komplementaritet med hensyn til at fremme ligestilling mellem kønnene i nationale og regionale programmer, foruden komplementaritet mellem fondene og andre EU-instrumenter.
3. Den foreløbige finansielle tildeling fra hver af fondene, fordelt på politisk målsætning på nationalt plan, under overholdelse af de fondsspecifikke regler om tematisk koncentration.	• Vil den foreløbige finansielle tildeling få betydning for ligestillingen mellem kønnene og på kvinders og mænds liv på nationalt og/eller regionalt niveau? – I så fald, hvordan vil de finansielle tildelinger få betydning for kvinder, hhv. mænd? For eksempel positivt eller negativt? Vil kvinder og mænd blive påvirket på forskellig måde? Vil sådanne forskelle være berettigede? (For at opveje strukturelle ulemper, som visse grupper oplever, kan man f.eks. anlægge en rimelighedsvurdering og tildele forholdsvis flere ressourcer til sådanne grupper). Hvilken virkning vil en sådan differentiering få på ligestillingen mellem kønnene (positiv/negativ)? – Hvis ikke, så identificer målgruppen på en kønsopdelt måde. Husk, at det er obligatorisk at tage hensyn til ligestilling og uligheder mellem kønnene i EU-forordningerne
4. Hvor det er relevant, fordelingen af de finansielle midler efter regionskategori opstillet i overensstemmelse med artikel 102, stk. 2, og størrelsen af de tildelte beløb, der foreslås overført mellem regionskategorierne i henhold til artikel 105.	
5. Bidragene til InvestEU efter fond og efter regionskategori.	
6. Listen over planlagte programmer under fondene med de respektive foreløbige finansielle tildelinger efter fond og det tilsvarende nationale bidrag efter regionskategori.	• Har listen over planlagte programmer klar sammenhæng med de politiske målsætninger? • Sørg for, at man klart kan skelne det horisontale princip ligestilling mellem kønnene ved at specificere de relevante fokuspunkter og målsætninger, der er knyttet til fremme af ligestilling mellem kønnene. (Se mere om det horisontale princip i værktøj 1).

Forordningen om fælles bestemmelser præciserer, at hver partnerskabsaftale skal indeholde følgende elementer:	Tjekliste med spørgsmål om ligestilling
7. En sammenfatning af de foranstaltninger, som den pågældende medlemsstat skal træffe for at styrke sin administrative kapacitet til gennemførelse af fondene.	• Er der foranstaltninger, der henviser til ligestilling mellem kønnene på grundlag af lovkrav og forpligtelser til ligestilling? – Hvis ikke, så anvend værktøj 1 til at udpege tiltag, der bør tages i anvendelse. • Er der eller vil der blive indført en strategi til kapacitetsudvikling for ledelsen og andet personale? Omfatter den eller vil den omfatte kapaciteter inden for ligestilling mellem kønnene? – Hvis ikke, bør det sikres, at aktiviteter til kapacitetsudvikling på ligestillingsområdet når ud til alt relevant personale, så at de alle får de kapaciteter, der er nødvendige for effektivt at kunne gennemføre EU's forpligtelser til ligestilling mellem kønnene. • Bliver aktører, der arbejder med ligestilling i medlemsstaten — både statslige/offentlige aktører og civilsamfundsorganisationer — omtalt og inddraget? – Hvis ikke, så identificer relevante aktører, og sørg for, at de regelmæssigt inddrages. • Foreligger der eller vil der foreligge en støttestruktur til opfyldelse af kravene i de horisontale principper, herunder det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene? – Hvis ikke, så overvej at etablere en sådan støttestruktur. I praksis mangler der viden om, hvilke krav der er omkring ligestilling, og hvordan man lever op til dem. Ofte bliver det f.eks. hævdet, at »ligestilling mellem kønnene ikke er relevant« for et givet politikområde, skønt ligestilling er relevant for alle områder. En støttestruktur vil kunne give den vejledning, der er nødvendig for at overholde kravene i praksis.

Tjekliste for realisering af det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene i operationelle programmer

Forordningen om fælles bestemmelser præciserer, at hvert operationelt program skal indeholde følgende elementer (bemærk, at trin 5, 6 og 7 ikke er medtaget, da de vedrører bilag og/eller andre artikler i forordningen om fælles bestemmelser):	Tjekliste med spørgsmål om ligestilling
1. Hvert program skal indeholde en strategi for programmets bidrag til de politiske målsætninger og formidlingen af dets resultater.	• Bygger strategien på en ligestillingsorienteret kontekstanalyse, der er knyttet til de politiske målsætninger? – Hvis ikke, så udpeg en relevant analyse til begrundelse af det konkrete tilfælde. • Indeholder strategien ord som ligestilling, ligestilling, køn, kvinder, mænd, piger, drenge, sex, alder, race, etnicitet og/eller mangfoldighed? – Hvis ikke, er den højst sandsynligt ikke i overensstemmelse med forpligtelsen til at integrere det horisontale princip ligestilling. Strategien vil derfor behøve revision. • Omtaler kommunikationsstrategien, hvordan kvinder, hhv. mænd — i al deres forskellighed — vil blive mål for kommunikation? Kan de roller, som kvinder og/eller mænd indtager i medlemsstaten, have betydning for, hvordan resultaterne kommunikerer? Er det klart, hvordan kommunikationen af resultaterne vil omfatte forskelle i resultater mellem kvinder og mænd? – Hvis ikke, så overvej at præcisere, at disse punkter skal være i overensstemmelse med kravene i henhold til det horisontale princip.

Forordningen om fælles bestemmelser præciserer, at hvert operationelt program skal indeholde følgende elementer (bemærk, at trin 5, 6 og 7 ikke er medtaget, da de vedrører bilag og/eller andre artikler i forordningen om fælles bestemmelser):	Tjekliste med spørgsmål om ligestilling
2. Et program omfatter prioriteter. Hver prioritet skal svare til én enkelt politisk målsætning eller til teknisk bistand. En prioritet, der svarer til én enkelt politisk målsætning, skal bestå af en eller flere specifikke målsætninger. Flere prioriteter kan svare til samme politiske målsætning. For programmer, der støttes af EHFF, kan hver prioritet svare til én eller flere politiske målsætninger.	• Kan du klart udpege det horisontale princip ligestilling mellem kønnene i prioriteterne? – Hvis ikke, så overvej at revidere prioriteterne, så dette princip klart omsættes til praksis. Dette kan du gøre ved at henvise konkret til forpligtelser og tilsagn vedrørende ligestilling (jf. værktøj 1). • Er de valgte prioriteter knyttet til fremme af situationen for kvinder og mænd i al deres forskellighed i medlemsstaten (dvs. ikke kun vedrørende køn, men også alder, race, etnicitet, socioøkonomisk situation, religion, lokalisering på landet/i byerne mv.)? – Hvis ikke, så overvej at præcisere denne sammenhæng udtrykkeligt. • Er prioriteterne knyttet til målsætningerne for ligestilling, således som disse er defineret i retlige og politiske forpligtelser? – Hvis ikke, så overvej at præcisere denne sammenhæng udtrykkeligt.
3. Hvert program skal fremlægge: a) et sammendrag af hovedudfordringerne, under hensyntagen til: – økonomiske, sociale og territoriale forskelle, undtagen for programmer, der støttes af EHFF – markedssvigt, investeringsbehov og komplementaritet med andre former for støtte – udfordringer, der konstateres i de pågældende landespecifikke henstillinger og andre relevante EU-henstillinger til medlemsstaten – udfordringer med hensyn til administrativ kapacitet og forvaltning – tidligere erfaringer – makroregionale strategier og havområdestrategier (hvor medlemsstaterne og regionerne deltager i sådanne strategier) for programmer, der støttes af AMIF ⁽⁵⁸⁾, ISF ⁽⁵⁹⁾ og IGFV ⁽⁶⁰⁾, status af gennemførelsen af den relevante gældende EU-ret og relevante handlingsplaner	• Er der udfordringer vedrørende nogen form for kønsbestemte uligheder? Disse kan bestå i uligheder mellem kvinder og mænd, mellem kvinder og mænd af forskellig alder, race eller snarere etnicitet, forskellig seksuel orientering og andre karakteristika. Er disse udfordringer omtalt i resuméet? – Hvis ikke, så overvej at revidere resuméet for at opfylde forpligtelsen til praktisk efterlevelse af det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene. • Er der foretaget analyse af økonomiske, sociale og territoriale forskelle hvad angår forskelle i kvinders og mænds roller og ansvarsområder i medlemsstaten? (Se værktøj 2 for flere oplysninger om socioøkonomisk analyse ud fra dette perspektiv). – Hvis ikke, så overvej enten at gennemføre en sådan ligestillingsorienteret analyse eller medtage resultater fra foreliggende analyser (f.eks. forskningsanalyser og andre politiske analyser). • Er markedssvigt og investeringsbehov analyseret på mikroplan med hensyntagen til, hvordan det kan påvirke hhv. kvinders og mænds situation? Har denne analyse taget hensyn til kvinders, hhv. mænds behov i al deres forskellighed for at behandle sådanne markedssvigt og investeringer? – Hvis ikke, så overvej enten at gennemføre en sådan ligestillingsorienteret analyse eller medtage resultater fra foreliggende analyser (f.eks. forskningsanalyser og andre politiske analyser). • Er der henstillinger fra EU og/eller tidligere erfaringer vedrørende nogen form for kønsbestemte uligheder? Disse kan være uligheder mellem kvinder og mænd og mellem kvinder og mænd med forskellige karakteristika (alder, socioøkonomisk baggrund, race, etnicitet, seksuel orientering, lokalisering mv.). Er disse medtaget? – Hvis ikke, så overvej at medtage dem. Træk om nødvendigt på ekspertise fra ligestillingsinstitutioner, ikke-statslige organisationer (NGO'er) eller ligestillingseksperter.
b) en begrundelse for de valgte politiske målsætninger, de tilsvarende prioriteter, specifikke målsætninger og former for støtte	• Bygger begrundelsen for de valgte politiske målsætninger, tilsvarende prioriteter, specifikke målsætninger og støtteformer på at imødegå kønsbestemte uligheder i enhver form, og/eller fremme ligestilling mellem kønnene? • Henviser begrundelsen for dette valgt til nationale ligestillingspolitikker, -strategier og/eller -regler? – Hvis ikke, bør du revidere udkastet, så det kommer til at omfatte sådanne henvisninger. Træk om nødvendigt på ekspertise fra ligestillingsinstitutioner, NGO'er eller ligestillingseksperter.

⁽⁵⁸⁾ Asyl- og Migrationsfonden.

⁽⁵⁹⁾ Fonden for Intern Sikkerhed.

⁽⁶⁰⁾ Instrumentet for grænseforvaltning og visa.

Forordningen om fælles bestemmelser præciserer, at hvert operationelt program skal indeholde følgende elementer <i>(bemærk, at trin 5, 6 og 7 ikke er medtaget, da de vedrører bilag og/eller andre artikler i forordningen om fælles bestemmelser):</i>	Tjekliste med spørgsmål om ligestilling
c) for hver prioritet bortset fra teknisk bistand, specifikke målsætninger	• Vil foranstaltningerne tage højde for eventuelle forskelle i kvinders og mænds situation og øge ligestillingen mellem kvinder og mænd i al deres forskellighed og som sådan både bidrage til EU's overordnede ligestillingsmål og de landespecifikke nationale mål for ligestilling mellem kønnene? – Hvis ikke, så revider foranstaltningerne for at sikre, at de er i overensstemmelse med det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene.
d) for hver specifik målsætning: – de tilknyttede former for tiltag, herunder en liste over planlagte operationer af strategisk betydning og deres forventede bidrag til de pågældende specifikke målsætninger og til makroregionale strategier og eventuelle havområdestrategier – outputindikatorer og resultatindikatorer med tilsvarende delmål og mål – de vigtigste målgrupper – specifikke målterritorier, herunder planlagt anvendelse af integrerede territoriale investeringer, lokaludvikling styret af lokalsamfundet, eller andre territoriale værktøjer – interregionale og tværnationale tiltag, hvor der er støtte-modtagere lokaliseret i mindst én anden medlemsstat – den planlagte anvendelse af finansielle instrumenter – interventionstyper, og vejledende opdeling af de programmerede ressourcer efter interventionstype eller støtteområde	• Er indikatorerne opdelt efter køn? Er de opdelt efter andre sociodemografiske faktorer såsom alder, opholdssted, race eller etnicitet, handicap, uddannelse osv.? – Hvis ikke, så opdel alle indikatorer efter køn, hvis det giver mening og er muligt. Foretag yderligere opdeling om nødvendigt. • Er den vigtigste målgruppe udpeget som kvinder og/eller mænd? Tages der andre sociodemografiske faktorer i betragtning for målgruppen? – Hvis ikke, så præciser målgrupperne, i det mindste efter køn — og, hvis det giver mening og er muligt, gennem yderligere opdeling. • Er bestemte territorier mål på baggrund af deres eventuelle sårbarhed over for udstødelse og/eller marginalisering fra et køns-perspektiv? – Hvis ikke, så indfør dette, baseret på relevant analyse og/eller ekspertise fra ligestillingsinstitutioner, NGO'er eller ligestillings-eksperter. • Er værktøjer til lokal udvikling styret af lokalsamfundet udformet på en ligestillingsorienteret måde? – Hvis ikke, så overvej at revidere udkastet til integrering af ligestilling mellem kønnene i værktøjerne til lokal udvikling, f.eks. ved at udforme værktøjerne på grundlag af kvinders, hhv. mænds behov, eller ved at sikre ligestilling mellem kønnene i deltagelse og gennemførelse. • Vil den planlagte anvendelse af finansielle instrumenter give mulighed for klar opfølgning på indikatorer vedrørende ligestilling mellem kønnene? – Hvis ikke, så overvej at udforme et overvågningsværktøj til at styrke opfølgningen på ligestilling. • Imødekommer de foreslåede finansielle instrumenter målgruppernes behov, også på en kønsopdelt måde? – Hvis ikke, så overvej at revidere disse finansielle instrumenter efter forpligtelserne i henhold til det horisontale princip ligestilling mellem kønnene. • Kan du klart knytte den vejledende opdeling af de programmerede ressourcer til målgrupperne af hhv. kvinder og mænd? – Hvis ikke, bør du opdele målgrupperne efter kvinder og mænd (og foretage yderligere opdeling, hvis det er relevant). Bring dette i sammenhæng med fordelingen af programmets ressourcer.
e) den planlagte anvendelse af teknisk bistand, jf. artikel 30-32, og de pågældende interventionstyper	• Er ligestilling (mellem kønnene) nævnt under den planlagte anvendelse af teknisk bistand? Dette er højrelevant, da teknisk bistand kan bidrage til at opbygge en sum af meget praktisk viden om ligestilling mellem kønnene i fondene. – Hvis ikke, så overvej at udnytte ressourcerne til teknisk bistand til at opbygge en sum af viden om ligestilling mellem kønnene som horisontalt princip. Dette kan du f.eks. gøre ved at mobilisere ressourcer til teknisk bistand til særlige undersøgelser, ekspertise på ligestillingsområdet, pilotarbejde om ligestillingsvurderinger og -redskaber, eller ved at anvende midler til at etablere støttestrukturer for ligestilling mellem kønnene.

Forordningen om fælles bestemmelser præciserer, at hvert operationelt program skal indeholde følgende elementer <i>(bemærk, at trin 5, 6 og 7 ikke er medtaget, da de vedrører bilag og/eller andre artikler i forordningen om fælles bestemmelser):</i>	Tjekliste med spørgsmål om ligestilling
f) en finansieringsplan, der indeholder: – en tabel med angivelse af de samlede finansielle tildelinger for hver fond og for hver regionskategori, for hele programmeringsperioden og efter årstal, herunder eventuelle beløb overført i henhold til artikel 21 – en tabel med angivelse af de samlede finansielle tildelinger for hver prioritet efter fond og efter regionskategori, og det nationale bidrag, samt hvorvidt dette består af offentlige eller private bidrag – for programmer, der støttes af EHFF, en tabel, som for hver type støtteområde angiver størrelsen af de samlede finansielle tildelinger af støtte fra fonden og det nationale bidrag – for programmer, der støttes af Asyl- og Migrationsfonden, Fonden for Intern Sikkerhed og instrumentet for grænseforvaltning og visa: en tabel, der for hver specifik målsætning angiver de samlede finansielle tildelinger for hver type tiltag, det nationale bidrag og hvorvidt dette består af offentlige eller private bidrag	• Afspejler finansieringsplanen konklusionerne af konsekvensanalysen af ligestilling mellem kønnene? – Hvis ikke, så overvej at revidere finansieringsplanen, så den medtager disse resultater. • Tager finansieringsplanen hensyn til: – de identificerede målgrupper af kvinder, hhv. mænd i al deres forskellighed? – sin indvirkning på kvinders, hhv. mænds liv? – kvinders, hhv. mænds tidsforbrug til ulønnet og frivilligt arbejde? – den private økonomiske sfære hvad angår gebyrer og/eller omkostninger? – andre offentlige budgetter f.eks. transport? Hvis ikke, så overvej at revidere finansieringsplanen, så den indeholder disse elementer.
g) tiltag, der er truffet til at inddrage de i artikel 6 nævnte relevante partnere i udarbejdelsen af programmet, og disses rolle i gennemførelse, overvågning og evaluering af programmet	• I artikel 6 hedder det: »Partnerskabet skal mindst omfatte følgende partnere: relevante organer, der repræsenterer civilsamfundet, miljøpartnere og organer, som er ansvarlige for at fremme social inklusion, grundlæggende rettigheder, rettigheder for personer med handicap, ligestilling mellem kønnene og ikkeforskelsbehandling.« Er partnere og organer, der er ansvarlige for ligestilling mellem kønnene, klart inddraget og beskrevet? – Hvis ikke, så foretag en kortlægning af relevante partnere, der arbejder med ligestilling mellem kønnene, og overvej at medtage dem med fuld deltagelse. – Overvej at mobilisere ressourcer til kapacitetsopbygning for disse partnere vedrørende fondene og tilknyttede processer. Dette er vigtigt, da de kan bidrage med stærk ekspertise inden for ligestilling, men kan savne tilstrækkelig viden om EU-fondene.
h) for hver grundforudsætning, der er fastlagt i overensstemmelse med artikel 11, bilag III og bilag IV, en vurdering af, om grundforudsætningen er opfyldt på datoen for forelæggelse af programmet	• Er der foretaget en vurdering af, hvordan grundforudsætningerne for ligestilling mellem kønnene er blevet opfyldt? – Hvis ikke, så foretag en sådan vurdering, og integrer den.
i) den påtænkte tilgang til kommunikation og synlighed for programmet gennem definition af dets målsætninger, målgrupper, kommunikationskanaler, dækning i sociale medier, planlagte budget og relevante indikatorer for overvågning og evaluering	• Omfatter tilgangen til kommunikation og synlighed en strategi for fremme af ligestilling mellem kønnene og sikring af ligestillingsorienteret kommunikation? Kommunikerer den klart, at ligestilling mellem kønnene er et horisontalt princip? Kommunikerer den klart, at ansøgningerne om projektet og kravene til overvågning af programmer skal indeholde dokumentation for ligestillingsmålsætninger og -resultater? – Hvis ikke, så revider tilgangen, så den tydeliggør tilknytningen mellem ligestilling som horisontalt princip og kommunikationsstrategien. For yderligere information om ligestilling og kommunikation henvises til den respektive EIGE-værktøjskasse eller sammendraget om kønsneutral kommunikation fra det svenske Nationella sekretariatet för genusforskning.
j) forvaltningsmyndigheden, revisionsmyndigheden og det organ, der modtager betalinger fra Kommissionen.	• Har personalet i forvaltningsmyndigheden og ethvert andet organ, der er involveret i EU-fondenes forvaltning, indsigt i det horisontale princip ligestilling mellem kønnene? Hvilken information og vejledning tilbydes internt og til partnere? – Hvis ikke, så overvej aktiviteter til kapacitetsopbygning og støttestrukturer vedrørende ligestilling ved at mobilisere ressourcer til teknisk bistand.

Eksempler på integrering af ligestilling mellem kønnene som horisontalt princip i politiske målsætninger og specifikke målsætninger

Hypotetisk casestudie: Afhjælpning af konstaterede kønsbestemte uligheder i et operationelt program

I en kontekstanalyse i et fiktivt land i Sydeuropa blev der fundet potentiale for at øge kvinders tilstedeværelse i små og mellemstore virksomheder (SMV'er). Da de statslige forvaltningsmyndigheder udarbejdede deres partnerskabsaftale, valgte de politisk målsætning 1: »et mere intelligent Europa gennem fremme af innovativ og intelligent økonomisk omstilling«, som en af deres hovedprioriteter. De valgte det konkrete mål: »fremme af SMV'ers vækst og konkurrenceevne« med resultatet »SMV'er har modtaget støtte til at skabe beskæftigelse og vækst for både kvinder og mænd.« Inden for dette resultat har forvaltningsmyndighederne udarbejdet yderligere information med henvisning til kontekstanalysen og målet om at øge kvinders rolle i SMV'er, både som iværksættere og arbejdstagere. I gennemførelsen af det operationelle program er der derfor lagt særlig vægt på at fremme kvinders andel af SMV'er, navnlig opstartsvirksomheder. Der er derfor afsat et særligt budget til dette formål.

Da kvinder på landet var underrepræsenteret i opstartsvirksomheder og som ejere af SMV'er, viste det sig, at der manglede programmer rettet mod SMV'er og sociale virksomheder — de håndterede ikke relevante problemer i tilstrækkelig grad til væsentligt at øge kvinders involvering i SMV'er. Der var brug for tjenester specifikt rettet mod kvinder, såsom adgang til kredit, uddannelse og coaching om virksomhedsforvaltning, foruden omsorgstjenester og innovative IT-tjenester til støtte for balancen mellem arbejdsliv og privatliv for både kvinder og mænd — således IT-støttede interventioner til ældrepleje og andre former for social omsorg. Udviklingen af små og mellemstore virksomheder kunne ske på tværs af ESF's og EFRU's foranstaltninger til at håndtere det komplicerede ved at kombinere lønnet arbejde med ubetalt omsorgsansvar og samtidig øge kvinders deltagelse i erhvervsuddannelsesprogrammer og adgang til lønnet arbejde. Der blev f.eks. tilbudt erhvervsuddannelse inden for de sektorer og fagområder, hvor overvejende kvinder er aktive, foruden interventioner til samtidig at imødegå mænds underrepræsentation i omsorgsarbejde — både lønnet og ulønnet. Sideløbende blev der udformet særlige støtteaktiviteter til at hjælpe kvindelige iværksættere med at udvikle forretningsplaner, få adgang til kredit og oprette egen virksomhed. Disse tiltag blev iværksat i traditionelt kvindedominerede sektorer, foruden i sektorer, der sædvanligvis er mandsdomineret.

Der blev regelmæssigt foretaget overvågning for at vurdere den ydede støtte, støttemodtageres behov, opstartsvirksomhedernes fremskridt, adgang til kredit, virksomhedernes størrelse og indikatorer for succes og overlevelse efter køn. Denne overvågning har bidraget til at rette op på kønsbestemte uligheder under gennemførelsen af programmet. Således fandtes den gennemsnitlige (garanterede) kredit til mænd at være højere end den, der var til rådighed for kvinder, mens misligholdelsesraten efter et år var højere blandt virksomheder ejet af mænd end blandt opstartsvirksomheder ejet af kvinder. En bedre, mere ligestillingsorienteret udvælgelsesproces har bidraget til at fremme programmets mål om at øge andelen af kvindeejede virksomheder. Øget tilgængelighed af omsorgstjenester har endvidere øget beskæftigelsesfrekvensen for kvinder efter forudgående specifikke erhvervsuddannelser. Dette har beroet på en stigning i den tid, kvinderne har haft til rådighed, hvilket har gjort dem mere attraktive som arbejdstagere, da de har været i stand til at påtage sig fuldtidsarbejde.

Tyskland: Niedersachsen ser på den oplevede virkelighed for kvinder og mænd

Den tyske delstat Niedersachsen har udviklet en fælles platform til overvågning af de horisontale principper, herunder ligestilling mellem kønnene, på tværs af alle EU-fonde. Det overordnede mål med dette tiltag er at koordinere og styre EU-fondenes programaktiviteter, så de mindsker de eksisterende uligheder mellem kvinder og mænd. Platformen fremmer regelmæssig intensiv udveksling mellem fondene såsom ELFUL, det operationelle flerfondsprogram for EFRU/ESF og den centrale koordinerende myndighed. Den støtter aktivt foranstaltninger og forvaltning af indkaldelser og ansøgninger, der fremmer ligestilling mellem kønnene.

© StunningArt/Shutterstock.com

Som led i dette initiativ gennemførte forvaltningsmyndighederne for det operationelle program under EFRU/ESF og ELFUL samt medlemmer af de pågældende styringsgrupper et pilotprojekt i Niedersachsen. Pilotprojektet koordinerede udvekslinger om fremskridtene med hensyn til de horisontale principper, navnlig ligestilling mellem kønnene. Det omfattede foranstaltninger, der skulle gøre kommunikationen ligestillingsorienteret og samtidig sikre, at data vedrørende kvinders og mænds oplevede virkelighed blev indsamlet og rapporteret til overvågningsudvalget. De centrale koordineringsaktiviteter mellem ELFUL og ESF/EFRU's operationelle flerfondsprogram indebar løbende drøftelser om resultater vedrørende evalueringen af lige muligheder for kvinder og mænd. Et vigtigt resultat af disse samordnende aktiviteter var den vægt, der blev lagt på de virkninger, som udbetalingen af midler kan have på at fremme ligestilling mellem kønnene, således behovet for at undgå at godkende finansiering, der potentielt kan bidrage til eller opretholde negative strukturelle ulemper for kvinder. De koordinerende aktiviteter har desuden bidraget til fondenes programmering for perioden efter 2020.

I det operationelle flerfondsprogram for EFRU/ESF er kønsmainstreaming solidt forankret i alle programmets faser — fra programmering til styring, gennemførelse og overvågning. Der offentliggøres retningslinjer til fremme af kønsmainstreaming ved siden af principperne om lige muligheder. Dette har yderligere fremmet ligestilling mellem kønnene i projekternes gennemførelse. Støtten tildeles også specifikt til henholdsvis kvinder og mænd, idet ca. 50 % af den samlede finansiering er målrettet mod kvinder. Hele forløbet er baseret på ligestillingsorienterede indikatorer under dataindsamling og -overvågning. Som følge heraf findes der en bred vifte af foranstaltninger til fremme af ligestilling på tværs af de enkelte prioritetsakser i det operationelle program, især koncentreret langs relevante prioritetsakser (primært prioritetsakse 6 og 8). Dette sikrer også, at horisontale principper er grundfæstet i evalueringen af programmet.

Værktøj 4: Koordinering og komplementaritet mellem EU-fondene med henblik på at fremme balancen mellem arbejdsliv og privatliv

Introduktion til værktøjet

Dette værktøj giver medlemsstaterne mulighed for at overveje, hvordan forskellige fonde kan anvendes, så de supplerer hinanden i at fremme balancen mellem arbejde og privatliv. Det har til formål at fremme foranstaltninger vedrørende balancen mellem arbejdsliv og privatliv inden for Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+) og Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU)/ Samhørighedsfonden (som flerfondsfinansierede tiltag, der kombinerer begge fondes potentiale). Fremme af tiltag til opnåelse af balance mellem arbejdsliv og privatliv inden for disse to fonde går hånd i hånd med det nye direktiv om balance mellem arbejdsliv og privatliv ⁽⁶¹⁾ og Kommissionens meddelelse »et initiativ til støtte for balance mellem arbejdsliv og privatliv for erhvervsaktive forældre og omsorgspersoner« ⁽⁶²⁾, hvori Europa-Kommissionen udtrykkeligt opfordrer til finansiering fra EU-fondene og Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer (EFSI) til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv ⁽⁶³⁾. Værktøjet kan på medlemsstatsniveau anvendes af nationale og regionale forvaltningsmyndigheder, der er inddraget i EU-fondenes programmering og investeringer. Det er specielt relevant i forbindelse med udarbejdelse af partnerskabsaftaler og operationelle programmer ved at definere kombineret anvendelse af fonde på partnerskabsaftaleniveau og specificere denne kombination på operationelt programniveau.

Værktøjet er baseret på artikel 8, litra b), nr. ii), i forordningen om fælles bestemmelser med hensyn til »koordinering, afgrænsning og komplementaritet mellem fondene« for at kombinere anvendelsen af EFRU (og Samhørighedsfonden)

og ESF+. I artikel 20 i forordningen om fælles bestemmelser påpeges det, at disse tre fonde »kan i fællesskab yde støtte til programmer under målet om investeringer i beskæftigelse og vækst«. Det er desuden baseret på betragtning (5) til forordningen om fælles bestemmelser, hvori det hedder, at »medlemsstaterne og Kommissionen bør tilstræbe at fjerne uligheder og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder og integrere kønsaspektet« i EU-fondene. Ligestillingspagten for 2011-2020 beskriver, hvordan kønsbestemte uligheder kan tackles af EU-fondene, herunder ved at fremme en bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv for kvinder og mænd. Anvendelse af EU-fondene til at fremme ligestilling støttes af Europa-Parlamentet, [den europæiske søjle for sociale rettigheder](#), [Europa-Parlamentets beslutning om EU's strategi for ligestilling mellem kønnene efter 2015](#) og rammen for [den strategiske indsats for ligestilling mellem kønnene 2016-2019](#). De to sidstnævnte opfordrer udtrykkeligt Kommissionen til at støtte medlemsstaternes brug af EU-fondene til ligestillingsorienterede investeringer.

Værktøjet fokuserer også på det nye direktiv om balance mellem arbejdsliv og privatliv og Kommissionens meddelelse »et initiativ til støtte for balance mellem arbejdsliv og privatliv for erhvervsaktive forældre og omsorgspersoner«, med sin opfordring til foranstaltninger af lovgivningsmæssig og ikke-lovgivningsmæssig art til at imødegå kvinders underrepræsentation på arbejdsmarkedet og deres overrepræsentation inden for ulønnet omsorgsarbejde. Med henblik herpå vil Kommissionen »i samarbejde med medlemsstaterne sikre, at Den Europæiske Socialfond og andre struktur- og investeringsfonde i tilstrækkelig grad støtter

⁽⁶¹⁾ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/1158 af 20. juni 2019 om balance mellem arbejdsliv og privatliv for forældre og omsorgspersoner og om ophævelse af Rådets direktiv 2010/18/EU. Tilgængelig på: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.188.01.0079.01.DAN

⁽⁶²⁾ Europa-Kommissionen (2017). Kommissionens meddelelse til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: et initiativ til støtte for balance mellem arbejdsliv og privatliv for erhvervsaktive forældre og omsorgspersoner. COM/2017/0252 final. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=COM:2017:252:FIN>

⁽⁶³⁾ Milovy, N. (2019). *Briefing EU Legislation in Progress: A new directive on work-life balance*. Bruxelles: Europa-Parlamentets Forskningsstjeneste (EPRS). Tilgængelig på: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614708/EPRS_BRI\(2018\)614708_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614708/EPRS_BRI(2018)614708_EN.pdf)

foranstaltninger til opnåelse af balance mellem arbejdsliv og privatliv ⁽⁶⁴⁾«.

Trin til bedre koordinering af og komplementaritet mellem fondene

Dette værktøj indeholder fire hovedtrin:

- Trin 1: Tilpasning til målene for den strategiske indsats for ligestilling mellem kønnene (f.eks. målene på EU-plan og tilpasning af det nye direktiv om balance mellem arbejdsliv og privatliv til de nationale ligestillingspolitikker og/eller -planer)
- Trin 2: Fastlæggelse af mulige interventioner i ESF+ og EFRU, der kan fremme balancen mellem arbejdsliv og privatliv
- Trin 3: Udvikling af interventioner til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv

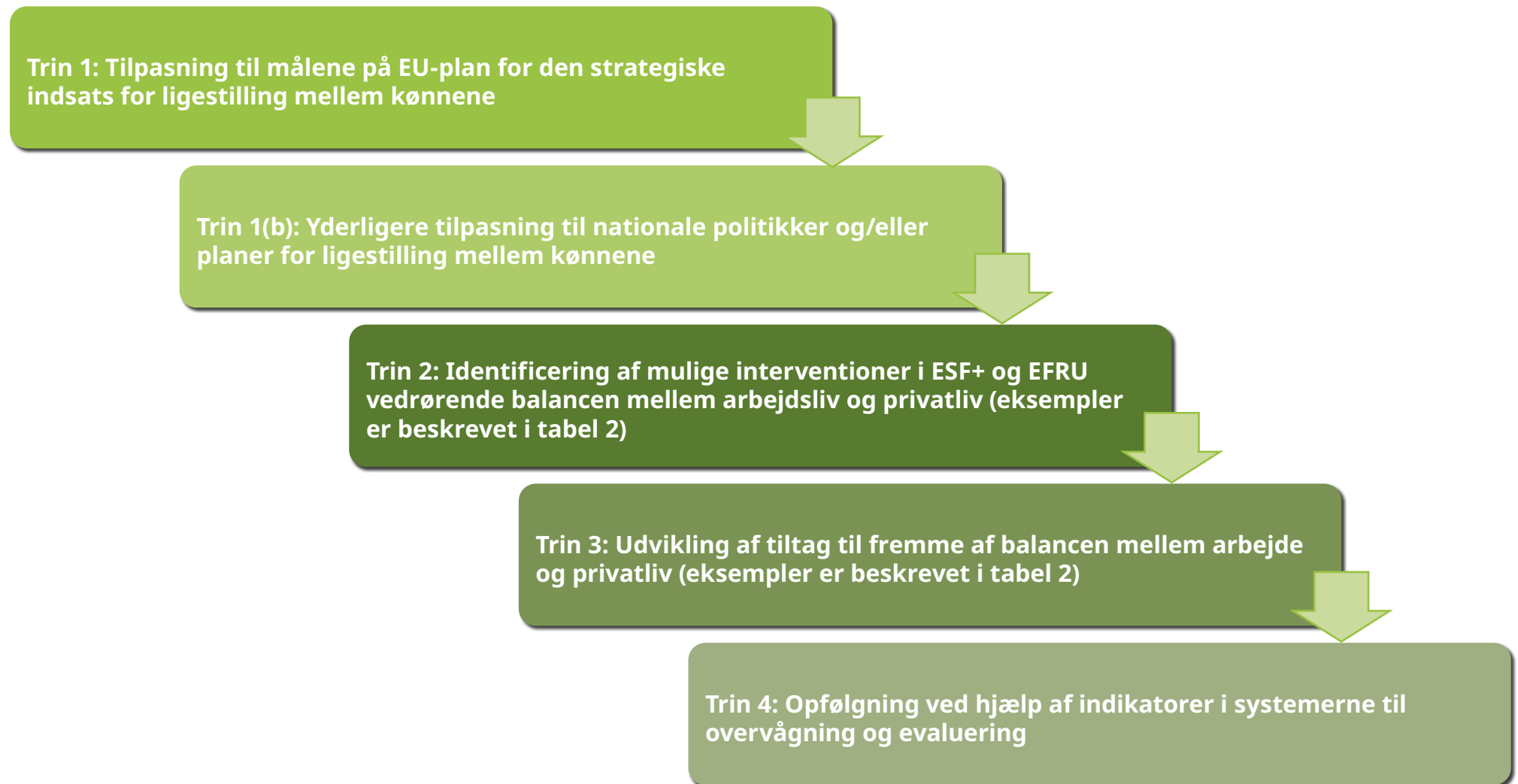
- Trin 4: Opfølgning ved hjælp af indikatorer i systemerne til overvågning og evaluering. Disse indikatorer bør være kvalitative, kvantitative og finansielle (da sidstnævnte er afgørende for at kunne kortlægge finansieringen af balancen mellem arbejdsliv og privatliv).

Disse trin giver et udgangspunkt for at formulere partnerskabsaftaler og operationelle programmer, der afspejler:

- EU's overordnede politiske målsætninger for kvinders og mænds lige rettigheder og beskæftigelsesmuligheder på arbejdsmarkedet
- forbindende aktiviteter på tværs af fondene
- faste rammer for overvågning og evaluering til rapportering om fremskridt i balancen mellem arbejdsliv og privatliv fra et kønsperspektiv.

⁽⁶⁴⁾ Europa-Kommissionen (2017). *Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: et initiativ til støtte for balance mellem arbejdsliv og privatliv for erhvervsaktive forældre og omsorgspersoner*. COM/2017/0252 final. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=COM:2017:252:FIN>

Figur 3. Trin til at styrke koordineringen mellem fondene og komplementariteten mellem dem

Trin 1: Tilpasning til de strategiske mål for ligestilling mellem kønnene

Det første trin er at sikre overensstemmelse med EU's mål for ligestilling mellem kønnene. Blandt dem er målene for den strategiske indsats for ligestilling mellem kønnene 2016-2019, som igen er rettet ind efter [den europæiske søjle for sociale rettigheder](#):

- skabe bedre balance mellem arbejde og privatliv for forældre og personer med omsorgsforpligtelser
- sikre en bred politisk ramme til støtte for forældres deltagelse på arbejdsmarkedet samt større ligestilling i anvendelsen af orlovsordninger og fleksible arbejdsordninger under hensyntagen til eventuel benchmarking
- anvende EU's finansielle redskaber målrettet til at støtte medlemsstaterne og skabe øget bevidsthed
- overvåge og støtte medlemsstaterne i at opfylde [Barcelonamålene om børnepasning](#) gøre disse mål mere ambitiøse og overveje en bredere tilgang, f.eks. vedrørende omsorg for andre omsorgskrævende personer, og en indsats vedrørende tilgængelighed og kvalitet med henblik på at øge kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet
- overvåge nationale reformtiltag i rammerne af

det europæiske semester efter retningslinjerne for beskæftigelse.

Når du har sørget for tilpasning til disse målsætninger, skal du sikre tilpasning til de nationale mål for ligestilling mellem kønnene. Disse er sædvanligvis indeholdt i landets nationale politik for ligestilling mellem kønnene.

Trin 2 og 3: Identifikation og udvikling af mulige interventioner vedrørende balance mellem arbejdsliv og privatliv

Nedenstående tabel inddeler foreslåede interventioner i henhold til målsætningerne i forslagene til fondsforordningerne. Den indeholder derudover en række forslag til tiltag, som ikke nævnes udtrykkeligt i retsakterne. Disse vil skabe bedre balance mellem arbejde og privatliv ved at forbedre kvaliteten af omsorg og adgangen dertil, støtte aktiv aldring, styrke kommunikationen om integreret sundhedspleje, fremme integrationen af delte tjenester, øge integrationen af beskæftigelsessevne, øge støtten til migranter og udvide arbejdsstyrken i omsorgssektoren ved at forbedre kvaliteten af omsorgsrelateret beskæftigelse. Disse tiltag tilbydes som en form for vejledning, der er eksemplificeret for EFRU og ESF+ og vil hjælpe dig med at overveje mulige interventioner og elementer i projekters udformning.

Mere om politisk målsætning 4

Politisk målsætning 4 i forordningen om fælles bestemmelser (»et mere socialt Europa ved at gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder«) indeholder f.eks. en omfattende liste over mulige foranstaltninger. Ved at tage de ligestillingsmæssige dimensioner af disse potentielle områder i betragtning kan EU-fondene anvendes på en detaljeret og kreativ måde til at imødegå komplekse, indbyrdes sammenhængende udfordringer i form af kønsbestemte uligheder og udvikle mere helhedsorienterede løsninger.

Tabel 2. Tiltag af ikke-lovgivningsmæssig karakter, der kan støtte balancen mellem arbejdsliv og privatliv

Trin 2: Identificer mulige interventioner ud fra forordningen om perioden efter 2020	Trin 3: Udvikl ligestillingsorienterede tiltag til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv i EFRU (Bemærk, at nedenstående interventioner kun er eksempler)	Trin 3: Udvikl ligestillingsorienterede tiltag til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv i ESF+ (Bemærk, at nedenstående interventioner kun er eksempler)
Politisk målsætning 1: Et mere intelligent Europa gennem innovativ og intelligent økonomisk omstilling (politisk hovedmålsætning for EFRU, supplerende politisk målsætning for ESF+) • Erhvervsinfrastruktur til SMV'er (herunder industriparker og -grunde) • Forretningsudvikling og internationalisering af SMV'er • Udvikling af færdigheder inden for intelligent specialisering, industriel omstilling og iværksætteri • Avancerede støttetjenester til SMV'er og grupper af SMV'er (herunder tjenester til ledelse, marketing og design) • Inkubationsstøtte til spinoff-, spinout- og opstartsvirksomheder • Støtte til innovationsklynger og virksomhedsnetværk, primært til gavn for SMV'er • Innovationsprocesser i SMV'er (proces-, organisations-, markedsførings-, medskabelses-, bruger- og efterspørgselsdrevet innovation) • Forsknings- og innovationsprocesser, teknologioverførsel og samarbejde mellem virksomheder med fokus på den cirkulære økonomi	Etablering af børnepasningsfaciliteter og generationsoverskridende omsorgsfaciliteter som en del af virksomheder, industriparker og væksthuse. Udvikling af SMV'er inden for børnepasning og social omsorg. Fremme af innovation mellem SMV-klynger vedrørende fælles tjenester og faciliteter. Støtte til innovationsklynger og forretningsnetværk, der primært er til gavn for SMV'er, baseret på specifikke vurderinger af behovene hos SMV'er ejet af kvinder hhv. af mænd, og de kvindelige hhv. mandlige beskæftigedes behov.	Tiltag til erhvervsuddannelse i SMV'er til fremme af ændringer i kvinders traditionelle kønsroller (som omsorgsgivere) og mænds (som forsørgere).
Politisk målsætning 2: Et grønnere, kulstoffattigt Europa gennem fremme af en ren og fair energiomstilling, grønne og blå investeringer, den cirkulære økonomi, tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og håndtering (politisk hovedmålsætning for EFRU, supplerende politisk målsætning for ESF+) • Behandling af husholdningsaffald, herunder forebyggelse, minimering, sortering og genanvendelse • Infrastruktur til ren bytransport	Revision af genanvendelsescentres placering i forhold til kvinders og mænds behov (da kvinder i gennemsnit bruger mere tid på håndtering af husholdningsaffald, har adgangen til affaldshåndteringsfaciliteter betydning for kvinders tidsudnyttelse). Når der tages hensyn hertil i forbindelse med tiltag vedrørende husholdningsaffald, kan man frigøre tid for kvinder, give dem mulighed for at engagere sig i andre aktiviteter og forbedre balancen mellem arbejdsliv og privatliv. Planlæg infrastruktur for ren transport i byområder på grundlag af en vurdering af kvinders og mænds mobilitetsbehov.	

Trin 2: Identificer mulige interventioner ud fra forordningen om perioden efter 2020	Trin 3: Udvikl ligestillingsorienterede tiltag til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv i EFRU (Bemærk, at nedenstående interventioner kun er eksempler)	Trin 3: Udvikl ligestillingsorienterede tiltag til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv i ESF+ (Bemærk, at nedenstående interventioner kun er eksempler)
Politisk målsætning 3: Et tættere sammenknyttet Europa gennem fremme af mobilitet og regional IKT-konnektivitet (politisk målsætning for EFRU) • Cykelinfrastruktur • Digitalisering af bytransport • Multimodal transport (Transeuropæiske transportnet —TEN-T) • Multimodal transport (på landet/uden for byerne) • Digitalisering af transport via andre transportformer	Sørg for, at planlægning og afvikling af transport n viser, at man anvender ligestillingsorienteret analyse af tidsudnyttelse og kan tilpasse sig til forskellige omsorgsrelaterede forsynings- og transportaktiviteter.	
Politisk målsætning 4: Et mere socialt Europa ved at gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder (politisk hovedmålsætning for ESF+, supplerende politisk målsætning for EFRU) • Infrastruktur til førskoleundervisning og -pasning • Infrastruktur til primær- og sekundæruddannelse • Infrastruktur til erhvervsuddannelse og voksenuddannelse • Boliginfrastruktur til migranter, flygtninge og personer, der nyder international beskyttelse eller har ansøgt herom • Boliginfrastruktur (undtagen til migranter, flygtninge og personer, der nyder international beskyttelse eller ansøger herom) • Sundhedsinfrastruktur • Udstyr til sundhedssektoren • Mobile aktiver til sundhedssektoren • Foranstaltninger til forbedring af adgangen til beskæftigelse • Særlig støtte til ungdomsbeskæftigelse og socioøkonomisk integration af unge • Støtte til selvstændige erhvervsvirksomheder og opstartsvirksomheder • Støtte til den sociale økonomi og sociale virksomheder • Foranstaltninger til at modernisere og styrke arbejdsmarkedets institutioner og tjenester med henblik på at vurdere og foregribe kvalifikationsbehov og sikre rettidig, skræddersyet bistand • Støtte til matchning og omstilling til arbejdsmarkedet • Støtte til arbejdskraftens mobilitet	Investér i etablering af faciliteter til børnepasning og social omsorg, herunder i centre for videregående uddannelse og erhvervsuddannelse, sideløbende med udvidelse af omsorgspersonalet. Sørg for generationsoverskridende boliger, social omsorg og sociale ydelser — herunder lavkulstofbequemmeligheder — for at forbedre social inklusion og lokalsamfundets samhørighed og bæredygtighed. Kæd innovation i sundhedsplejeteknologi sammen med udvidelse af SMV'erne, analyse af tidsudnyttelse, udvidede omsorgsfaciliteter og tiltag til digital inklusion (EFRU og ESF+ i kombination). Støt udvidelse af omsorgsinfrastrukturen og omsorgspersonalet gennem programmer til beskæftigelse af unge og til beskæftigelsesmuligheder for ældre arbejdstagere, og sæt samtidig fokus på arbejdskraftens mobilitet (EFRU og ESF+). Udvid støtteberettigelsen til uddannelse og omsorg til også at omfatte infrastruktur til omsorgsfaciliteter (EFRU og ESF+ kombineret).	Medtag børnepasning i støtteberettiget infrastrukturudvidelse på alle niveauer af den obligatoriske offentlige uddannelse for at øge tilgængeligheden af økonomisk overkommelig børnepasning af høj kvalitet (udvidelse af børnepasning integreret med uddannelsesfaciliteter maksimerer investeringerne i infrastruktur og nedbringer samtidig emissioner og tidspres som følge af transport). Innovation med hensyn til rådighed over boliger til forskellig familiestørrelse og husstandssammensætning, herunder bedre rådighed for ældre og handicappede. Medtag ydelse af omsorgstjenester i støtten til sociale virksomheder. Støt udviklingen af praksis for balance mellem arbejdsliv og privatliv blandt arbejdsgivere af alle størrelser i overensstemmelse med et »sundt og veltilpasset arbejdsmiljø«, herunder innovative fleksible arbejdsordninger og tiltag til stressnedsættende tidsudnyttelse.

Trin 2: Identificer mulige interventioner ud fra forordningen om perioden efter 2020	Trin 3: Udvikl ligestillingsorienterede tiltag til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv i EFRU (Bemærk, at nedenstående interventioner kun er eksempler)	Trin 3: Udvikl ligestillingsorienterede tiltag til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv i ESF+ (Bemærk, at nedenstående interventioner kun er eksempler)
• Foranstaltninger til fremme af kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet og mindskelse af kønsbaseret opdeling på arbejdsmarkedet • Foranstaltninger til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv, herunder adgang til børnepasning og omsorg for omsorgskrævende personer • Foranstaltninger til et sundt og veltilpasset arbejdsmiljø, der imødegår helbredsrisici, herunder gennem fremme af fysisk aktivitet • Foranstaltninger til fremme af aktiv og sund aldring • Støtte til førskoleundervisning og -pasning (undtagen infrastruktur) • Støtte til uddannelse på primær- og sekundærtrinnet (undtagen infrastruktur) • Støtte til videregående uddannelse (undtagen infrastruktur) • Støtte til voksenuddannelse (undtagen infrastruktur) • Foranstaltninger til fremme af lige muligheder og aktiv deltagelse i samfundet • Foranstaltninger til at forbedre adgangen for marginaliserede grupper såsom romasamfundet til uddannelse og beskæftigelse og samtidig fremme deres sociale inklusion • Støtte til civilsamfundet, der arbejder med marginaliserede befolkningsgrupper såsom romasamfundet • Særlige foranstaltninger til at øge tredjelandsstatsborgeres deltagelse i arbejdsmarkedet • Foranstaltninger til social integration af tredjelandsstatsborgere • Foranstaltninger til fremme af tjenester til familie- og lokalsamfundsbaseet omsorg • Foranstaltninger til forbedring af sundhedssystemernes tilgængelighed, effektivitet og modstandsdygtighed (undtagen infrastruktur) • Foranstaltninger til forbedring af adgangen til langtidspleje (undtagen infrastruktur) • Foranstaltninger til modernisering af de sociale sikringsordninger, bl.a. ved at fremme adgangen til social sikring	Integrer udvidelsen af omsorgsfaciliteter og -infrastruktur med foranstaltninger til fremme af adgangen til arbejdsmarkedet og til et aktivt og sundt liv, og imødegå social og økonomisk udstødelse (EFRU og ESF+ kombineret). Vær innovativ med at forbedre integration af romasamfundene og deres adgang til omsorgs- og uddannelsestjenester (EFRU og ESF+). Opbyg viden om ligestilling og boligforhold og om planlægning af ligestilling og infrastruktur, og anvend dette på projekterne. Støt innovative lokalsamfundsbaseede former for kooperative boligprojekter, der integrerer generationsoverskridende boligformer og lokalsamfundsbaseede former for ydelse af omsorg.	Demonstrer sammenhænge på tværs af »dagsordenen for nye kvalifikationer og job« med fokus på »modernisering af arbejdsmarkedet og fremme af arbejde gennem nye former for fleksibilitet og sikkerhed⁽⁶⁵⁾«. Støt innovation inden for beskæftigelse og færdigheder i forbindelse med udvidelsen af omsorgspersonalet for at øge deltagelsen på arbejdsmarkedet af statsborgere fra lande uden for EU og af den indenlandske arbejdsstyrke. Støt innovation i forbindelse med udformning, opførelse og tilvejebringelse af lokalsamfundsbaseede omsorgsfaciliteter, herunder generationsoverskridende omsorg, digital sundhedspleje, udvidelse af omsorgspersonalet, og by- og transportinfrastruktur. Støt innovation og integration af bedre børnepasnings- og omsorgstjenester i foranstaltninger til bekæmpelse af fattigdom og udstødelse.

⁽⁶⁵⁾ Eurostat (2018). *Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 Strategy. 2018-udgivelse*. Bruxelles: Eurostat. Tilgængelig på: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9087772/KS-02-18-728-EN-N.pdf/3f01e3c4-1c01-4036-bd6a-814dec66c58c>

Trin 2: Identificer mulige interventioner ud fra forordningen om perioden efter 2020	Trin 3: Udvikl ligestillingsorienterede tiltag til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv i EFRU (Bemærk, at nedenstående interventioner kun er eksempler)	Trin 3: Udvikl ligestillingsorienterede tiltag til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv i ESF+ (Bemærk, at nedenstående interventioner kun er eksempler)
Politisk målsætning 5: Et Europa, der er tættere på borgerne, ved fremme af en bæredygtig, integreret udvikling af by-, land- og kystområder og lokale initiativer (politisk målsætning, der gælder for både ESF+ og EFRU) - Beskyttelse, udvikling og fremme af offentlige turistattraktioner og tilknyttede tjenester inden for turisme - Beskyttelse, udvikling og fremme af kulturarv og kulturtilbud - Beskyttelse, udvikling og fremme af naturarv og økoturisme - Fysisk genopretning og sikring af offentlige rum	Fremme innovation i omsorgsfaciliteter i oprindelige samfund og sikre adgang til omsorgs- og uddannelsesfaciliteter på deres eget sprog under behørig hensyntagen til deres kulturarv og leveområder (EFRU og ESF+ kombineret). Fremme innovation i forbindelse med genopretning og sikring af offentlige rum og bygninger under hensyntagen til viden om ligestillingsplanlægning.	Støtte innovation inden for omsorg for arbejdstagere i offentlige turisttjenester.
Andre koder vedrørende politisk målsætning 1-5 (gælder for både EFRU og ESF+) - Styrke kapaciteten hos programmyndigheder og -organer, der er knyttet til fondenes gennemførelse - Styrke samarbejdet med partnere både i og uden for EU's medlemsstater - Krydsfinansiering under EFRU, herunder støtte til foranstaltninger svarende til dem, der finansieres af ESF, og som er nødvendige for gennemførelsen af operationer direkte knyttet til EFRU	Styrke tiltag på tværs af programmerne til udvidelse af infrastruktur til børnepasning og social omsorg og det tilhørende omsorgspersonale. Styrke kvalitet, tilgængelighed og udnyttelse af relevante data med henblik på en effektiv ligestillingsanalyse som informationsgrundlag for programmernes prioriteter og støttede foranstaltninger til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv. Hos programmyndigheder og andre, der er involveret i programgennemførelsen, styrke kendskabet til og indsigten i de indbyrdes sammenhængende ligestillingsdimensioner tidsudnyttelse, omsorgsfaciliteter og udnyttelse af transport og infrastruktur.	Styrke tiltag på tværs af programmerne til udvidelse af infrastruktur til børnepasning og social omsorg og det tilhørende omsorgspersonale. Styrke kvalitet, tilgængelighed og udnyttelse af relevante data med henblik på en effektiv ligestillingsanalyse som informationsgrundlag for programmernes prioriteter og støttede foranstaltninger til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv. Hos programmyndigheder og andre, der er involveret i programgennemførelsen, styrke kendskabet til og indsigten i de indbyrdes sammenhængende ligestillingsdimensioner tidsudnyttelse, omsorgsfaciliteter og udnyttelse af transport og infrastruktur.
Teknisk bistand (gælder for både EFRU og ESF+) - Information og kommunikation - Udarbejdelse, gennemførelse, overvågning og kontrol - Evalueringsundersøgelser og dataindsamling - Styrkelse af kapaciteten hos medlemsstaternes myndigheder, støttemodtagere og relevante partnere	Udvidelse af rapporteringen om overvågning og evaluering til at omfatte specifikke foranstaltninger til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv og tiltag til fremme af ligestilling mellem kønnene. Forbedring af forudgående analyse, programmernes og projekters indhold, overvågning og evaluering.	Udvidelse af rapporteringen om overvågning og evaluering til at omfatte specifikke foranstaltninger til fremme af balancen mellem arbejdsliv og privatliv og tiltag til fremme af ligestilling mellem kønnene. Forbedring af forudgående analyse, programmernes og projekters indhold, overvågning og evaluering.

Trin 4: Opfølgning ved hjælp af indikatorer i systemerne til overvågning og evaluering

Repræsentanter for medlemsstaternes forvaltning-smyndigheder tilrådes at følge trin 3 gennem deres udvælgelse og formulering af påtænkte aktiviteter til at fremme balancen mellem arbejdsliv og privatliv ved hjælp af ESF+ og EFRU. I denne forbindelse bør de tage hensyn til de ønskede udfald og de

tilknyttede indikatorer for fremskridt og ændring for at følge op på resultaterne. Eksemplet nedenfor viser, hvordan interessenterne ved hjælp af en trin- eller faseopdelt proces kan tage hensyn til den centrale målsætning, træffe tiltag i retning af denne målsætning og anvende indikatorer ⁽⁶⁶⁾ som informationsgrundlag for foranstaltninger, overvågning og evaluering.

Kønsligestillingsmålsætning: at skabe bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv for forældre og personer med omsorgsforpligtelser

(Bemærk, at disse indikatorer ⁽⁶⁷⁾ kun er eksempler)

1. Outputindikatorer

- Øget udbud af offentligt finansierede, fleksible børnepasningsordninger af høj kvalitet
- øget udbud af fleksibel, økonomisk overkommelig ældrepleje af høj kvalitet, herunder digitale teknologier, fælles plejeordninger og plejetjenester på tværs af generationerne
- øget udbud af offentligt finansierede, fleksible tjenester af høj kvalitet for handicappede, herunder børn
- større bevillinger til udvidelse af omsorgspersonalet inden for social omsorg, ældrepleje og børnepasning
- bedre adgang til pasningsfaciliteter og -tjenester for at støtte deltagelse på arbejdsmarkedet
- mere udbredt praksis blandt arbejdsgivere/virksomheder om at støtte fleksibelt arbejde og alternative arbejdsordninger
- bedre muligheder for, at arbejdstagerne selv kan fastsætte deres egen arbejdstid
- flere mænd i omsorgsrelaterede erhverv og bedre arbejdsvilkår for både kvindelige og mandlige arbejdstagere i hele omsorgssektoren.

2. Resultatindikatorer

- Mere tid til mænd til omsorgsrelaterede aktiviteter
- øget beskæftigelse blandt kvinder og mænd inden for formelt omsorgsarbejde
- bedre arbejdsvilkår for kvinder og mænd i omsorgssektoren
- bedre adgang for og flere timer til kvinder, herunder indvandrerkvinder, til lønnet arbejde
- øget anvendelse af alternative arbejdsordninger.

3. Effektindikatorer

- Mere ligelig fordeling af omsorgsarbejdet
- mere ligeligt fordelt tidsforbrug mellem kvinder og mænd
- bedre økonomisk, fysisk og psykisk trivsel og sundhed blandt kvinder og mænd, herunder kvindelige og mandlige indvandrere
- øgede skatteindtægter fra den udvidede arbejdsstyrke og (ikkekønsopdelte) omsorgssektor
- øget økonomisk produktion gennem større beskæftigelse.

⁽⁶⁶⁾ Bearbejdet efter Fitzgerald, R. & Michie, R. (2000). »Experiences, good practice and lessons for evaluating gender equality outcomes in Structural Fund programmes; paper presented at the « Evaluation for Equality Conference, Edinburgh, 17.-19. september 2000.

⁽⁶⁷⁾ Indikatorerne bør beregnes som antal og/eller procentdele. Det må foretrækkes at fokusere på procentdele, da simple antal ikke er ideelle til indikatorer.

Tjekkiet: Bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv for kvinder og mænd

Tjekkiet arbejder på at opnå bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv og stille kvinder bedre på arbejdsmarkedet gennem en række tiltag med midler fra ESF og EFRU, kombineret med nationale midler. Kvinder på landet oplever på nuværende tidspunkt en række ulemper på arbejdsmarkedet:

- kvinders adgang til beskæftigelse er mere begrænset end mænds
- kvinders karriereforløb svarer ikke til mænds
- der stille større krav til kvinders end til mænds tid, fordi de skal forene lønnet arbejde med omsorgsforpligtelser
- der er en betydelig lønforskel mellem mænd og kvinder, som stiller kvinder ringere.

© FGC/Shutterstock.com

Manglende offentlige børnepasningsordninger og økonomisk overkommelige alternativer afholder kvinder fra at deltage på arbejdsmarkedet. Ifølge OECD-data har Tjekkiet den laveste beskæftigelsesfrekvens af alle EU's medlemsstater for mødre til børn under 12 år, og en lav beskæftigelsesfrekvens for mødre til børn under tre år.⁽⁶⁸⁾ Disse udfordringer søges imødegået med en række tiltag med kombination af offentlige midler og ressourcer fra ESI-fondene. Der er f.eks. ved at blive udviklet et net af økonomisk overkommelige børnepasningsordninger i rammerne af Prags operationelle program. Målet er at give kvinder bedre muligheder for at kombinere arbejdsliv og privatliv ved at slå bro over de nuværende mangler i ordningerne. Den nye struktur omfatter uddannelsesprogrammer for førskolelærere og nye eller eksisterende iværksættere på førskoleområdet. Fædreorlov er indført som en lovbunden foranstaltning, der skal give mænd mulighed for at deltage i børnepasning⁽⁶⁹⁾ og er åben for fædre og for personer, som har taget et barn på op til 7 år i pleje som erstatning for forældreomsorg.

Ved at kombinere midler fra to fonde arbejdes der i ESF's program i Tjekkiet desuden på foranstaltninger til at indføre fleksible arbejdsordninger som middel til at fremme foreningen af lønnet arbejde med omsorgsforpligtelser. Samtidig er EFRU-finansieringen rettet mod investeringer i børnepasningsinfrastruktur med henblik på at opbygge og drive et net af økonomisk overkommelige og lokalt tilgængelige børnepasningsordninger i hele landet.

Andre tiltag til forbedring af balancen mellem arbejdsliv og privatliv er uddannelse, oplysningskampagner over for og samråd med arbejdsgivere, direkte finansiell støtte til at indføre fleksible arbejdsordninger gennem lønbidrag, og undgåelse af brug af kønsstereotyper ved at styrke indsigten i kønsbetinget diskrimination gennem oplysning og bevidstgørelse. Tiltag til fremme af mænds deltagelse i omsorg for børn og andre omsorgskrævende personer har haft tilsvarende betydning, støttet af bevidstgørelse, emnefokuserede kampagner, uddannelse af mænd i omsorgsarbejde, og støtte til at forene arbejdsliv med privatliv for mandlige arbejdstagere, herunder rådgivning af mænd i fædreorlov.

⁽⁶⁸⁾ Partnerskabsaftale for programmeringsperioden 2014-2020.

⁽⁶⁹⁾ Tjekkiets Senat godkendte i 2017 ændringen af lov nr. 187/2006 om sygeforsikring, med gyldighed fra 1. januar 2009.

Fiktivt casestudie 1: forening af lønnet arbejde med børnepasning

Trin 1: Forståelse af dynamikken

Ines er en 36-årig mor med en 3-årig søn. Hun er enlig mor og har fuldtidsarbejde i en SMV. Hendes søn går i den lokale, offentligt finansierede børnehave fem dage om ugen fra kl. 8 til 16. Ines tjener ca. 35 000 EUR om året. Børnehavepladsen koster 1 230 EUR om måneden.

Ines' muligheder for uformel børnepasning er begrænsede, da hun bor i en stor by efter at være flyttet tilbage til sit hjemland. Hendes sociale netværk er begrænset, især fordi hendes familie bor i hendes hjemby ca. 180 kilometer derfra på landet. Hun er nødt til at supplere den offentligt finansierede børnepasning de tre dage om ugen, hvor hun arbejder indtil kl. 18 som kompensation for at tage fri kl. 15:30 de andre dage. Hun betaler en uformel barnepige 600 EUR i kontanter om måneden. Af hendes månedlige indkomst på 2 916 EUR går 1 830 EUR til børnepasning. Det svarer til 63 % af hendes indkomst før skat, eller kun lidt under OECD-gennemsnittet* på 67 % af husstandsindkomsten til børnepasning. Da OECD-gennemsnittet er baseret på to børn, er omkostningerne højere for enlige forældre med ét barn. Enlige mødre kan derfor være nødt til en større del af indkomsten på børnepasning som følge af den kønsbestemte lønforskel. 92 % af eneforsørgere er kvinder.

Trin 2: Identificer ligestillingsorienterede tiltag og reaktioner

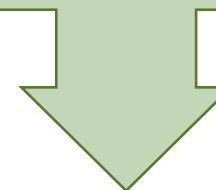
Af de mulige tiltag under ESF+ og/eller EFRU til opnåelse af balance mellem arbejdsliv og privatliv, hvilke foranstaltninger finansieret af ESF+ og EFRU ville gøre en forskel for Ines' balance mellem arbejdsliv og privatliv?

Hvilke data behøver du for at udvikle programmer og projekter, der letter det økonomiske og tidsmæssige pres på forældre, der er i arbejde som Ines? Hvilke data har du om børn i førskolealderen? Hvilke data har du om forældre og enlige forældre, som er i arbejde? Hvilken offentlig finansieringsordning findes der for børnepasning? Hvilke foranstaltninger vedrørende transport og anden infrastruktur vil kunne mindske disse belastninger?

Trin 3: Grib ind

Eksempler på mulige interventioner:

- Overvej børnepasningsordninger som en del af virksomhedsinfrastrukturen for SMV'er (politisk mål 1)
- Overvej, hvilke transportmuligheder, herunder cykling og multimodal transport, der er for dem, der skal gennem byen for at komme på arbejde (EFRU-politisk mål 3)
- Overvej, hvilke yderligere foranstaltninger under EFRU, der kan supplere den politiske målsætning 4 om interventioner i infrastrukturen til pasning af børn i førskolealderen

Fiktivt casestudie 2: Forening af skifteholdsarbejde med børnepasning

Trin 1: Indblik i dynamikken

Agneta er 23 år gammel og har tre børn under fem år. Hun arbejder på deltid i en lokal butik, og hendes mand har skifteholdsarbejde på en lokal fabrik. De bor i en landsby og har en månedlig indkomst på 1 300 EUR. De vil ikke kunne få offentligt finansieret pasning af alle deres børn. På nuværende tidspunkt kan de få delvis dækning for deres ældste barn. Men der er undertiden ændringer i Agnetas timeplan, og familien må forlade sig på venner, når både hun og hendes mand er på arbejde. Deres forældre bor i en times afstand med bil, og den offentlige transport til deres landsby er meget begrænset.

Det er ikke altid ligetil at skaffe data om, hvor mange mennesker der lever under så usikre forhold med lave lønninger og ustabile arbejdsvilkår. Værktøjer som EIGE's [ligestillingsindeks](#) kan bidrage hertil, hvilket også gælder lokale kilder i form af arbejdsmarkedsdata, statistikker over boliger og børneydelser, offentlige transportmuligheder, tidsanvendelse og data om udnyttelsen af infrastruktur/offentlige rum.

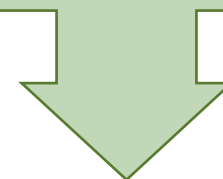
Data for EU-gennemsnit er ikke altid udtømmende, men det er i et vist omfang muligt at finde data, der kan bruges til at sammenligne lande og regioner. Det giver dig mulighed for at sammenstille og vurdere lokale behov i forbindelse med lokale tjenester, eksisterende offentlige tjenester og social sikring. Se eksemplet fra landdistrikter i Tyskland, hvor transport, lokal beskæftigelse, industrisektorer, lokal transport og lokal service alle er indgået i operationelle planer i Mecklenburg-Vorpommern. Gennem interventioner fra ESF er der udpeget hovedprioriteter for støtte til skifteholdsarbejdere og andre familier, der har komplekse daglige tidsbelastninger og behov for børnepasning og anden omsorg som de vigtigste prioriteter.

Trin 2: Udpeg ligestillingsorienterede tiltag og reaktioner

Ud af de mulige interventioner under ESF+ og/eller EFRU til opnåelse af balance mellem arbejdsliv og privatliv, hvilke tiltag finansieret af ESF+ og EFRU ville gøre en forskel for denne familie — ved at støtte dem i at få adgang til børnepasning og sikre bedre betalte job, hvor skifteholdsarbejde ikke hæmmes af lokale transportproblemer?

Trin 3: Træf foranstaltninger

- Infrastruktur til førskoleundervisning og -omsorg
- Infrastruktur til erhvervsuddannelse og voksenuddannelse
- Tiltag til forbedring af adgangen til arbejdsmarkedet
- Tiltag til fremme af kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet og mindskelse af kønsbaseret opdeling på arbejdsmarkedet
- Fremme af social integration af dem, der trues af fattigdom eller social udstødelse, herunder de socialt ringest stillede og børn
- Under politisk målsætning 4: overvej investeringer i opførelse af faciliteter til børnepasning og social omsorg samt udvidelse af omsorgspersonalet

Fiktivt casestudie 3: Balancen mellem omsorg for sig selv og for andre

Trin 1: Indblik i dynamikken

Tomás er pensioneret kontorassistent i lønningsbogholderi og er 74 år. Hans månedlige indtægt på 850 EUR er lige over det nationale minimumsbeløb i Spanien på 785 EUR*. Han er fuldtidsomsorgsgiver for sin kone gennem 52 år, den 73-årige Isabel. Hendes kroniske sygdom har efterladt hende med mange omsorgsbehov.

I Spanien er 16 % af mændene over 65 år, hvilket gælder 31 % af kvinderne. Den gennemsnitlige levealder er 80,5 år for mænd og 86,3 år for kvinder**. Skønt Isabel har haft det dårligt længe, er Tomás bekymret for, at hun kan overleve ham. Han er jo ældre, og at være omsorgsgiver gennem lang tid har betydning for omsorgsgiverens forventede levetid.

Tomás og Isabel bor i udkanten af en storby med regelmæssige transportforbindelser til byen. Deres søn og datter bor i den modsatte ende af byen. De har fire børnebørn på 12-19 år, som er under uddannelse på fuld tid. Deres datter, Asunción, arbejder på deltid for at kunne hjælpe sin far med den daglige husholdning og sin mors lægebesøg. Deres søn, Miguel, besøger dem i weekenderne og kan træde til om aftenen i nødsituationer.

Trin 2: Identificer ligestillingsorienterede tiltag og reaktioner

Af en række mulige tiltag under ESF+ og/eller EFRU til opnåelse af balance mellem arbejdsliv og privatliv, hvilke foranstaltninger finansieret af ESF+ og EFRU ville gøre en forskel for Tomás og Isabel og deres familie ved at give tryghed og lette presset på balancen mellem arbejdsliv og familieliv?

Trin 3: Grib ind

- Under EFRU er infrastruktur til ren bytransport en prioritet.
- Der er mulighed for anden social infrastruktur, der bidrager til social inklusion i lokalsamfundet, under politisk målsætning 3 i ESF+, hvilket ligeledes gælder bestemmelser til forbedring af sundhedsinfrastrukturen, herunder digitalisering af sundhedspleje og foranstaltninger til at give bedre adgang til langtidspleje (undtagen infrastruktur). Yderligere EFRU-støtte kan tænkes tildelt til støtte til teknisk innovation i SMV'er, der arbejder inden for sundheds- og socialomsorg.
- Finansierede foranstaltninger, der giver folk mulighed for at skabe balance mellem dels behov for generationsoverskridende omsorg, dels arbejdsmæssige og individuelle husholdningsbehov, kan bestå i forbedringer af kommunikationsteknologi til fjernomsorg og -støtte, online bestilling af recepter og dagligvarer, og generationsoverskridende omsorgsordninger på lokalt plan — finansieret og forvaltet af den offentlige sektor — der letter presset på familierne og giver omsorgsgiverne et pusterum. Dette er afgørende for kvinder, da de ofte arbejder på deltid for at kunne opfylde andres omsorgsbehov.

* Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (2017). *Pensions at a Glance 2017: Country Profiles — Spain*. Paris: OECD. Tilgængelig på: <https://www.oecd.org/els/public-pensions/PAG2017-country-profile-Spain.pdf>

** Eurostat (2018). *The life of women and men in Europe: A statistical portrait. 2018-udgivelse*. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: <https://www.ine.es/prodyser/myhue18/bloc-1a.html?lang=en>

Fiktivt casestudie 4: Forening af omsorg for børn og ældre med skifteholdsarbejde

Trin 1: Indblik i dynamikken

Tasheen og Imran på henholdsvis 22 og 26 år er førstegenerationsindvandrere, der bor i udkanten af en stor europæisk hovedstad. De har to børn på henholdsvis 3 år og 6 måneder. Tasheen arbejder ikke uden for hjemmet og kører ikke bil. Imran arbejder på skiftehold i en lokal restaurant. Tasheens mor, Busha, og hendes søskende er for nylig flyttet til samme kvarter, men hendes mor er 74 og lider af demens og sukkersyge.

Tasheen har en studentereksamen, og Imran har en uddannelse i computerteknik. De vil gerne have job, der svarer til deres kvalifikationer og potentiale, men behøver støtte til at udvikle deres færdigheder i det lokale sprog og udarbejde CV'er.

Trin 2: Identificer ligestillingsorienterede tiltag og reaktioner

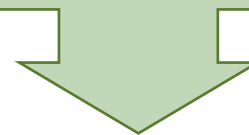
Af en række mulige tiltag under ESF+ og/eller EFRU til opnåelse af balance mellem arbejdsliv og privatliv, hvilke foranstaltninger finansieret af ESF+ og EFRU ville gøre en forskel for Tasheen og Imran, støtte dem til at få adgang til lønnet beskæftigelse, børnepasning, lokal pleje af Tasheens mor, og en tryk, sikret bolig?

Hvilke data kan du identificere vedrørende færdigheder, indkomstniveau og husstandstype for migranter og andre grupper, der kan tænkes at leve under marginaliserede forhold? Hvilke samråd og hvilket engagement kunne du påtage dig for at få bedre indsigt i disse gruppers behov og forventninger?

Trin 3: Grib ind

- Politisk målsætning 1 er den vigtigste prioritet i EFRU og støtter interventioner til udvikling af færdigheder, intelligent specialisering, industriel omstilling, iværksætterkultur, inkubation af SMV'er, og spinoffvirksomheder.
- Dette kan forenes med ESF+-foranstaltninger med henblik på:
 - støtte til den sociale økonomi, sociale virksomheder og boliginfrastruktur for migranter og flygtninge
 - anden social infrastruktur, der bidrager til social inklusion i lokalsamfundet
 - sundhedsinfrastruktur
 - foranstaltninger til bedre adgang til beskæftigelse
 - støtte til videregående uddannelse (undtagen infrastruktur)
 - støtte til voksenuddannelse (undtagen infrastruktur)
 - foranstaltninger til fremme af lige muligheder og aktiv deltagelse i samfundet
 - mulige veje til integration og tilbagevenden til arbejdsmarkedet for dårligt stillede
 - foranstaltninger til bedre adgang for marginaliserede grupper
 - foranstaltninger til bedre adgang til langtidspleje (undtagen infrastruktur)
 - foranstaltninger til modernisering af de sociale sikringsordninger, herunder adgangen til dem.

Der er en række interventioner, der ville støtte Tasheen og Imran og deres udvidede familie i at få adgang til uddannelse og muligheder på arbejdsmarkedet, opfylde deres behov for bolig, integration og social beskyttelse, og fremme deres bidrag til den lokale økonomi. Nøjagtige, fyldestgørende lokale data — opdelt efter køn, alder, handicap, race og etnisk oprindelse — er afgørende som informationsgrundlag for målrettede lokaliserede projekter og programmer, der opfylder alles komplekse behov og realiserer deres fulde potentiale.

Yderligere ressourcer

Få mere at vide ved at besøge:

- [Balance mellem arbejdsliv og privatliv i Den Europæiske Union](#)
- [Synergier og forenkling af samhørighedspolitikken efter 2020: Rådet vedtager konklusioner](#)

Værktøj 5: Definition af partnerskaber og flerniveaustyring — identifikation af relevante partnere, ligestillingseksperternes rolle og overvågningsudvalgenes sammensætning

Introduktion til værktøjet

Dette værktøj kan anvendes af forvaltningsmyndighederne til at sikre:

- at relevante aktører, navnlig med ekspertise i ligestillingsspørgsmål, er inddraget i programmerings- og overvågningsprocesserne i EU-fondene
- at alle organisationer, der er involveret i at udforme og gennemføre programmer under EU-fondene, integrerer ligestillingsanalyse i deres praksis.

EU-fondenes partnere styrer programmering og gennemførelse, overvåger programmets performance og godkender udvælgelseskriterier og evalueringsplaner for projekterne. Deres rolle er at sikre kvaliteten af EU-fondenes processer samt tilpasningen til EU's og medlemsstaternes overordnede mål (artikel 6 i forordningen om fælles bestemmelser). Relevante partnere er udtrykkelig tiltænkt at skulle være repræsenteres i overvågningsudvalgene for EU-fondene (artikel 34 i forordningen om fælles bestemmelser). For perioden efter 2020 foreslår Kommissionen, at »overvågningsudvalgene får en mere fremtrædende rolle i forbindelse med tilsynet med programmernes performance og alle de faktorer, som påvirker denne« (forordningen om fælles bestemmelser, begrundelsen).

Det er vigtigt at inddrage aktører, der er relevante ud fra et kønsperspektiv, navnlig dem med ekspertise i flerniveauforvaltning, hvilket der er flere grunde til:

- Ved at inddrage ligestillingsrelevante partnere fra en interventions [planlægningsfase](#) og helt til [evalueringssfasen](#) er det muligt at identificere ligestillingsspecifikke problemer og konsekvenser, som ikke nødvendigvis oprindeligt er taget i betragtning. Sådanne partnere og partnerskaber spiller en vigtig rolle **i at forbedre offentlige beslutninger og politikker** til håndtering af aktuelle komplekse, flerdimensionale problemer. Dette er især relevant for kønsbestemte uligheder — som kun kan imø-

degås med en indgående indsigt i virkningerne af sociale normer, værdier, rationalitet og social adfærd. Interessenter og støttemodtagere, både kvinder og mænd, kan berøres forskelligt af beslutninger i den offentlige politik og programmerne. De kan have forskellige prioriteter og forskellige synspunkter på tildelingen af ressourcer. At sikre et ligestillingsperspektiv i analysen af programmer og ligelig kønsfordeling i inddragelsen af interessenter giver os et bredere perspektiv og bedre indsigt vedrørende forskellen mellem kvinders og mænds oplevede virkelighed.

- Partnerskaber med eksperter kan opbygge kapacitet til ligestillingsanalyse og styrke indsigten i ligestillingsspecifikke dimensioner af programmets gennemførelse og projekters udformning. Dialog med partnerne er også afgørende for at kunne **udpege mulige korrigerende eller supplerende tiltag** i programmer og projekter. Dette kan ske gennem samråd med civilsamfundsorganisationer, der beskæftiger sig med ligestilling mellem kønnene, og relevante myndighedsorganer med ansvar for fremme af ligestilling.
- En mangfoldig repræsentation bidrager også til **oplysning og kapacitetsudvikling** på ligestillingsområdet for alle aktører. Dette opnår man ved at give mulighed for, at ligestillingsrelevante partnere og politiske beslutningstagere udveksler erfaringer og oplysninger om kønsmainstreaming og ligheder og uligheder på forskellige politikområder. Dette fremelsker gensidig læring, berigelse og bedre resultater i kraft af bidrag fra partnere med ekspertviden om ligestillingsrelaterede spørgsmål. Et stabilt og meningsfyldt samspil mellem de politiske beslutningstagere og sådanne berørte parter giver plads til øget gennemsigtighed og tillid. Dette kan igen føre til øget engagement i at anvende principperne om ligestilling mellem kønnene.
- Ligestillingsrelevante partnere som f.eks. kvindeorganisationer og ligestillingseksperter **styrker ansvarligheden, når det gælder engagement i ligestilling mellem kønnene**. De

fungerer som »kontrollårne«, der overvåger offentlige politiske processer for at sikre, at myndighederne overholder deres forpligtelser til at opfylde ligestillingsmålene og holdes ansvarlige for disse forpligtelser.

Trin til at definere partnerskaber og flerniveauforvaltning

Forordningen om fælles bestemmelser giver vejledning om flerniveauforvaltning i forbindelse med:

1. Fastlæggelse af grupper af partnere, som man bør inddrage i samråd med interesserede parter

Forordningen om fælles bestemmelser	Ligestillingsspecifikke
a) bymyndigheder og andre offentlige myndigheder	Organer, der er ansvarlige for at fremme ligestilling mellem kønnene hos bymyndigheder og andre offentlige myndigheder, omfatter offentlige myndigheder såsom rådgivende råd om ligestilling, halvautonome administrative organer i centraladministrationen, og enheder på regionalt/provinsielt og kommunalt niveau ⁽⁷⁰⁾. Ligestillingsrelevante partnere kan være knudepunkter eller enkeltpersoner, der har ansvar for fremme af ligestilling mellem kønnene, retlige eller administrative roller eller sektorspecifikke kompetencer.
b) arbejdsmarkedets parter	Landespecifikke arbejdsmarkedspartnere kan være ligestillingsorganer, der fremmer ligestilling mellem kønnene på arbejdsmarkedet og gennem social dialog på arbejdspladsen. De omfatter fagforeninger, brancheorganisationer og agenturer for lokal økonomisk udvikling.
c) relevante organer, der repræsenterer civilsamfundet, miljøpartnere og organer med ansvar for at fremme social inklusion, grundlæggende rettigheder, handicappedes rettigheder, ligestilling mellem kønnene og ikke-forskelsbehandling.	Relevante civilsamfundsorganisationer omfatter centre for kvindestudier og -forskning, kvindeorganisationer, institutioner til kvalifikationstilægnelse, akademiske institutioner og uddannelsesinstitutioner, kvindeejede virksomheder, andre sociale virksomheder, virksomheder i den private sektor, lokale og nationale medier og NGO'er. De omfatter specielt kvindeorganisationer, NGO'er, der arbejder for ligestilling mellem kønnene, civilsamfundsorganisationer ledet af handicappede, og civilsamfundsorganisationer, der repræsenterer personer af forskellig racemæssig eller etnisk baggrund, herunder sammenslutninger af indvandrerkvinder.

2. Repræsentation i overvågningsudvalgene

Overvågningsudvalgene er retningsgivende for gennemførelsen af EU-fondene og sikrer, at denne opfylder kriterierne i artikel 39 i forordningen om fælles bestemmelser: effektivitet, relevans, sammenhæng og EU-merværdi. Kønsbestemte uligheder har indvirkning på alle disse kriterier. At sikre opfyldelse af kriterierne kræver derfor et højt kompetenceniveau på ligestillingsområdet i form af vejledning fra ligestillingsrelevante partnere og eksperter. Vedrørende repræsentation i overvågningsudvalgene bør man tage en række aspekter i betragtning:

- at der er repræsenteret ligestillingsrelevante interessenter:** dvs., at de nævnte ligestillingsrelevante interessenter — navnlig ligestillingseksperter — er repræsenteret i overvågningsudvalgets samråd

- at der er repræsenteret både kvinder og mænd:** Det er afgørende at sikre ligelig kønsfordeling blandt gruppemedlemmerne (dvs. en repræsentation på mindst 40/60). Dette indebærer også at se på repræsentationen af kvinder, hhv. mænd som dem, der har fordel af den førte politik og af beslutningsprocesserne. Kvinder bør have fordel af EU's politikker i samme omfang som mænd. Alligevel er de betydeligt underrepræsenteret i beslutningstagende stillinger i forhold til mænd. Når der er ulige kønsfordeling i deltagelsen i planlægnings- og beslutningsprocesser vedrørende politiske tiltag, påvirker dette resultaterne — med alvorlige konsekvenser for kvinder og mænd. Politikker har fordel af forskelligartede perspektiver. En mere ligelig kønsfordeling tilfører forskellige erfaringer, der kan forbedre beslutningsprocesserne og de overordnede resultater.

⁽⁷⁰⁾ For yderligere oplysninger om de nationale ligestillingsstrukturer for hver EU-medlemsstat henvises til *EIGE, Gender Mainstreaming in the EU Member States* på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries>

Østrig: Tjenestemændene styrker deres viden om ligestilling og overvågning inden for EU-fondene

Under den østrigske partnerskabsaftale har landet taget en række skridt til at inddrage ligestillingseksperter og -partnere. Som tidligere omhandlet i denne værktøjskasse omfatter disse skridt:

- etablering af fokusgrupper med deltagelse af eksperter i ligestilling
- endagskonferencer om de foreløbige resultater af offentlighedens bemærkninger til budgetforslaget
- inddragelse af en officiel national repræsentativ ekspert i ligestilling (fra forbundskanslerens kontor)
- sikring af ligelig deltagelse af kvinder og mænd i programmeringsgruppen.

De tjenestemænd, der er involveret i Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU), har modtaget uddannelse i ligestillingstiltag, tilrettelagt gennem teknisk bistand i rammerne af fonden. Evalueringen af EFRU's operationelle program omfatter særsomt evaluering af de horisontale principper, herunder kønsmainstreamingaktiviteter på tværs af de enkelte prioritetsakser. Evalueringen har også aktivt inddraget relevante interessenter ved at medtage dem i styringsgrupper og workshops. Med hensyn til gennemførelse, overvågning og aktivitetsstyring af fonden deltager der ligestillingseksperter og partnerrepræsentanter i overvågningsudvalget. Som medlemmer sikrer de afbalanceret og mangfoldig repræsentation af forskellige synsvinkler.

© Martial Red/Shutterstock.com

For at sikre, at personalet hos ansøgere og forvaltningsmyndigheder har indsigt i ligestilling, er der gennemført to forskellige foranstaltninger, der er rettet mod disse to grupper hver for sig. Ansøgerne modtager et spørgeskema om lige muligheder, der øger deres bevidsthed om eksisterende kønsbestemte uligheder og om, hvordan de skal imødegå dem i rammerne af de finansierede aktiviteter. Samtidig afholdes der kurser i ligestilling for at øge personalets viden.

ESF-foranstaltningerne omfatter desuden en indsats til forøgelse af »vidensbanken« for ligestilling mellem kønnene inden for fonden. Formidlerorganisationer (Zwischengeschaltete Stellen) støttes, hvilket ligeledes gælder støttemodtagere, der systematisk gennemfører ligestilling i alle projektets faser. For hver ESF-investeringsprioritet skal mindst halvdelen af budgettet være rettet mod kvinder, og mindst halvdelen af alle deltagere i planlagte aktiviteter er kvinder. Til at overvåge ESF er der nedsat to særskilte fokusgrupper — en vedrørende kønsmainstreaming og en vedrørende ligestilling mellem kønnene. Disse grupper, der er oprettet i fondens planlægningsfase og er tænkt at skulle eksistere i hele fondens levetid, overvåger fremskridtene med hensyn til at mindske konstaterede uligheder mellem kvinder og mænd ved hjælp af ESF-foranstaltninger.

Supplerende ressourcer

Få mere at vide ved at besøge:

- [Repræsentation i kønsmainstreaming](#)
- [Samråd med interessenter og praktiske tilgange](#)

Værktøj 6: Udvikling af kvantitative og kvalitative indikatorer for fremme af ligestilling mellem kønnene ⁽⁷¹⁾

Introduktion til værktøjet

Med dette værktøj kan du:

- definere specifikke kvantitative og kvalitative indikatorer for fremme af ligestilling ved at udvide allerede fastlagte fælles indikatorer for hver af fondene. Derved får medlemsstaterne og EU mulighed for at følge op på fondenes bidrag til ligestilling mellem kønnene
- rette disse indikatorer for fremme af ligestilling ind efter de nationale prioriteter på ligestillingsområdet. Dette vil give medlemsstaterne mulighed for at følge op på fondenes bidrag til specifikke nationale prioriteter på ligestillingsområdet.

Dette værktøj kan vejlede medlemsstaternes forvaltningsmyndigheder på nationalt og regionalt niveau i forbindelse med udarbejdelse af operationelle programmer for at fremme ligestilling mellem kvinder og mænd i al deres forskellighed. Specifikke ligestillingsindikatorer er afgørende for at give ligestillingsorienterede bidrag til årlige performance-gennemgange — en vigtig anledning til en politisk dialog om nøglespørgsmål vedrørende programmets gennemførelse og performance. De giver desuden relevante oplysninger til brug for overvågningsudvalget og til midtvejs- og efterfølgende evalueringer.

Som fastlagt i artikel 17, stk. 3, litra d), nr. ii), i forordningen om fælles bestemmelser skal hver specifik målsætning i et operationelt program have »outputindikatorer og resultatindikatorer med tilsvarende delmål og mål.« Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU), Samhørighedsfonden, Den Europæiske Hav- og Fiskerifond (EHFF) og Den Europæiske Socialfond (ESF+) har defineret fælles indikatorer i bilagene til de pågældende særforordninger. Medlemsstaterne kan desuden frit tilføje indikatorer. Ud over denne specifikke støtte til udarbejdelse af indikatorer vedrørende ligestilling mellem kønnene er indsamling af kønsopdelte data identificeret en standardprocedure. Det er af største vigtighed at indsamle sådanne data om indikatorer for ligestilling og samtidig

opdele alle indikatorer efter køn og andre vigtige karakteristika, når dette er muligt og giver mening, da det har indvirkning på alle faser af EU-fondenes programmering.

Trin i udvikling af kvantitative og kvalitative indikatorer

Trinnene i udviklingen af kvantitative og kvalitative indikatorer består i:

1. at revidere den politiske målsætning, den specifikke målsætning og konsekvenserne heraf for ligestilling mellem kønnene (se [værktøj 3](#))
2. at gennemgå de relaterede output- og resultatindikatorer for at fastslå, om de kan opdeles efter køn (og eventuelt efter yderligere relevante karakteristika såsom alder, race, etnicitet, handicap, placering, socio-økonomisk baggrund mv.)
3. at orientere sig i spørgsmålene i tabellerne med henblik på at gennemgå en række indikatorer ud fra et kønsperspektiv
4. at gennemgå nedenstående prøveindikatorer for ligestilling mellem kønnene
5. at fastlægge relevante indikatorer for fremme af ligestilling vedrørende de specifikke output og resultater, og sørge for, at de rettes ind efter nationale prioriteter og hvert programs særlige karakter.

Værktøjet er opbygget således:

- tabeller med fælles indikatorer, der er defineret i bilagene til særforordningerne for:
 - EFRU og Samhørighedsfonden (samme fælles indikatorer)
 - ESF+
 - EHFF.
- specifik vejledning i hver tabel om definition af indikatorer for ligestilling, herunder:
 - spørgsmål, du bør overveje, når du definerer specifikke kvalitative og kvantitative indikatorer for fremme af ligestilling mellem

⁽⁷¹⁾ Dette værktøj foreslår ikke at ændre de fælles indikatorer eller tilføje nye indikatorer til de foreslåede forordninger. Det foreslår yderligere programspecifikke indikatorer, som medlemsstaterne kan tænkes at benytte i tilslutning til de fælles indikatorer.

kønnene og retter dem ind efter de nationale prioriteter

- eksempler på indikatorer, der vedrører fremme af ligestilling og er fælles for de omhand-

lede EU-fonde. *Bemærk, at disse indikatorer er eksempler, som bør udvikles yderligere og rettes ind efter nationale prioriteter og hvert programs særlige karakter.*

EFRU og Samhørighedsfonden (samme fælles indikatorer)

Politisk målsætning	Specifik målsætning	Output	Resultater	Spørgsmål til ligestillingsindikatorer	Eksempler på indikatorer ⁽⁷²⁾
Politisk målsætning 1: Et mere intelligent Europaved at fremme innovativ og intelligent økonomisk omstilling	i) Forstærke forsknings- og innovationskapaciteten og udbredelsen af avancerede teknologier	CCO ⁽⁷³⁾ 01 — Virksomheder, der modtager støtte til at innovere CCO 02 — Forskere, som arbejder i forskningsfaciliteter, der modtager støtte	CCR ⁽⁷⁴⁾ 01 — SMV'er, der indfører innovation af deres produkter, processer, markedsføring eller organisation	- Hvor mange virksomheder ejes af kvinder hhv. af mænd? - Hvor mange kvinder, hhv. mænd er forskere, der arbejder i forskningsfaciliteter, som modtager støtte? - Hvilken støtte gives der til virksomheder ejet af kvinder, hhv. af mænd?	Outputniveau: - Virksomheder, der ejes af kvinder hhv. af mænd, og som får støtte til innovation - Gennemsnitlig støtte til virksomheder ejet af kvinder, hhv. af mænd - Kvindelige, hhv. mandlige forskere, som arbejder i forskningsfaciliteter, der modtager støtte Resultatniveau: - SMV'er, der ejes af kvinder hhv. af mænd, og indfører innovation af produkter, processer, markedsføring eller deres organisation
	ii) Udnyttelse af digitaliseringens fordele for borgere, virksomheder og myndigheder	CCO 03 — Virksomheder og offentlige institutioner, der modtager støtte til at udvikle digitale produkter, tjenester og applikationer	CCR 02 — Yderligere brugere af nye digitale produkter, tjenester og applikationer, der udvikles af virksomheder og offentlige institutioner	- Hvem er brugere og ikke-brugere (hhv. kvinder og mænd) af nye digitale produkter og tjenesteydelser? - Anvendes disse produkter og tjenester ligeligt af kvinder og mænd? - Hvor mange af sådanne virksomheder ejes af kvinder, hhv. af mænd?	Outputniveau: - Kvinde-, hhv. mande-ejede virksomheder, der modtager støtte til udvikling af digitale produkter, tjenester og applikationer - Gennemsnitlig støtte til virksomheder ejet af kvinder hhv. af mænd Resultatniveau: - Kvindelige hhv. mandlige brugere af nye digitale produkter og tjenester - Forskel i brugerandel mellem kvinder og mænd - Kvinders, hhv. mænds tilfredshed med digitale produkter, tjenester og applikationer

⁽⁷²⁾ Indikatorerne bør beregnes som antal og/eller andel, for eksempel af virksomheder, der ejes af kvinder, hhv. af mænd. Det må foretrækkes at fokusere på andel (%), da simple antal ikke er ideelle til indikatorer.

⁽⁷³⁾ CCO: Central fælles outputindikator.

⁽⁷⁴⁾ CCR: Central fælles resultatindikator.

Politisk målsætning	Specifik målsætning	Output	Resultater	Spørgsmål til ligestillingsindikatorer	Eksempler på indikatorer ⁽⁷²⁾
Politisk målsætning 1: Et mere intelligent Europa ved at fremme innovativ og intelligent økonomisk omstilling	iii) Fremme af SMV'ers vækst og konkurrenceevne	CCO 04 — SMV'er, der får støtte til at skabe job og vækst	CCR 03 — Job skabt i SMV'er, der modtager støtte	- Hvor mange af de støttede SMV'er ejes af kvinder, hhv. af mænd? - Hvilke typer job skabes der? Inden for hvilke sektorer er disse job blevet skabt? - Domineres denne sektor af kvinder eller af mænd, eller er der tale om en ligelig fordeling? - Hvordan vil disse job støtte henholdsvis kvinders og mænds beskæftigelse?	Outputniveau: - Kvinde-, hhv. mande-ejede SMV'er, som får støtte til at skabe vækst - Gennemsnitlig støtte til kvinde-, hhv. mande-ejede virksomheder Resultatniveau: - Type job skabt - Antal/andel af nye kvinde-, hhv. mandejob - Antal/andel af nye kvinde-, hhv. mandejob i sektorer, der domineres af kvinder/mænd
	iv) Udvikling af færdigheder med henblik på intelligent specialisering, industriel omstilling og iværksætteri	CCO 05 — SMV'er, der investerer i kompetenceudvikling	CCR 04 — SMV-personale, der modtager erhvervsuddannelse til kompetenceudvikling	- Hvor mange af de støttede SMV'er er ejet af kvinder, hhv. af mænd? - Hvilke former for kompetencer bliver fremmet? Inden for hvilke sektorer er disse kompetencer nødvendige? Hvordan vil disse job støtte henholdsvis kvinders og mænds kompetenceudvikling? - Domineres disse sektorer af kvinder eller af mænd, eller er fordelingen lige?	Outputniveau: - Kvinde-, hhv. mande-ejede SMV'er, som investerer i kompetenceudvikling - Gennemsnitlig støtte til kvinde-, hhv. mande-ejede virksomheder - Gennemsnitlige omkostninger til erhvervsuddannelse for henholdsvis kvindelige og mandlige medlemmer af det personale, som modtager uddannelse Resultatniveau: Antal/andel af SMV'ers kvindelige, hhv. mandlige medarbejdere, der har fået uddannelse til kompetenceudvikling Typer af uddannelse til kompetenceudvikling, som modtages af kvinder, hhv. af mænd
Politisk målsætning 2: Et grønnere, kulstof-fattigt Europa ved at fremme en ren og fair energiomstilling, investering i de grønne og blå økonomier, den cirkulære økonomi, tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og -styring	i) Fremme af foranstaltninger til energieffektivitet	CCO 06 — Investeringer i foranstaltninger til forbedring af energieffektiviteten	CCR 05 — Støttemodtagere, hvis energiklassificering er forbedret	- Hvordan vil foranstaltninger til forbedring af energieffektiviteten påvirke kvinder, hhv. mænd i al deres forskellighed? Kan der forventes at være forskel? - Kan andre sociodemografiske karakteristika have betydning for disse virkninger, såsom alder, socioøkonomisk status og uddannelse? - Vil der både være kvinder og mænd, der deltager i eventuelle høringer?	Outputniveau: - Type investeringer i foranstaltninger til forbedring af energieffektiviteten Resultatniveau: - Kvindelige, hhv. mandlige støttemodtagere, der har fået forbedret energiklassificeringen

Politisk målsætning	Specifik målsætning	Output	Resultater	Spørgsmål til ligestillingsindikatorer	Eksempler på indikatorer ⁽⁷²⁾
Politisk målsætning 2: Et grønnere, kulstof-fattigt Europa ved at fremme en ren og fair energiomstilling, investering i de grønne og blå økonomier, den cirkulære økonomi, tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og -styring	ii) Fremme af vedvarende energi	CCO 07 — Større kapacitet til produktion af vedvarende energi	CCR 06 — Produceret yderligere mængde vedvarende energi	- Hvem vil drage fordel af den supplerende produktionskapacitet til vedvarende energi? Vil fordelene være forskellige for kvinder og mænd? Vil andre af deres karakteristika have betydning for disse fordele? - Vil der deltage både kvinder og mænd i eventuelle høringer?	Resultatniveau: Antal kvinder, hhv. mænd, der har fordel af supplerende produktion af vedvarende energi
	iii) Udvikling af intelligente energisystemer, -net og -lagring på lokalt niveau	CCO 08 — Digitale styringssystemer udviklet til intelligente net	CCR 07 — Yderligere brugere tilsluttet intelligente net	- Hvem er brugerne af digitale styringssystemer for intelligente net? Er der samme antal kvindelige og mandlige brugere? - Vil der deltage både kvinder og mænd i eventuelle høringer på dette område?	Resultatniveau: Yderligere kvindelige og mandlige brugere tilsluttet intelligente net
	iv) Fremme af tilpasning til klimaforandringer, risikoforebyggelse og modstandsdygtighed over for katastrofer	CCO 09 — Nye eller opgraderede systemer til overvågning og varsling af katastrofer og reaktion på dem	CCR 08 — Yderligere befolkning, der nyder godt af beskyttelsesforanstaltninger mod oversvømmelser, skovbrande og andre klimarelaterede naturkatastrofer	- Hvem vil få fordel af de nye eller opgraderede systemer til overvågning og varsling af katastrofer og reaktion på dem? Vil kvinder og mænd få lige stor fordel? - Bliver der taget hensyn til forskelle i traditionelle mønstre i systemerne til reaktion? (mænd i erhvervssfæren, kvinder i den private sfære, flere mænd er bilejere/bruger bilen/fører bilen, kvinder tager ofte omsorg for andre og er desuden nødt til at drage omsorg for deres pårørende under en katastrofe, ...)	Resultatniveau: Yderligere kvinder, hhv. mænd, der er omfattet af beskyttelsesforanstaltninger mod oversvømmelser, skovbrande og andre klimarelaterede naturkatastrofer
	v) Fremme af bæredygtig vandforvaltning	CCO 10 — Ny eller opgraderet kapacitet til spildevandsbehandling	CCR 09 — Yderligere andel af befolkningen, der er tilsluttet mindst sekundær spildevandsbehandling	- Hvem vil få fordel af ny eller opgraderet kapacitet til spildevandsbehandling? Vil kvinder og mænd få lige stor fordel? - Vil der både være kvinder og mænd, der deltager i eventuelle høringer?	Resultatniveau: Yderligere kvinder, hhv. mænd, der er tilsluttet mindst sekundær spildevandsbehandling
	vi) Fremme af overgangen til en cirkulær økonomi	CCO 11 — Ny eller opgraderet kapacitet til genanvendelse af affald	CCR 10 — Yderligere affald, der genanvendes	- Hvem vil få fordel af ny eller opgraderet kapacitet til genanvendelse af affald? Vil kvinder og mænd få lige stor fordel? - Er der overvejelser omkring kvinders og mænds respektive adfærd og rolle i indsatsen for at fremme overgangen til den cirkulære økonomi? - Vil både kvinder og mænd deltage i eventuelle høringer?	Resultatniveau: - Yderligere affald, der genanvendes af kvinder, hhv. af mænd - Ligestillingsorienterede metoder til fremme af overgangen, f.eks. graden af lydhørhed over for kvinders, hhv. mænds behov og præferencer - Der findes en vurdering af kønsaspektet i forbindelse med genanvendelse af affald - Tilfredshed med foranstaltningerne hos kvinder, hhv. mænd

Politisk målsætning	Specifik målsætning	Output	Resultater	Spørgsmål til ligestillingsindikatorer	Eksempler på indikatorer ⁽⁷²⁾
Politisk målsætning 2: Et grønnere, kulstof-fattigt Europa ved at fremme en ren og fair energiomstilling, investering i de grønne og blå økonomier, den cirkulære økonomi, tilpasning til klimaforandringer og risikoforebyggelse og -styring	vii) Fremme af biodiversitet og grøn infrastruktur i bymiljøet, og mindselse af forurening	CCO 12 — Arealer med grøn infrastruktur i byområder	CCR 11 — Andel af befolkningen, der omfattes af foranstaltninger vedrørende luftkvalitet	- Hvem anvender og har fordel af grøn infrastruktur i byområder? Vil kvinder og mænd anvende denne infrastruktur på samme måde? Vil kvinder og mænd få lige stor fordel? - Hvem bor i områderne?	Resultatniveau: - Kvinder, hhv. mænd i den del af befolkningen, som har fordel af foranstaltninger vedrørende luftkvalitet - Tilfredsheden med disse foranstaltninger hos kvinder og mænd
Politisk målsætning 3: Et tættere sammenknyttet Europa ved at øge mobilitet og regional IKT-konnektivitet	i) Fremme af digital konnektivitet	CCO 13 — Yderligere husstande og virksomheder, der har dækning med bredbåndsnet med meget høj kapacitet	CCR 12 — Yderligere husstande og virksomheder med bredbåndsabonnement på net med meget høj kapacitet	- Hvilken type yderligere husstande vil blive dækket af bredbåndsnet med meget høj kapacitet (f.eks. husstande med kvindeligt hhv. mandligt overhoved, husstande med eneforsørger mv.)? Hvem bor i disse husstande? - Hvem er ejere af virksomheder med et bredbåndsnet med meget høj kapacitet? - Hvilke data findes der om tilgængeligheden/den økonomiske overkommelighed af sådan adgang? Hvordan påvirker dette kvinder og mænd forskelligt?	Resultatniveau: - Husstande, der har kvindeligt, hhv. mandligt overhoved, og har abonnement på bredbåndsnet med meget høj kapacitet - Virksomheder, der ejes af kvinder, hhv. mænd, og som er dækket af bredbåndsnet med meget høj kapacitet
	ii) Udvikling af et bæredygtigt, klimarobust, intelligent, sikkert og intermodalt TEN-T ⁽⁷⁵⁾	CCO 14 — Vej-TEN-T: Nye og opgraderede veje	CCR 13 — Tidsbesparelser som følge af forbedret vejinfrastruktur	- Hvem vil anvende og få fordel af de nye og opgraderede veje? Vil kvinder og mænd anvende disse veje på samme måde? Vil de få lige stor fordel? - Hvem vil spare tid som følge af forbedret vejinfrastruktur? Kvinder, mænd, eller både og? Hvorfor? - Gælder der forskellige sikkerheds- og sundhedshensyn for henholdsvis kvinder og mænd, der bor tæt på vejene?	Resultatniveau: Kvindes og mænds tidsbesparelse som følge af forbedret vejinfrastruktur
	iii) Udvikling af bæredygtig, klimarobust, intelligent og intermodal national, regional og lokal mobilitet, herunder bedre adgang til TEN-T og grænseoverskridende mobilitet	CCO 15 — Jernbane-TEN-T: Nye og opgraderede jernbaner	CCR 14 — Årligt antal passagerer med adgang til bedre jernbanetransport	- Hvem vil anvende og få fordel af de nye og opgraderede jernbaner? Vil kvinder og mænd anvende jernbanetransport på samme måde? Vil de få lige stor fordel? - Hvem vil spare tid som følge af forbedret jernbanetransport? Kvinder, mænd eller begge? Hvorfor?	Resultatniveau: - Det årlige antal kvinder, hhv. mænd, der har adgang til forbedret jernbanetransport - Gennemsnitlig tid, der spares af kvindelige og mandlige passagerer

⁽⁷⁵⁾ Det transeuropæiske transportnet.

Politisk målsætning	Specifik målsætning	Output	Resultater	Spørgsmål til ligestillingsindikatorer	Eksempler på indikatorer ⁽⁷²⁾
Politisk målsætning 3: Et tættere sammenknyttet Europa ved at øge mobilitet og regional IKT-konnektivitet	iv) Fremme af bæredygtig multimodal mobilitet i byerne	CCO 16 — Udvidelse og modernisering af sporvogns- og metrolinjer	CCR 15 — Årligt antal brugere med adgang til nye og moderniserede sporvogns- og metrolinjer	- Hvem anvender og drager fordel af udvidelsen og moderniseringen af sporvogns- og metrolinjer? Vil kvinder og mænd anvende disse linjer på samme måde? Vil de få lige stor fordel? - Hvem sparer tid som følge af nye og moderniserede sporvogns- og metrolinjer? Kvinder, mænd eller både og? Hvorfor? - Er forskellen mellem kvinders og mænds behov taget i betragtning i forbindelse med udvidelses- og moderniseringsprocessen (f.eks. er det vigtigt at udvide den til også at omfatte industriparker og andre steder, hvor der arbejdes, samt ekstra stoppesteder ved/forbindelser til skoler, hospitaler, butikker og andre tjenester)	Resultatniveau: Årligt antal kvindelige, hhv. mandlige brugere med adgang til nye og moderniserede sporvogns- og metrolinjer
	i) Forbedring af arbejdsmarkedernes effektivitet og adgangen til beskæftigelse af høj kvalitet ved at udvikle den sociale innovation og infrastruktur	CCO 17 — Årligt antal arbejdsløse, som har adgang til forbedrede arbejdsformidlinger	CCR 16 — Årligt antal arbejdssøgende, som benytter forbedrede arbejdsformidlinger	- Hvad er arbejdsløshedsprocenten for hhv. kvinder og mænd? - Hvordan er arbejdsformidlingernes faciliteter organiseret, så de imødekommer behovene hos både kvinder og mænd i al deres forskellighed? - Anvendes der ligestillingsorienterede, deltagelsesbaserede tilgange til at udvikle disse tjenester?	Outputniveau: - Arbejdsløse kvinder, hhv. mænd, der årligt har adgang til arbejdsformidlinger - Ligestillingsorienterede forbedrede faciliteter til arbejdsformidling Resultatniveau: - Årligt antal kvindelige, hhv. mandlige arbejdssøgende, som anvender forbedrede arbejdsformidlingsfaciliteter
Politisk målsætning 4: Et mere socialt Europa ved at gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder	ii) Forbedret adgang til inkluderende kvalitets-tjenester inden for uddannelse, erhvervsuddannelse og livslang læring gennem udvikling af infrastrukturen	CCO 18 — Ny eller opgraderet børnepasningskapacitet og uddannelsesinfrastruktur	CCR 17 — Årligt antal brugere med adgang til ny eller opgraderet børnepasningskapacitet og uddannelsesinfrastruktur	- Hvem bruger børnepasning og har fordel af det? Vil kvinder og mænd anvende børnepasningsinfrastrukturen i samme omfang? Vil de få lige stor fordel? - Hvordan har børnepasnings- og uddannelsesinfrastrukturen betydning for kvinders, hhv. mænds beskæftigelsesegnethed? - Har piger og drenge samme adgang til ny og opgraderet børnepasnings- og uddannelsesinfrastruktur?	Resultatniveau: - Piger og drenge med årlig adgang til ny eller opgraderet børnepasnings- og uddannelsesinfrastruktur - Antal/andel af husstande (efter husstandstype, f.eks. med kvindeligt eller mandligt overhoved, med enlige forældre osv.), for hvem børnepasningsbyrden er blevet mindsket som følge af ny eller opgraderet infrastruktur - Gennemsnitlige åbningstider for børnepasningsfaciliteter

Politisk målsætning	Specifik målsætning	Output	Resultater	Spørgsmål til ligestillingsindikatorer	Eksempler på indikatorer ⁽⁷²⁾
Politisk målsætning 4: Et mere socialt Europa ved at gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder	iii) Fremme af den socioøkonomiske integration af marginaliserede lokalsamfund, migranter og dårligt stillede grupper gennem integrerede foranstaltninger, herunder boliger og sociale tjenester	CCO 19 — Yderligere kapacitet af etableret eller opgraderet modtagelsesinfrastruktur	CCR 18 — Årligt antal brugere med adgang til nye og forbedrede modtagelses- og boligfaciliteter	- Hvem anvender og har fordel af den ekstra kapacitet af modtagelsesinfrastruktur? Vil kvinder og mænd anvende denne infrastruktur lige meget? Vil de få lige stor fordel? - Er der blandt disse grupper foretaget en ligestillingsorienteret vurdering af henholdsvis kvinders og mænds behov? - Hvem bor i marginaliserede lokalsamfund? Hvem er migranter og dårligt stillede grupper? Er der inden for disse grupper undergrupper, f.eks. kvinder eller mænd, som er mere eller mindre velintegrerede?	Resultatniveau: - Antallet af kvindelige, hhv. mandlige brugere, der årligt anvender nye og forbedrede modtagelses- og boligfaciliteter - Gennemsnitlige udgifter til tjenester for hhv. kvindelige og mandlige brugere - Kvindelige, hhv. mandlige brugeres tilfredshed med tjenesterne
	iv) Sikring af lige adgang til sundhedspleje gennem udvikling af infrastruktur, herunder primær omsorg	CCO 20 — Ny eller opgraderet kapacitet af sundhedsinfrastruktur	CCR 19 — Befolkning med adgang til forbedrede sundhedsplejetjenester	- Er der foretaget en ligestillingsorienteret vurdering af kvinders, hhv. mænds behov vedrørende den tilgængelige infrastruktur? - Hvem vil bruge og få fordel af den nye eller opgraderede kapacitet af sundhedsinfrastrukturen? Vil kvinder og mænd få lige stor fordel? - Hvordan tager ny eller opgraderet kapacitet af sundhedsinfrastrukturen hensyn til forskellene mellem kvinders og mænds sundhedsbehov gennem hele livet?	Outputniveau: - Ny eller opgraderet kapacitet til sundhedsinfrastruktur - Ny eller opgraderet kapacitet til sundhedspleje og infrastruktur for i lige høj grad at imødekomme kvindelige og mandlige brugeres behov - Områder til børn i venteværelser Resultatniveau: - Kvinder, hhv. mænd med adgang til forbedrede sundhedsplejetjenester

Den Europæiske Socialfond Plus

Indikatorer	Spørgsmål vedrørende indikatorer for ligestilling mellem kønnene	Eksempler på indikatorer
1) Fælles outputindikatorer vedrørende operationer målrettet mod personer: 1a) Fælles resultatindikatorer for deltagere De fælles resultatindikatorer for deltagere er ⁽⁷⁶⁾: - ledige, herunder langtidsledige * - langtidsledige * - inaktive * - i beskæftigelse, herunder selvstændige erhvervsdrivende* - under 30 år * - over 54 år * - med sekundær uddannelse på andet trin eller derunder (ISCED ⁽⁷⁷⁾ 0-2)* - med gymnasial uddannelse (ISCED 3) eller videregående uddannelse (ISCED 4) * - med tertiær uddannelse (ISCED 5 til 8)* Det samlede antal deltagere beregnes automatisk på grundlag af de fælles outputindikatorer vedrørende beskæftigelsesstatus	- Hvad er de underliggende årsager til kvinders, hhv. mænds beskæftigelsesstatus? - I alle medlemsstater er der forskel mellem kvinders og mænds beskæftigelsesstatus; hvorfor er dette tilfældet i den pågældende medlemsstat? - Hvad er de grundlæggende årsager til uligheder på arbejdsmarkedet? - Hvad er andelen af kvinder, hhv. mænd i målsektorerne og -grupperne?	- Gennemsnitlige udgifter til foranstaltninger for kvinder sammenlignet med mænd - Beskæftigelsestyper blandt kvinder sammenlignet med mænd - Opdel disse indikatorer efter kvinder, hhv. mænd med/uden børn - Opdel disse indikatorer efter kvindelige, hhv. mandlige enlige forældre - Tilfredsheden blandt kvindelige, hhv. mandlige deltagere - Andel af udgifter til eksplicitte foranstaltninger til ligestilling mellem kønnene
1b) Andre fælles outputindikatorer (hvis data for disse indikatorer ikke indsamles fra dataregistre, kan værdierne af indikatorerne bestemmes på grundlag af informerede skøn fra støttemodtageren): - deltagere med handicap** - tredjelandsstatsborgere* - deltagere med udenlandsk baggrund* - minoriteter (herunder marginaliserede samfund som romasamfundet)** - hjemløse eller ramt af boligmæssig eksklusion* - deltagere fra landdistrikter*	- Er der forskelle mellem kvinder og mænd inden for disse grupper? Hvorfor? - Hvordan kan disse forskelle imødegås?	- Kvindelige, hhv. mandlige deltagere med børn - Kvindelige, hhv. mandlige deltagere, der er enlige forældre - Gennemsnitlige udgifter pr. kvindelig, hhv. mandlig deltager - Tilfredsheden hos kvindelige, hhv. mandlige deltagere - Andel af udgifter til eksplicitte foranstaltninger til ligestilling

⁽⁷⁶⁾ Data, som indberettes under indikatorer markeret med *, er personoplysninger i henhold til artikel 4, stk. 1 i forordning (EU) 2016/679. Data, som indberettes under indikatorer markeret med **, er en særlig datakategori i henhold til artikel 9 i forordning (EU) 2016/679.

⁽⁷⁷⁾ ISCED: *International Standard Classification of Education* (den internationale standardklassifikation for skolevæsenet).

Indikatorer	Spørgsmål vedrørende indikatorer for ligestilling mellem kønnene	Eksempler på indikatorer
2) Fælles outputindikatorer for enhederne er: • antal støttede offentlige forvaltninger eller offentlige tjenester på nationalt, regionalt eller lokalt plan • antal støttede mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder (herunder andelsvirksomheder og sociale virksomheder)	• Er der forskel i den støtte, der opnås af hhv. kvindeligt ejede og mandligt ejede mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder (herunder kooperative virksomheder og sociale virksomheder)? Hvorfor? • Ønsker vi at fremme en anden situation?	• Type støtte, der opnås af hhv. kvindeligt ejede og mandligt ejede mikro-, små og mellemstore virksomheder (herunder andelsselskaber og sociale virksomheder) • Gennemsnitlige udgifter pr. kvindeligt ejet, hhv. mandligt ejet virksomhed • Tilfredsheden hos kvindelige, hhv. mandlige støttemodtagere • Andel af udgifter til eksplicitte ligestillingsspecifikke foranstaltninger
3) De fælles indikatorer for deltagernes umiddelbare resultat er: • deltagere, der går i gang med at søge arbejde ved afslutning af deltagelsen* • deltagere, der er under uddannelse eller erhvervsuddannelse ved afslutning af deltagelsen* • deltagere, der opnår kvalifikationsbevis ved afslutning af deltagelsen* • deltagere, der kommer i arbejde, herunder som selvstændige erhvervsdrivende, ved afslutning af deltagelsen*	• Er der forskel mellem kvinder og mænd inden for disse grupper? Hvorfor? • Ønsker vi at fremme en anden situation?	• Typer job, der efterspørges af kvinder i sammenligning med mænd • Typer kvalifikationsbevis efter deltagelsen for henholdsvis kvinder og mænd • Typer af beskæftigelse og selvstændig virksomhed blandt kvinder og mænd
4) Fælles mere langsigtede resultatindikatorer for deltagerne: • deltagere, der er i arbejde, herunder som selvstændige erhvervsdrivende, seks måneder efter deltagelsen* • deltagere, hvis situation på arbejdsmarkedet er forbedret seks måneder efter deltagelsen* Som minimum bør der indsamles sådanne data på grundlag af en repræsentativ stikprøve af deltagere inden for hver specifik målsætning. Stikprøvens interne validitet bør sikres på en sådan måde, at dataene kan generaliseres for den specifikke målsætning.	• Er der forskel mellem kvinder og mænd inden for disse grupper? Hvorfor?	• Beskæftigelsestyper blandt kvinder sammenlignet med mænd • Gennemsnitsløn blandt kvinder, og mænd • Indikatorer vedrørende jobkvalitet for kvinder og mænd • Kvindelige og mandlige støttemodtageres opfattelse af deres situation på arbejdsmarkedet (dvs. om den er forbedret eller ej)

I ESF+-forordningen hedder det: »Fælles indikatorer for generel støtte til ESF+ indsatsområdet under delt forvaltning. Alle personoplysninger opdeles efter køn (kvinde, mand, »ikke-binær«⁽⁷⁸⁾). Hvis visse resultater ikke er mulige, skal der ikke indsamles og indberettes data for disse resultater.«

⁽⁷⁸⁾ En person, der ikke identificerer sig som kvinde eller mand.

Fælles indikatorer for støtte fra Den Europæiske Socialfond Plus til afhjælpning af materielle afsavn

Indikatorer	Spørgsmål vedrørende indikatorer for ligestilling mellem kønnene	Eksempler på indikatorer
1) Outputindikatorer (a) Samlet pengeværdi af uddelte fødevarer og varer: i) Samlet værdi af fødevarehjælp a) Samlet pengeværdi af fødevarer til børn b) Samlet pengeværdi af fødevarer til hjemløse c) Samlet pengeværdi af fødevarer til andre målgrupper ii) Samlet værdi af uddelte varer a) Samlet pengeværdi af varer til børn b) Samlet pengeværdi af varer til hjemløse c) Samlet pengeværdi af varer til andre målgrupper	• Er der forskel mellem den samlede pengeværdi af fødevarer, der når ud til kvinder/piger, hhv. mænd/drenge inden for disse specifikke grupper? • Foreligger der en vurdering af situationen for forskellige grupper af kvinder, hhv. mænd og deres specifikke behov? • Imødekommer de udleverede varer forskellene mellem kvinders og mænds præferencer og behov? • Bliver kvinders særlige behov for reproduktiv sundhed imødekommet?	• Samlet pengeværdi af varer, der leveres til opfyldelse af kvinders behov for reproduktiv sundhed (f.eks. tamponer mv.) • Gennemsnitsbeløb/-udgift for hhv. kvinder og mænd i form af uddelte fødevarer og varer • Tilfredshed hos hhv. kvinder og mænd, der modtager de uddelte fødevarer og varer
b) Samlet mængde uddelt fødevarebistand (i ton), heraf: a) andel af fødevarer, for hvilken kun transport, uddeling og oplagring er betalt af programmet (i %) b) andel af ESF+-medfinansierede fødevareprodukter af den samlede mængde fødevarer, der er uddelt til støttemodtagerne (i %)	• Hvordan tages der hensyn til forskellene i kvinders og mænds behov? • Hvordan er hhv. kvinder og mænd involveret i uddelingssystemerne? • Hvem er fødevareleverandørerne? Er virksomheder, der ejes af kvinder, og kvindelige landbrugere i lige så høj grad blandt leverandørerne?	• Kvindeligt, hhv. mandligt ejede virksomheder blandt leverandørerne • Andel af fødevarer fra kvindeligt, hhv. mandligt ejede leverandører

Indikatorer	Spørgsmål vedrørende indikatorer for ligestilling mellem kønnene	Eksempler på indikatorer
3) Fælles resultatindikatorer Antal slutmodtagere, der modtager fødevarehjælp, herunder: • Antal børn under 18 år • Antal unge på 18-29 år • Antal slutmodtagere over 54 år • Antal slutmodtagere med handicap • Antal tredjelandsstatsborgere • Antal slutmodtagere af udenlandsk herkomst og minoriteter (herunder marginaliserede samfund såsom romaernes) • Antal hjemløse slutmodtagere og slutmodtagere, der berøres af udelukkelse fra boligmarkedet Antal slutmodtagere, der modtager materiel bistand, herunder: • Antal børn under 18 år • Antal unge på 18-29 år • Antal slutmodtagere over 54 år • Antal slutmodtagere med handicap • Antal tredjelandsstatsborgere • Antal slutmodtagere af udenlandsk herkomst og minoriteter (herunder marginaliserede samfund såsom romaernes) • Antal hjemløse slutmodtagere og slutmodtagere, der berøres af udelukkelse fra boligmarkedet	• Er der forskel mellem fødevarehjælpen til kvinder og til mænd? • Tager man hensyn til forskellene mellem kvinders og mænds behov for vitaminer og fødevarer i hele deres livsforløb? • Tager man hensyn til kvinders, hhv. mænds præferencer med hensyn til fødevareforsyning? • Tager man hensyn til potentielle forskelle i, hvorvidt man får kvindelige, hhv. mandlige modtagere i tale? • Findes der vurderinger af forskellene mellem kvinders og mænds behov og præferencer i målgrupperne? • Er der forskel mellem den materielle støtte til kvinder og til mænd? • Tager man hensyn til forskellene mellem kvinders og mænds behov for materiel støtte gennem hele deres livsforløb? • Tager man hensyn til, hvordan materiel støtte kan eller ikke kan sætte kvinder, hhv. mænd i en situation, der kan bringe deres liv i fare?	• Tilfredsheden hos kvindelige, hhv. mandlige støttemodtagere • Kvindeligt, hhv. mandligt ejede virksomheder blandt leverandørerne

Den Europæiske Socialfond Plus indikatorer for indsatsområdet sundhed ⁽⁷⁹⁾

Indikatorer	Spørgsmål til indikatorer for ligestilling mellem kønnene	Eksempler på indikatorer
Graden af integreret arbejde i sundhedssektoren og udnyttelse af programmets resultater i de nationale sundhedspolitikker: • Antal patienter, der støttes af de europæiske netværk af referencecentre • Antal fælles kliniske vurderinger af medicinske teknologier • Antal overførte bedste praksisser • Graden af udnyttelse af programmets resultater i den nationale sundhedspolitik, målt ved et »før og efter«-spørgeskema	• Er der forskel på, hvordan kvindelige og mandlige patienter støttes af europæiske netværk af referencecentre? • Viser de opdelte indikatorer kvantitative forskelle? Hvis der er forskel i antallet af kvinder og mænd, der støttes af europæiske netværk af referencecentre, hvordan kan dette så forklares? • Er der flere kvinder end mænd, der deltager i fælles kliniske vurderinger af sundhedsteknologi? • Overfører man bedste praksis, herunder beskrivelser af kvinders og mænds sundhedssituation og forskelle i deres sundhedsrelaterede behov gennem deres livsforløb? • Udnytter man flest resultater vedrørende kvinder eller vedrørende mænd i de nationale sundhedspolitikker? Hvorfor udnyttes de øvrige resultater mindre hyppigt?	• Der foreligger en ligestillingsorienteret undersøgelse af medicinsk teknologi • Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen, fordelt på kvinder og mænd • Arten af de sundhedsproblemer, som imødegås af den støttede teknologi, herunder forskelle i behov og sundhedsproblemer, der opleves af kvinder, hhv. mænd • Resultater vedrørende integrering af ligestillingsaspektet i udviklingen af medicinske teknologier og sundhedspolitikker

⁽⁷⁹⁾ Bemærk, at indsatsområdet sundhed i ESF+ er under direkte forvaltning. Det følger derfor ikke de samme regler som det vigtigste indsatsområde i ESF+ under delt forvaltning.

Den Europæiske Hav- og Fiskerifond

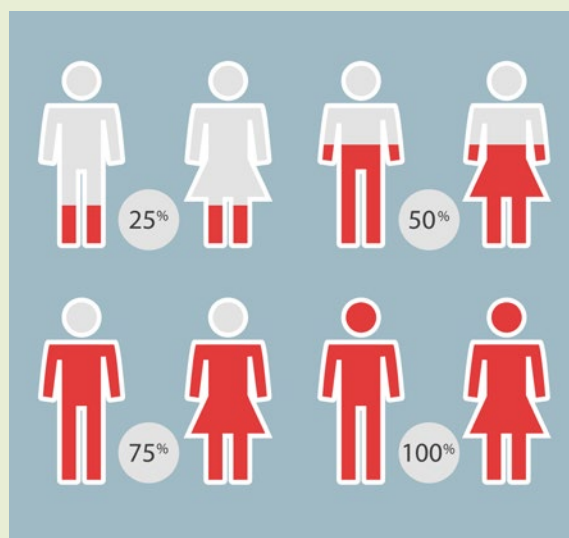
Fælles indikatorer

Prioritet	Indikator	Spørgsmål til indikatorer for ligestilling mellem kønnene	Eksempler på indikatorer
Fremme af bæredygtigt fiskeri og bevarelse af havets biologiske ressourcer	Udviklingen i landede mængder fra bestande vurderet efter maksimal bæredygtig fangst		
	Udvikling i rentabiliteten af Unionens fiskeriflåde	- Hvilke forskelle er der mellem kvinders og mænds ejerskab af flåden og rentabilitet? - Hvilke forskelle er der mellem kvinders og mænds beskæftigelse?	- Kvindeligt, hhv. mandligt ejede virksomheder og deres rentabilitet - Kvinder, hhv. mænd beskæftiget i flåden og i disse virksomheder
	Areal (hektar) af Natura 2000-lokaliteter og andre beskyttede havområder under havstrategirammedirektivet, der er omfattet af foranstaltninger til beskyttelse, vedligeholdelse og genopretning		
	Procentdel fiskerfartøjer udstyret med en elektronisk anordning til rapportering af position og fangst	Hvem har fordel af disse foranstaltninger?	Kvinders, hhv. mænds ejerskab af fartøjer
Bidrag til fødevarer sikkerheden i Unionen gennem konkurrence- og bæredygtige akvakulturer og markeder	Udviklingen i værdien og mængden af akvakulturproduktionen i Unionen	- Hvor stor er kvinders, hhv. mænds beskæftigelse i sektoren? - Hvordan er deres arbejdsvilkår? Er der forskel? I så fald hvorfor?	Indikatorer vedrørende kvinders, hhv. mænds beskæftigelse
	Udviklingen i landingernes værdi og mængde		
Skabelse af betingelser for en bæredygtig blå økonomi og fremme af velstående kystsamfund	Udvikling i BNP i maritime fælles nomenklatur for statistiske regionale enheder -regioner		
	Udvikling i antallet af job (i fuldtidsækvivalent) i den bæredygtige blå økonomi	- Hvilke former for job skabes der i den bæredygtige blå økonomi? Bliver både kvinder og mænd opfordret til at arbejde i disse job? - Foreligger der ligestillingsorienterede vurderinger for forskellige grupper, der er involveret i den bæredygtige blå økonomi? - Hvem drager fordel af vækst i en bæredygtig blå økonomi? Får kvinder og mænd lige stor fordel?	- Udviklingen i antallet af job (i fuldtidsækvivalent) i den bæredygtige blå økonomi for kvinder, henholdsvis mænd - Der foreligger en ligestillingsorienteret vurdering
Styrkelse af den internationale havforvaltning og skabelse af forudsætninger for sikre, rene og bæredygtigt forvaltede have og oceaner	Antal fælles operationer, der bidrager til det europæiske samarbejde om kystvagtfunktioner	- Hvilke former for fælles operationer er under gennemførelse, som bidrager til de europæiske samarbejdsfunktioner? - Er både kvinder og mænd involveret i disse operationer? Hvorfor/hvorfor ikke?	- Kvinders, hhv. mænds beskæftigelse i kystvagten - Antal/andel af kvinder, der er involveret i forvaltningsstrukturer

Frankrig: Fremme af kønsmainstreaming ved at definere relevante indikatorer i operationelle programmer

Frankrig er det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene gennem en tostrengt tilgang bragt i anvendelse i det nationale operationelle ESF-program for »vækst og inklusion«. Anvendelsen af kønsopdelte indikatorer i alle de franske operationelle programmer under EFRU og ESF fremmer kønsmainstreaming under hele programgennemførelsen. Disse indikatorer måler hhv. kvinders og mænds deltagelse ved at give kønsopdelte oplysninger om output og resultater.

Analyser af forskelle i kvinders og mænds situation og behov på landet fører på baggrund af kønsopdelte data til målrettede tiltag til fremme af ligestilling mellem kønnene. De omfatter f.eks. foranstaltninger i det operationelle ESF-program til styrkelse af kvinders beskæftigelse, erhvervsuddannelse, uddannelse og iværksætterkultur. Det franske ESF har kønsopdelte output- og resultatindikatorer for alle sine tre prioriteter: beskæftigelse, karriereforløb og fattigdom. Ligestilling mellem kønnene er et centralt princip i udvælgelse af projekter.

© Igor Samoilik/Shutterstock.com

Resultatindikatorerne ⁽⁸⁰⁾ i det franske operationelle program under ESF omfatter:

- antal kvinder, henholdsvis mænd, der er i beskæftigelse, herunder selvstændige, efter at have deltaget
- antal kvindelige, henholdsvis mandlige deltagere over 55 år, der er i beskæftigelse, herunder som selvstændige erhvervsdrivende, efter at have deltaget
- antal kvindelige, henholdsvis mandlige deltagere, der er i erhvervsuddannelse eller studerer efter at have deltaget.

Outputindikatorer omfatter:

- antal arbejdsløse kvindelige, henholdsvis mandlige deltagere
- antal kvindelige, henholdsvis mandlige deltagere over 55 år
- antal ikke-erhvervsaktive kvindelige, henholdsvis mandlige deltagere
- antal kvindelige, henholdsvis mandlige deltagere under 25 år
- antal kvindelige deltagere under 25 år
- antal kvindelige deltagere, der er på barselsorlov eller vender tilbage i arbejdsstyrken.

Yderligere ressourcer

Læs mere om kvantitative og kvalitative indikatorer for ligestilling mellem kønnene ved at besøge:

- [EIGE's ressourcer vedrørende indikatorer for ligestilling mellem kønnene](#)
- [Database over ligestillingsrelaterede statistikker](#)

⁽⁸⁰⁾ Som nævnt bør indikatorerne for »antal kvinder og mænd« ideelt også omfatte »andel af kvinder og mænd« for bedre at synliggøre eventuelle uligheder.

Værktøj 7: Fastlæggelse af ligestillingsorienterede kriterier for udvælgelse af projekter

Dette værktøj kan forvaltningsmyndigheder og overvågningsudvalg anvende til at støtte udarbejdelse af ligestillingsorienterede projekter og fastsætte ligestillingskriterier for udvælgelse af projekter. Denne støtte fra forvaltningsmyndighederne er afgørende for at sikre, at alle EU-fondsaktiviteter integrerer ligestilling mellem kønnene som et horisontalt princip.

I artikel 67 i forordningen om fælles bestemmelser hedder det: »... skal forvaltningsmyndigheden opstille og anvende kriterier og procedurer, der er ikke-diskriminerende, gennemsigtige, sikrer ligestilling mellem kønnene og tager hensyn til Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og princippet om bæredygtig udvikling...«

Trin til at støtte ligestillingsorienteret projektudvikling og -udvælgelse

Det er yderst vigtigt at støtte potentielle ansøgere straks fra begyndelsen af processerne til udvikling og udvælgelse af projekter. For at sikre tilstrækkelig støtte kan forvaltningsmyndighederne og overvågningsudvalgene således:

- i enhver indkaldelse af projektforslag og i alle andre tilkendegivelser af ressourceanvendelsen gøre det klart, at ligestilling mellem kønnene er et horisontalt princip, som man skal respektere og konkretisere
- klart påpege, at hensyn til ligestilling vil være en del af alle projektudvælgelseskriterier
- i alle indkaldelser af forslag inkludere specifikke oplysninger om krav til ligestilling mellem kønnene
- benytte følgende tjekliste som vejledning for udarbejdelsen af indkaldelser.

Tjekliste til vejledning i udarbejdelse af indkaldelser af projektforslag

Trin 1. Gør indkaldelsen det klart, at det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene skal være en del af analysen af projektet?

Forvaltningsmyndighederne og overvågningsudvalgene kan spørge:

- Forklarer indkaldelsen af forslag tydeligt, at projektet vil blive evalueret på grundlag af, om forslaget indeholder en ligestillingsanalyse (dvs. en analyse af forskellene mellem kvinders og mænds situation og behov)?
- Kræver indkaldelsen af forslag udtrykkeligt, at der indgår kvalitative og kvantitative data til at beskrive ligestillingsrelaterede tendenser eller mønstre?
- Angiver indkaldelsen af forslag, at forslaget bør henvise til fondsspecifikke nationale eller regionale mål for ligestilling mellem kønnene?

Trin 2. Forklarer indkaldelsen, at det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene skal være en del af projektets målsætninger og indikatorer?

- Forklarer indkaldelsen af forslag, at forslaget vil blive evalueret på grundlag af, om projektets målsætning(er):
 - vil blive opfyldt for både kvinder og mænd
 - omfatter specifik opdeling af målsætninger for kvinder, hhv. mænd, og/eller
 - omfatter specifikke målsætninger og mål for ligestilling mellem kønnene (dvs. målsætninger, der skal opfyldes for både kvinder og mænd for at øge ligestillingen), når det er relevant?
- Anmoder indkaldelsen af forslag om, at alle indikatorer vedrørende enkeltpersoner opdeles efter køn for at overvåge, om man når ud til både kvinder og mænd?
- Anmoder indkaldelsen af forslag om, at der fastsættes specifikke indikatorer for ligestilling mellem kønnene for at lette overvågningen af fremskridt hen imod ligestillingsmålsætningerne, hvor dette er relevant?

Trin 3. Angiver indkaldelsen, at det horisontale princip om ligestilling mellem kønnene bør være integreret i projektets planlagte ressourceanvendelse?

- Forklarer indkaldelsen af forslag, at forslaget skal specificere, hvordan ressourcer vil blive anvendt til at fremme ligestilling mellem kønnene?

- Gør indkaldelsen det klart, at forslaget bør forklare, hvordan projektet vil øge lige adgang for kvinder og mænd til ressourcer, tjenesteydelser og investeringer blandt målgrupperne?

Trin 4. Præciserer indkaldelsen, at projektteamet bør omfatte ligestillingskompetence?

- Fremgår det af indkaldelsen af forslag, hvilken rolle intern ligestillingskompetence eller budgettering til ekstern ligestillingskompetence vil spille i udvælgelsen af projekter?
- Gør indkaldelsen det klart, om og i hvor høj grad ligestillingskompetence er et krav ved udbudsprocesser vedrørende erhvervsuddannelse og evaluering?

Trin 5. Forklarer indkaldelsen, at princippet ligestilling mellem kønnene skal være en del af projektets overvågning og evaluering?

- Anmoder indkaldelsen af forslag om en beskrivelse af, hvordan projektet vil overvåge og vurdere målsætninger/resultater/virkninger for ligestilling mellem kønnene, og hvordan det vil anvende korrigerende foranstaltninger?
- Angiver det, at ethvert forslag skal definere, hvordan det vil evaluere målsætninger og resultater for ligestilling mellem kønnene?

Tjekliste for udvælgelseskriterier for projekter

Ved vurdering af projektforslag kan forvaltningsmyndigheder og overvågningsudvalg udvikle og anvende udvælgelseskriterier, der er baseret på følgende spørgsmål:

Trin 1. Analyse

- Omfatter forslaget en ligestillingsanalyse af interventionsområdet (dvs. analyse af forskelle mellem kvinders og mænds situation og behov — i deres forskellighed — og identifikation af relevante uligheder)?
- Anvender man kvalitative og kvantitative kønsopdelte data til at beskrive kønsbestemte forskelle og mønstre?
- Henviser analysen til fondsspecifikke mål og/eller nationale og/eller regionale mål for ligestilling mellem kønnene?

Trin 2. Målsætninger og indikatorer

- Fastlægger projektet specifikke målsætninger for ligestilling for (dvs. målsætninger, som skal opfyldes for både kvinder og mænd for at øge ligestillingen)?
- Fastlægger forslaget, hvordan projektet tænkes at bidrage til overordnede mål for ligestilling mellem kønnene?
- Angiver forslaget, om og hvordan projektets målsætning(er) vil blive opfyldt for både kvinder og mænd i deres forskelligheder?
- Er der fastsat specifikke ligestillingsindikatorer, der letter overvågningen af målsætningerne for ligestilling mellem kønnene?
- Er der generelle indikatorer vedrørende personer, der er opdelt efter køn, til at overvåge, om både kvinder og mænd nås?

Anvend EU's politiske målsætninger som vejledning, med støtte fra [værktøj 1](#) og nedenstående tabel 3:

Tabel 3. Ligestilling mellem kønnene i EU's politiske målsætninger

Politiske målsætninger	Ligestillingsaspekter
Lige økonomisk uafhængighed for kvinder og mænd Lige løn for arbejde af samme værdi	• Mindskelse af den kønsbestemte lønforskel • Forøgelse af beskæftigelsen (og begrænsning af segmentering) • Bidrage til kvinders uddannelse • Styrke balancen mellem arbejdsliv og privatliv, idet specifikke indikatorer omfatter: – Øge andelen af mænds tid til omsorgsrelateret aktivitet – Øge beskæftigelsen for kvinder, hhv. mænd, herunder kvindelige migranter, i den formelle omsorgsøkonomi – Øge kvinders adgang til lønnet arbejde og øge deres lønnede timeantal • Udrydde kønsstereotyper • Mindske kønsopdelingen på arbejdsmarkedet • Støtte fleksible arbejdsordninger og familieorlov • Styrke kvinders iværksætterkultur • Øge børnepasningsordningers tilgængelighed og kvalitet • Støtte social inklusion • Øge tilgængeligheden og kvaliteten af omsorgsfaciliteter for andre omsorgskrævende personer • Bekæmpe udstødelse af kvinder og fattigdom blandt kvinder • Støtte beskyttelsen af forældre og omsorgsgivere
Ligestilling i beslutningstagning	• Øge kvinders deltagelse i beslutningstagende stillinger og processer
Værdighed, integritet og afskaffelse af kønsbaseret vold	• Støtte forebyggelse af og beskyttelse mod kønsbaseret vold • Støtte mænds og drenge's rolle i indsatsen for at udrydde vold mod kvinder

Projektets målsætninger omfatter også et bredere perspektiv, ikke kun vedrørende køn eller ligestilling, men også andre karakteristika. Det er for eksempel vigtigt, at målsætningerne omfatter yderligere opdeling inden for de brede kategorier »kvinder« og »mænd« under hensyntagen til yderligere sociodemografiske kendetegn såsom alder, socioøkonomisk baggrund, fattigdom, race, etnicitet, placering (land/by), handicap, seksuel orientering (lesbiske, bøsser, biseksuelle, transseksuelle og andre), religion osv. Desuden bør man i alle tematiske prioriteter ideelt overveje en tilgang, der tager hensyn til sammenfald af egenskaber (enkeltpersoners sammenfaldende egenskaber, og hvordan disse gennem vekselvirkninger eller sammenfald påvirker kønsuligheder).

Trin 3. Aktiviteter og gennemførelse

- Er der planlagt specifikke aktiviteter til at opfylde projektets målsætninger for ligestilling mellem kønnene?
- Er projektets planlagte ligestillingsanalyse knyttet til specificeringen af ligestillingsmålsætninger? Forklarer projektet, hvordan denne tilknytning vil blive taget i betragtning ved dets udvikling af aktiviteter (til mindskelse af eksisterende uligheder) og de forventede resultater og udfald deraf?

Trin 4. Ligestillingskompetence

- Har projektet adgang til intern kompetence for ligestilling mellem kønnene? Hvis ikke, vil

der så blive anvendt ekstern fagkundskab på ligestillingsområdet? Omfatter projektet et budget til sådan ekstern fagkundskab?

- Er ligestillingskompetence et krav i udbud vedrørende erhvervsuddannelse og evaluering?

Trin 5. Overvågning og evaluering

- Forklarer forslaget, hvordan projektet vil overvåge og vurdere målsætninger/resultater/virkninger på ligestilling mellem kønnene?
- Definerer forslaget, hvilke korrigerende foran-

staltninger der vil blive truffet i projektet, hvis disse målsætninger/resultater/virkninger på ligestillingsområdet ikke opfyldes?

- Beskriver forslaget, hvordan projektet vil evaluere målsætninger/resultater/virkninger på ligestillingsområdet?

Afsluttende skal forvaltningsmyndigheder og overvågningsudvalg spørge: **Opfylder projektforslaget disse udvælgelseskriterier?** Hvis ikke, kan de anmode om supplerende oplysninger og foretage en endelig vurdering.

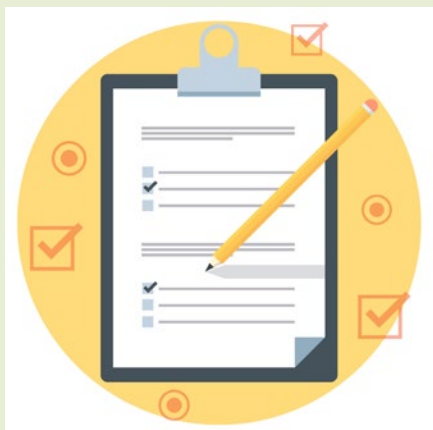
Belgien: Krav til evaluering af projekters eventuelle virkninger for kvinder, hhv. mænd, inden udvælgelsen

I Belgien skal alle operationelle programmer tage hensyn til kvinders, hhv. mænds oplevede virkelighed. I hver fase bør man overveje programmets påvirkning — positiv og/eller negativ — af kvinders og mænds forskellige situation og behov. Man skal analysere og evaluere hvert projektforslag ved at overveje dets mulige virkninger for kvinder, hhv. mænd, og den mulige virkning heraf på ligestilling mellem kønnene.

Man anvender sammenfaldsanalyse på operationelt programniveau, på projektniveau og under indkaldelse af forslag. Det vil sige, at man tager kvinders, hhv. mænds oplevede virkelighed i betragtning, ligeledes deres sammenfaldende karakteristika såsom alder, socioøkonomisk status, handicap, race, etnicitet, religion og andre relevante sociodemografiske data. Dette gælder også indsamlede data og analyse vedrørende kvinders og mænds situation på arbejdsmarkedet, deres adgang til uddannelse og deres lejlighed til at arbejde i forskellige virksomheder og sektorer. Om muligt krydskontrollerer man data med andre socioøkonomiske dimensioner. Unge kvinder kan f.eks. stå over for situationer og have behov, der er forskellige fra ældre kvinders.

Alle indkaldelser af forslag skal forklare, hvordan projektet vil bidrage til ligestilling mellem kønnene, hvilket er et vigtigt hensyn i projektudvælgelsen. For at hjælpe ansøgere med at planlægge projekterne tilrettelægger man informationsmøder. Disse omfatter information om ligestilling mellem kvinder og mænd, ligestillingslovgivning og -politikker samt kønsmainstreamingmetoder og -værktøjer. Andre støttende bevidstgørende tiltag omfatter en online uddannelsesplatform for ligestilling mellem kønnene. Der er desuden offentliggjort en praktisk vejledning i at vurdere aspekter vedrørende ligestilling og integrere dem i projekterne. Denne vejledning hjælper ansøgerne med at tage kvinders og mænds oplevede virkelighed i betragtning under projektplanlægning. Den er også til hjælp for overvågningsudvalgenes overvågning af projekternes bidrag til ligestilling. Man evaluerer hvert projekt efter fastlagte kriterier, der er relateret til ligestilling. Man anvender kønsopdelte indikatorer i hele programmeringsperioden for at måle mulige fremskridt i retning af ligestilling.

Finland: Kriterier for projektudvælgelse

© howcolour/Shutterstock.com

I Finland er der udarbejdet nye spørgsmål til projektansøgere om ligestilling for finansierungsperioden 2014-2020. Projektansøgere skal besvare følgende spørgsmål:

	Ja	Nej	Forklar (skal udfyldes)
Projektet har vurderet det operationelle miljø ud fra et kønsperspektiv.			
Kønsaspektet er integreret i projektet.			
Projektets vigtigste formål er at fremme ligestilling mellem kønnene.			

Disse spørgsmål anvendes som evalueringskriterier ved afgørelser om finansiering.

Supplerende værktøj 7.a: Ligestillingsorienterede aftaler (kontrakter eller tilskudsafalter) med projektledere

Efter projektudvælgelsen, der følger klart definerede kriterier, som tager ligestilling i betragtning, er det vigtigt at definere grundlæggende krav til projektlederne. Disse bør fastlægges i aftalerne eller kontrakterne om projekterne.

Tjekliste for aftaler eller kontrakter om projekter hvad angår projekternes finansiering

Når forvaltningsmyndighederne udarbejder kontrakter om projekter, kan de spørge:

- Forklarer aftalen, at projektets gennemførelse er knyttet til en forpligtelse om at overholde det horisontale princip ligestilling mellem kønnene?
- Fastlægger aftalen specifikke skridt, der skal tages for at overholde kravet om ligestilling?
- Fastslår den udtrykkeligt, at projektets gennemførelse er knyttet til en forpligtelse til at tage forskelle mellem kvinders og mænds situation og behov i betragtning?
- Nævner aftalen udtrykkeligt, at projektet er forbundet med en pligt til at anvende ressourcer til at fremme ligestilling mellem kønnene?
- Fastlægger aftalen konkrete mål og resultater, der skal nås på ligestillingsområdet? Eksempel:
 - Angiver målene og resultaterne klart, at kravet om deres opfyldelse både gælder kvinder og mænd?
- Indeholder aftalens procedurer konkrete forventninger vedrørende ligestilling, såsom:
 - henvisninger til ligestilling mellem kønnene i rapporter, navnlig kønsopdelte statistikker over støttemodtagere
 - fordelingen og anvendelsen af finansielle ressourcer og resultater i rapporterne
 - ligestillingsorienterede tilgange til kommunikation, mv.
- Hvis der kræves en edsvoren erklæring, omfatter denne så »hensyntagen til ligestillingsaspektet«? Dvs. er der krav om, at modtagerne af projektets ressourcer erklærer, at de er indforstået med, at »ligestilling mellem kønnene som horisontalt princip« skal tages i betragtning ved udnyttelse af ressourcerne?
- Præciserer aftalen om tildelte projektressourcer eller tilskud, at ligestilling skal betragtes som en nødvendig forudsætning for anvendelse af ressourcer?

€ **Værktøj 8: Sporing af ressourceallokeringer til ligestilling i EU-fondene**

Værktøjet findes i engelsk udgave på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-budgeting-step-step-toolkit>.

Værktøj 9: Integrering af ligestilling i projekters udformning

Introduktion til værktøjet

Dette værktøj vil guide dig til at omsætte målsætninger og indikatorer for ligestilling i partnerskabsaftaler og operationelle programmer til projektniveau. De nationale og regionale forvaltningsmyndigheder bør anvende det i projekters planlægnings-, gennemførelses- og overvågningsfase. Forvaltningsmyndighederne kan desuden anvende det til at give vejledning og støtte til lokale aktører og projektledere.

Dette værktøj støtter gennemførelsen af ligestillingsorienterede projektudvælgelseskriterier og -procedurer som fastsat i artikel 67 i forslaget til

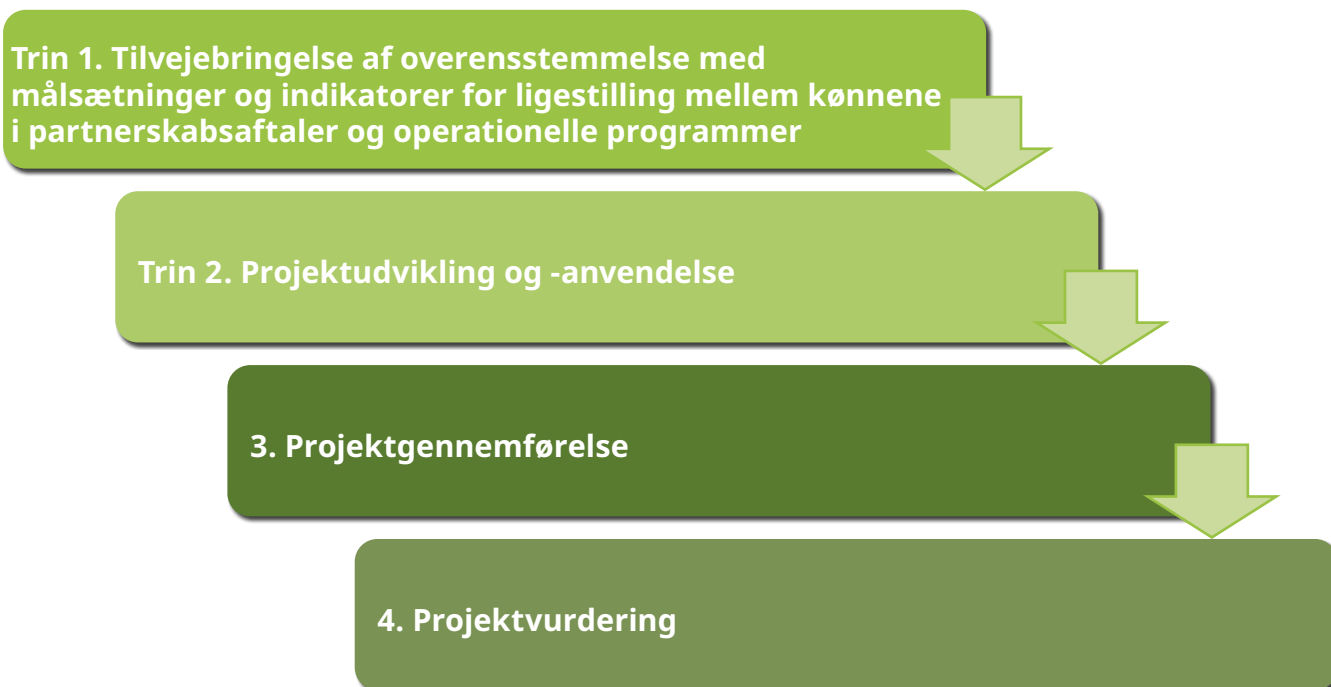
forordningen om fælles bestemmelser ([COM\(2018\) 375 final](#)):

»Med henblik på udvælgelsen af operationer skal forvaltningsmyndigheden opstille og anvende kriterier og procedurer, der er ikke-diskriminerende, gennemsigtige, sikrer ligestilling mellem kønnene og tager hensyn til Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og princippet om bæredygtig udvikling og til Unionens politik på miljøområdet i overensstemmelse med artikel 11 og 191, stk. 1, i TEUF.«

Der henvises til [værktøj 1](#) for yderligere oplysninger om forordningerne.

Trin til at integrere ligestilling mellem kønnene i projekters udformning

Værktøjet er opdelt i fire trin:

Trin 1. Tilpasning til ligestillingsmålsætninger og -indikatorer i partnerskabsaftaler og operationelle programmer

Det er vigtigt at sikre, at projektansøgninger under hver fond angiver, hvordan projektet vil imødegå eksisterende kønsbetingede forskelle eller imødekomme kvinders hhv. mænds særlige behov på interventionsområdet. Forvaltningsmyndighederne kan støtte ansøgere om projekter ved at:

- give oplysninger om ligestillingsrelaterede mål og indikatorer, der er defineret i partnerskabsaftalen og de operationelle programmer
- give anden ligestillingsrelateret kontekstspecifik information, der er relevant for indkaldelserne af forslag
- give oplysninger om, hvordan ligestillingsaspekter bør indgå i ansøgningen, og hvordan de vil blive evalueret

- sikre, at ansøgerne har de nødvendige oplysninger og den nødvendige kapacitet til at foretage en ligestillingsspecifik analyse af området for interventionen.

Trin 1a. Foretag en ligestillingsspecifik analyse

Formålet med en ligestillingsspecifik analyse⁽⁸¹⁾ er at identificere uligheder og forskelle mellem kvinder og mænd i al deres forskellighed og fastlægge de underliggende årsager til ulighederne. For at foretage en ligestillingsspecifik analyse bør du:

1. Indsaml oplysninger og kønsopdelte data om målgruppen:

Derved forstås statistikker, der fyldestgørende afspejler målgruppen, fordelt på kvinder, hhv. mænd. De bør omfatte data om relevante karakteristika såsom alder, race, etnicitet, lokalisering, uddannelsesniveau, beskæftigelse i forskellige brancher, iværksætteri i forskellige brancher, lønniveau, tidsudnyttelse og/eller andre relevante forhold.

- Ved indsamling og fremlæggelse af data bør de altid være kønsopdelt som den primære overordnede klassificering. Ved indsamling og analyse f.eks. af data om »unge« eller »ældre« bør disse målgrupper være opdelt efter køn.
- Ud over kvantitative data om specifikke karakteristika skal ligestillingsanalysen tage kvalitative data om folks oplevede erfaringer i betragtning. Hertil hører at tage i betragtning, hvordan kvinder og mænd anvender tjenester forskelligt, og overveje, hvilke ressourcer der bør afsættes til at håndtere sådanne forskelle. For eksempel anvendes offentlige rum på forskellig måde af forskellige personer — ældre kvinder, ældre mænd, yngre kvinder, unge mænd, piger og drenge, forældre og omsorgsgivere, folk på vej til og fra arbejde osv. Deres brug af offentlige rum afhænger af karakteristika såsom deres køn, alder, lokalisering osv. Men også af andre faktorer — såsom indtægtsniveau, arbejds- og børnepasningsordninger, klokkeslættet osv. En ligestillingsanalyse bør anlægge et bredt syn på, hvad en række data fortæller os om folks hverdag.

- At udnytte data fra flere forskellige kilder giver dybere indsigt i kønsbetingede forskelle og folks behov og oplevede virkelighed. Søg oplysninger i så mange kilder som muligt — f.eks. lokale, regionale og nationale undersøgelser eller høringer, data fra statistiske kontorer, akademiske arbejder, politiske rapporter — og kombiner/ kortlæg dataene fra disse kilder.
- Når der ikke foreligger kønsopdelte data om vigtige egenskaber — som køn, race, etnicitet, alder, handicap mv. — bør dette identificeres som en mangel. Behovet for at forbedre data bør understreges i projekters målsætninger og rapportering.

2. Identificer eksisterende kønsbestemte uligheder og de underliggende årsager dertil:

Når du har de kønsopdelte data, der behøves for at danne et klart billede af målgruppen, så brug de følgende nøglespørgsmål for at få bedre indsigt i visse vigtige forskelle mellem kvinder og mænd og analysere årsagerne til forskellene:

- Hvilke forskelle er der mellem kvinders og mænds deltagelse i arbejdsmarkedet? På hvilke fagområder er kvinder; hhv. mænd dominerende?
- Hvilke forskelle er der mellem kvinders og mænds lønniveau? Er der væsentlige forskelle mellem, hvor mange kvinder og mænd, der arbejder på deltid? Er der flere kvinder end mænd, der har mere end ét deltidsjob?
- Hvad fortæller data om brug af tid eller udnyttelse af tjenesteydelser os om, hvordan kvinder, hhv. mænd fordeler deres tid? Hvad fortæller dette os om manglerne i lokale tjenesters tilgængelighed og åbningstider?
- Er der flere kvinder end mænd, der varetager omsorg for børn og andre familiemedlemmer? Hvilke aldersgrupper blandt kvinder, hhv. mænd varetager mest ubetalt omsorg? Deltager yngre kvinder f.eks. mere i børnepasning end mænd? Tager ældre mænd sig af omsorgen for deres ægtefælle? Hvilke tjenester kunne tænkes at støtte forskellige personer i disse roller og øge deres trivsel?

⁽⁸¹⁾ Yderligere oplysninger om, hvordan man foretager en ligestillingsspecifik analyse, kan du finde i [værktøj 3](#); se også EIGE, ligestillingsanalyse (*EIGE, Gender Analysis. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-analysis>*

- Hvordan kan infrastruktur- og IKT-løsninger medvirke til at imødekomme omsorgsbelastning, opbygge færdigheder og give bedre beskæftigelsesmuligheder?
- Hvilke konsekvenser har svarene på disse spørgsmål for målgruppen, arbejdsmarkedet eller projektet?

3. Før direkte samråd med målgrupperne:

Tag hensyn til deres synspunkter ved udarbejdelse af projektforslag og udformning af projekter. Nyttige spørgsmål ved sådant samråd omfatter:

- Hvad er målgruppens oplevede virkelighed, forventninger og behov?
- Er de forskellige for kvinder og mænd?
- Imødekommer det planlagte projekt både mænds og kvinders behov? Tager det hensyn til forskellene i deres interesser, roller og stillinger?
- Hvordan kan projektet bidrage bedre til at opfylde kvinders og mænds behov?
- Når du stiller disse spørgsmål, så tag hensyn til uligheder mellem kvinder og mænd i adgangen til ressourcer (arbejde, penge, magt, sundhed, velvære, sikkerhed, videnuddannelse, mobilitet, tid mv.) og i udøvelsen af deres grundlæggende rettigheder (civile, sociale og politiske) baseret på deres køn eller deres tillagte kønsroller.

4. Indsaml kønsspecifikke data og data om balancen mellem arbejdsliv og privatliv:

Brug nationale, regionale eller lokale data, spørgeundersøgelser om tidsudnyttelse eller andre datakilder.

5. Drag konklusioner om kønsspecifikke mønstre, og fastlæg de underliggende årsager hertil:

Overvej at spørge:

- Hvilke **forskelle** er der mellem kvinder og mænd på projektets interventionsområde? Er der særlige kønsspecifikke mønstre? Er der forskelle mellem kvinders og mænds normer og forventninger?

- Hvad er de **underliggende årsager** til disse forskelle og/eller kønsspecifikke mønstre? Hvilke konsekvenser har de for målgrupperne, arbejdsmarkedet og projektets gennemførelse?

Trin 1b. Fastlæg kønsspecifikke målsætninger og indikatorer

Ligestillingsanalysen vil give dig god indsigt i forskellene mellem kvinders og mænds behov og kønsspecifikke mønstre. Sæt disse identificerede forskelle og mønstre i sammenhæng med målsætningerne i partnerskabsaftalen, det operationelle program og nationale eller regionale mål for ligestilling mellem kønnene. Hvilken betydning vil disse forskelle og mønstre få på muligheden for at opfylde fondens målsætninger?

Brug resultaterne af ligestillingsanalysen til at gøre projektets målsætninger og indikatorer ligestillingsspecifikke. Det vil sige at sikre, at projektets målsætninger bidrager til at opfylde målene for ligestilling mellem kønnene inden for interventionsområdet. Som nævnt bør du rette projektets målsætninger ind efter nationale og regionale ligestillingsmål.

- Du skal tilpasse **projektets målsætninger for ligestilling** til interventionsområdet og formulere dem som målsætninger for ligestillingsrelateret performance, deltagelse og virkning. Det centrale spørgsmål er: Hvilke bidrag kan og bør projektet give til at fremme ligestilling mellem kønnene på interventionsområdet?
- Ved hjælp af **ligestillingsorienterede projektindikatorer** ⁽⁸²⁾ kan vi måle ændringer i relationerne mellem kvinder og mænd og ændringer i deres status, behov eller situation i forbindelse med projektet eller aktiviteten. Som et mål for sociale ændringer og projekters performance/effektivitet kan man beskrive ligestillingsorienterede indikatorer ved:
 - den afledte kvalitet, man vil opnå
 - mængden af det, man vil opnå
 - den målgruppe, der berøres af projektet eller nyder godt af det
 - den planlagte tidsramme for at opfylde projektets målsætninger.

⁽⁸²⁾ For mere information om ligestillingsindikatorer henvises til [værktøj 6](https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-indicators); se desuden *EIGE, Gender Statistics and Indicators*. Tilgængelig på : <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-indicators>

Trin 2. Projektudvikling og -planlægning

Projektansøgningen og projektudviklingen skal i bredere forstand specificere, hvordan projektet vil håndtere eksisterende kønsbetingede forskelle og/eller kvinders og mænds behov på området. Forvaltningsmyndighederne kan støtte ansøgerne ved tydeligt at forklare, at hver ansøgning skal omfatte:

- en beskrivelse af den ansøgende organisation, herunder f.eks.:
 - en missionsbeskrivelse om ligestilling i organisationens profil eller organisatoriske kultur
 - ligestillingskompetencer i organisationsstrukturen, såsom personer med ansvar for ligestilling og adgang til ekstern fagkundskab på ligestillingsområdet
 - kvinder hhv. mænd i virksomheden, der befinder sig på forskellige niveauer i hierarkiet, har forskellige jobkategorier, forskellige kvalifikationer eller forskellige arbejdsordninger
 - integrering af ligestillingsaspektet i organisationens kvalitetsstyring og -certificering
 - ligestillingsrelaterede politikker for menneskelige ressourcer, f.eks. ved rekruttering, erhvervsuddannelse og udvikling, viden- og kompetencestyring
 - projektteamets personaleressourcer og -kompetencer.
- hvis det er hensigtsmæssigt, en beskrivelse af ekstern støtte til eller kapacitetsopbygning for personalet med henblik på at opfylde programmets krav om ligestilling mellem kønnene
- en kønsspecifik analyse af dette emne vil desuden ved hjælp af kønsopdelte data og forskningsresultater analysere årsagerne til kønsbestemte uligheder og fastlægge strategier, som kan anvendes i projektet til imødegå dem
- en beskrivelse af projektets målgrupper, opdelt efter køn og andre forskelligartede karakteristika
- specifikke målsætninger og indikatorer for ligestilling mellem kønnene, sideløbende med analyse af alle tematiske målsætninger/indikatorer fra et kønsperspektiv
- en beskrivelse af tiltag, som projektet vil anvende til at fremme ligestilling mellem kønnene (f.eks. kønsmainstreaming og/eller positive særforanstaltninger)
- en redegørelse for projektets behov for støttestrukturer og kontekst såsom finansiering af

deltagerne, finansiering til kapacitetsopbygning vedrørende ligestilling for projektets personale, lokaliseringen og tidsrammen for projektets aktiviteter, mv.

- en beskrivelse af, hvordan projektet vil sprede information for at inddrage kvinder og mænd i al deres forskellighed
- en beskrivelse af projektets tilgang til overvågning, som bør anvende kønsopdelte data og data om kønsbudgettering til at vurdere projektets performance i forhold til dets målsætninger, og til at måle fremgang ved hjælp af dets fastlagte ligestillingsindikatorer
- en beskrivelse af, hvordan projektet vil anvende en strategi for ligestilling i interne eller eksterne evalueringer, og hvordan det vil evaluere projektets tematiske og strukturelle ligestillingsaspekter (f.eks. strategi, metoder og redskaber)
- en detaljeret redegørelse for projektets finansielle ressourcer, f.eks. budgettet til gennemførelse af ligestillingsrelaterede aktiviteter og til kapacitetsopbygning vedrørende ligestilling.

Trin 3. Projektets gennemførelse

Dokumenter om projektets gennemførelse skal specificere, hvordan projektet håndterer eksisterende kønsbetingede forskelle eller forskelle mellem kvinders og mænds behov på interventionsområdet. Forvaltningsmyndighederne kan støtte ansøgerne ved at:

- forklare, at projektlederne skal sørge for indsamling af relevante kønsopdelte overvågningsdata til at vurdere projektets indikatorer og målsætninger
- støtte projektlederne i at opbygge ligestillingskompetence — dvs. nuancere deres viden om ligestilling, kønsmainstreaming og EU's tostrengede tilgang til ligestilling, og om hvordan disse tilgange kan gennemføres i praksis.

Trin 4. Projektvurdering

Hvert projekt bør ved hjælp af sine fastlagte ligestillingsindikatorer vurderes med henblik på, om dets målsætninger for ligestilling bliver opfyldt. Hvis ikke, bør projektet træffe afhjælpende foranstaltninger. Forvaltningsmyndighederne kan støtte projektlederne ved at foreslå, at de stiller en række nøglespørgsmål:

- Er projektet udarbejdet på grundlag af en ligestillingsanalyse? Er der udviklet specifikke målsætninger og indikatorer for ligestilling mellem kønnene?
- Er der anvendt kønsopdelte data?
- Har projektet helt eller delvis opfyldt sine målsætninger? I så fald, hvad var faktorerne for succes? I modsat fald, hvorfor ikke? Hvilke faktorer forhindrede projektet i at opfylde sine mål?
- Har der både været mænd og kvinder inddraget i projektets udformning og gennemførelse?
- Er der etableret systemer til at overvåge, om projektet udvikling, gennemførelse og overvågning er sket ud fra et kønsperspektiv?
- Er nøgleaktører (såsom undervisere, vejledere, arbejdsgivere og arbejdsmarkedets parter) gjort opmærksom på vigtigheden af at integrere et kønsaspekt?
- Har der været intern eller ekstern sagkundskab i ligestilling mellem kønnene til rådighed for projektets gennemførelse?
- Har der fundet kapacitetsopbygning og bevidstgørelse om ligestillingsspørgsmål sted i løbet af projektets varighed?
- Har der været nogen mekanisme til at vurdere kvindelige, hhv. mandlige støttemodtagers tilfredshed med projektets resultater? Har der i så fald været nogen relevant forskel mellem kvinders og mænds tilfredshed med disse resultater?

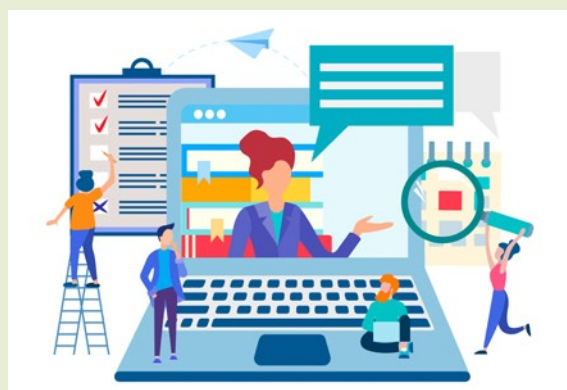
Sverige: Svenska ESF-rådets støttetjeneste for ligestilling mellem kønnene ved gennemførelse af projekter

Svenska ESF-rådet har oprettet en støttetjeneste, der tilbyder workshops til uddannelse og læring for projektansøgere og -ledere. Fonden har desuden oprettet en støttetjeneste for ligestilling ved gennemførelse af projekter. Støttetjenesten er åben for alle projekter, der finansieres af ESF, og giver konkret rådgivning til projektledere om systematisk integrering af principperne om ligestilling, tilgængelighed og ikke-forskelsbehandling i deres projekter. Den giver vejledning om kønsmainstreaming, ligestillingsanalyse og metoder til at sikre, at projektet kommer både kvinder og mænd til gode og ikke viderefører uligheder. Anmodning om støtte fremsættes online, hvad der letter samspillet mellem projektansøgere og -ledere og støttetjenesten. Adgangen til rettidig støtte har bidraget til gennemførelsen af ligestillingstiltag i ESF-finansierede projekter.

I 2016 behandlede Svenska ESF-rådets støttetjeneste 147 forespørgsler via sine onlinetjenester og nåede op på 107 projektansøgere og -ledere. Den svarede desuden på 12 anmodninger om støtte fra offentlige myndigheder og syv anmodninger om viden- og strategiudvikling vedrørende kønsmainstreaming. ⁽⁸³⁾

Svenska ESF-rådets særlige [støtwebsted](#) giver yderligere oplysninger, ofte stillede spørgsmål og metoder og værktøjer, der medvirker til at sikre, at projektet tager hensyn til ligestilling i alle faser — fra planlægning til gennemførelse og evaluering. Det fastslår, at kønsmainstreaming i projektcyklussen skal opfylde følgende kriterier:

- projektet råder over interne færdigheder inden for ligestilling eller støtte fra eksterne ligestillingseksperter
- der indgår en ligestillingsanalyse i projektets problemanalyse
- projektets aktiviteter er ligestillingsrelevante i henhold til denne analyse
- evalueringen af projektet vurderer, om der er opnået ligestilling mellem kønnene, og i hvilket omfang gennemførelsesprocessen har integreret ligestillingsaspektet.

© AlisaRut/Shutterstock.com

⁽⁸³⁾ Ifølge Sveriges ESF Annual Implementation Report, 2016, s. 2.

Spanien, specifik & sammenfaldende foranstaltning til at udrydde kønsbestemte uligheder: Projektet »Calí Equality for Roma women«

Calí-programmet der støttes af ESF's operationelle program for social integration og social økonomi 2014-2020, tager romakvinders særlige behov op ud fra et grundigt kendskab til deres virkelighed.

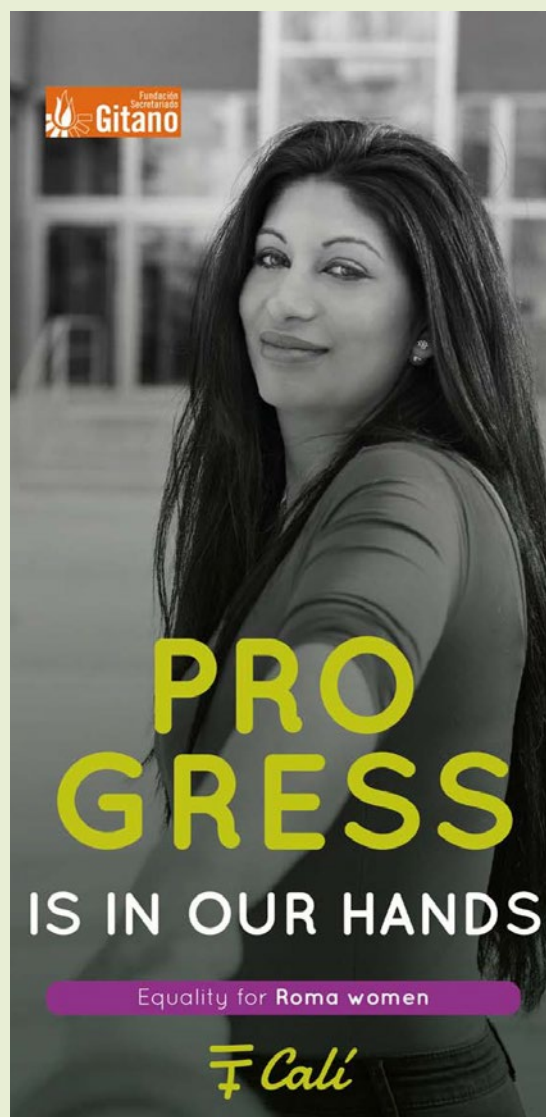
Programmets formål er at fremme den personlige udvikling af romakvinder, der er i en særligt sårbar situation, for at give dem mulighed for at udøve deres fulde borgerlige rettigheder og styrke deres evner og kompetencer for at forbedre deres muligheder for at finde et job.

Programmets målsætninger er at:

- fremme social inklusion af romakvinder og deres adgang til beskæftigelse gennem tiltag, der bidrager til at udvikle deres sociale og personlige færdigheder og beskæftigelsesmuligheder, og som fremmer ligestilling mellem kønnene, deltagelse og balance mellem arbejdsliv og privatliv
- bekæmpe forskelsbehandling og fremme ligestilling, med særligt fokus på de mange tilfælde af forskelsbehandling, som romakvinder er udsat for.
- fremme ligestilling mellem romakvinder og -mænd og støtte nedbrydning af kulturelle og sociale barrierer, der står i vejen for romakvinders sociale og økonomiske fremgang
- støtte og ledsage romakvinder, der udsættes for vold i hjemmet
- øge bevidstheden i samfundet om negative stereotyper vedrørende romaer, især romakvinder, hos offentlige politiske beslutningstagere, hos dem, der arbejder i relevante sektorer (dvs. lærere, social- eller sundhedspersonale, mv.) og hos de økonomiske aktører i selve romasamfundet
- øve indflydelse på politikkerne for ligestilling mellem kønnene, lige muligheder og ikke-forskelsbehandling.

Resultater, der ændrer kvinders liv

Efter tre år har resultaterne af Calí-programmet haft stor indflydelse på de 1 700 deltagende kvinders liv: 245 har fundet et arbejde, og 122 er begyndt at læse igen. Desuden bidrager det til at fremme ligestilling i romasamfundet, idet der er gennemført 786 oplysende aktiviteter om ligestilling mellem kønnene, hvor 2 050 mandlige romaer og 3 360 romakvinder i alle aldre har deltaget.

© gitanos.org.

Kilde: https://www.gitanos.org/que-hacemos/areas/gender_equality/cali_programme.html

Rapportering, overvågning og evaluering

Værktøj 10: Integrering af kønsaspektet i processer til overvågning og evaluering

Introduktion til værktøjet

Dette værktøj kan forvaltningsmyndigheder og overvågningsudvalg anvende til at udarbejde en »evalueringsplan«, herunder midtvejsevalueringer og efterfølgende evalueringer.

En evalueringsplan skitserer, hvordan et program vil blive evalueret, herunder vedrørende dets ligestillingsmålsætninger og -indikatorer. Planen omfatter den regelmæssige programevaluering, der har til formål at forbedre gennemførelsens kvalitet og tjene som oplysningsgrundlag for udformningen af programmets næste fase — ved siden af en midtvejsevaluering i 2024 og efterfølgende evalueringer af hvert program i 2029. Alle evalueringer bør tage hensyn til programmets ligestillingsrelaterede aspekter.

Der er forskellige muligheder for at evaluere, hvordan programmer har integreret et kønsaspekt, og hvad der er deres ligestillingsrelevante udfald. Disse omfatter:

- **Evalueringens mulighed 1.** Forudgående vurdering af programmets hensyntagen til ligestillingsaspektet (frivillig)
- **Evalueringens mulighed 2.** Opfølgning på resultaterne af ligestillingsrelaterede programmer ved at integrere specifikke ligestillingsaspekter i programmets hovedevalueringer (midtvejs og efterfølgende) og ved regelmæssigt at rapportere til overvågningsudvalget.
- **Evalueringens mulighed 3.** Yderligere relevante evalueringer som foreslået af forvaltningsmyndighederne
- **Evalueringens mulighed 4.** Evaluering af kønsbudgettering som beskrevet i nedenstående ramme.

Formålet med en specifik evaluering er at vurdere, i hvilket omfang programmet har haft en virkning på kønsbestemte uligheder på interventionsområdet, at vurdere, hvor godt ligestillingsrelevante

processer er anvendt, og i hvilket omfang der er anvendt en kombination af fonde eller programmer til at behandle ligestillingsrelaterede problemer.

Trin til integrering af et kønsaspekt i processer til overvågning og evaluering

Evalueringens mulighed 1-3

Evalueringen bør vurdere, om programmet opfylder alle specifikke målsætninger for ligestilling i planlægningsdokumentet, finansieringsplanen og andre programdokumenter. Til dette formål bør evalueringen ske ved hjælp af de ligestillingsindikatorer, der er fastsat i programmet.

Hvis der ikke er fastsat målsætninger for ligestilling, bør der anvendes generelle evalueringskriterier som skitseret i artikel 39 i forordningen om fælles bestemmelser — virkningsfuldhed, effektivitet, relevans, sammenhæng og EU-merværdi. Nedenstående spørgsmål kan være vejledende.

Relevans

- Har programmet effektivt bidraget til at skabe gunstige betingelser for fremme af ligestilling?
- Har programmet imødekommet både kvinders og mænds praktiske og strategiske behov?
- Har det bidraget til nationale, regionale og EU-politiske forpligtelser og mandater vedrørende ligestilling?
- Har programmet behandlet ligestillingsspørgsmål konsekvent og sammenhængende i hele gennemførelsesfasen?
- Er der foretaget justeringer som reaktion på eksterne faktorer (f.eks. økonomisk krise, regeringsskift osv.), som har haft indvirkning på forholdet mellem kønnene?
- Har programmet fået input af information fra relevante opdelte data?
- Fik programmet dette gennem samråd med målgrupper og andre relevante institutionelle aktører?

Effektivitet

- Har programmet effektivt udnyttet ressourcerne til at opnå resultater på ligestillingsområdet til fordel for både kvinder og mænd?
- Sikrer programmets overvågnings-, rapporterings- og evalueringsmekanismer, at der indgår ligestillingskriterier, og at der fremlægges evidens fra dem?
- Er rapporteringsmekanismerne anvendt konsekvent?
- Kan man udpege sammenhæng mellem resourcetildelinger og resultater?
- Når resourcetildelinger har resulteret i positive eller negative resultater for kvinder, hhv. mænd, er dette så blevet anvendt som informationsgrundlag for korrigerende foranstaltninger eller »næste fase«-tiltag?

Produktivitet

- Har programmet opnået de planlagte resultater/udfald?
- Har programmets påviselige udfald og resultater fremmet ligestilling og imødegået lokale/regionale kønsbetingede uligheder?
- Har der været påviselige fordele for målgrupperne? Er der forskelle mellem kvinder og mænd med hensyn til de opnåede resultater?
- Har indikatorer og data om enkeltpersoner været opdelt efter køn med henblik på at planlægge, gennemføre og overvåge programmet?
- Har interessenterne (organisationer, institutioner, indirekte målgrupper) haft fordel af programmets interventioner i henseende til institutionel kapacitetsopbygning omkring kønsmainstreaming og udviklingen af ligestillingskompetence hos medarbejderne?

Sammenhæng

- Hvordan er midler fra EU-fondene blevet kombineret for at afhjælpe kønsbestemte uligheder og fremme ligestilling? Hvordan er der f.eks. anvendt en kombination af fonde til at forbedre tilvejebringelsen af infrastruktur, påvirke balancen mellem arbejde og privatliv, udvikle

det lokale færdighedsgrundlag, styrke kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet og øge diversiteten i SMV'ernes ledelse og i andre erhvervssektorer og faglige sektorer?

- Hvordan er der udtrykt fælles målsætninger for ligestilling på tværs af EU-fondene, og hvordan er disse målsætninger blevet underkastet fælles overvågning og rapportering?

EU-merværdi

- Hvordan afspejler programmet EU's målsætninger om at fremme ligestilling?
- Har programmet bibragt merværdi i form af at fremme ligestilling sammenlignet med de fremskridt, som medlemsstaterne i øvrigt har gjort? Har det f.eks. bibragt fremskridt som følge af forskellige faktorer såsom gevinster i form af bedre koordinering, retssikkerhed, større effektivitet eller komplementaritet?

Evalueringsmulighed 4

En specifik evaluering af kønsbudgettering ⁽⁸⁴⁾ kan baseres på følgende rammer for fire aspekter af de offentlige finanser. ⁽⁸⁵⁾ Evalueringen kan fokusere på et af disse aspekter eller dem alle fire. Den kan omfatte hele programmets budget, et udvalgt område eller et specifikt projekt.

1. Vurder programmet hvad angår et eller flere af disse fire aspekter af de offentlige finanser

- **Udgifter:** Hvad finansieres? Hvem modtager støtten? Hvilke kønsbestemte uligheder er mål for støtten? Hvordan når midlerne ud til både kvinder og mænd i overensstemmelse med disses behov? (Hvem deltager f.eks. i hvilke arbejdsmarkedsprogrammer? osv.)
- **Indkomst:** Hvem betaler skat, moms og/eller gebyrer? Hvem skal betale visse tjenesteydelser af egen lomme?
- **Makroøkonomiske virkninger:** Hvilke virkninger har programmet haft for fordelingen af lønnet og ulønnet arbejde mellem kvinder og mænd? Hvilke konsekvenser har det haft for

⁽⁸⁴⁾ Baseret på Osika, I., & Klerby, A. (udateret). *Gender Budgeting — en checklista*. Tilgængelig på: <https://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/02/Gender-Budgeting-en-checklista.pdf>

⁽⁸⁵⁾ Elson, D. (2006). *Budgeting for Women's Rights: Monitoring Government Budgets for Compliance with CEDAW*. New York: UNIFEM. Tilgængelig på: <http://gender-financing.unwomen.org/en/resources/b/u/d/budgeting-for-womens-rights-monitoring-government-budgets-for-compliance-with-cedaw>

den lokale eller regionale økonomiske vækst og bæredygtighed?

- **Beslutningsprocesser:** Hvordan har kvinder, hhv. mænd været repræsenteret i beslutningsprocessen i programmet? Hvordan formidles f.eks. grundlæggende oplysninger, og hvordan tilpasses de efter forskellige interesser?

Vurdering af disse punkter kan give svar på overordnede spørgsmål som:

- Er midlerne i programmets budget nået ud til både kvinder og mænd?
- Har kvinder, hhv. mænd kunnet få adgang til tjenesteydelser, der opfylder deres behov?
- Har programmet skabt forandring? Har det f.eks. angrebet de underliggende normer og værdier, som fastholder kønsbestemte uligheder?

2. Analyser ressourceallokeringerne inden for programmets kerneaktivitet i forhold til antal, behov og præferencer

Vælg et budget eller en aktivitet til at analysere under hensyntagen til de kønsopdelte data, der er indsamlet af programmet, om muligt med tilføjelse af kønsopdelte data om andre karakteristika såsom alder, økonomisk status, race, etnicitet, handicap, tidsudnyttelse, brug af offentlige rum, faciliteter, ressourcer mv. Som led i din analyse kan du:

- beregne det samlede budget, der er gennemført
- spørge »Hvem nåede man ud til?« fastlægge målgrupperne og de specifikke data, du har om dem
- anvende indsamlede data, eksisterende undersøgelser, forskning og forespørgsler fra borgere til at fastslå, om ressourcerne er anvendt til at opfylde målgruppens behov og præferencer
- beregne ressourcerne ud fra et kønsperspektiv — beregn f.eks. omkostningerne pr. gruppe af kvinder og pr. gruppe af mænd hver for sig, og beregn de gennemsnitlige omkostninger pr. kvinde og pr. mand
- drag sammenligninger, og spørg: »hvilken virkning ville det have haft på programmets samlede budget, hvis kvinder og mænd modtog samme beløb i støtte«?

3. Vurder, i hvilket omfang der har været behov for alternative eller supplerende ressourcer og aktiviteter

Ud over programmets ressourcer, så vurder, i hvilket omfang der har været behov for alternative eller supplerende ressourcer og aktiviteter. Dette kan omfatte:

- enkeltpersoners tid, ulønnede eller frivillige arbejde
- privat finansiering af gebyrer eller andre omkostninger
- anden offentlig finansiering til lokaler, transport og andre aktiviteter
- alternative produkter og tjenester i den private sektor.

Det er vigtigt at spørge:

- Hvilke infrastrukturinvesteringer har ledsaget programmets aktiviteter?
- Hvem anvender disse ressourcer? (opdel data/analyse på kvinder og mænd og andre relevante karakteristika).

4. Vurdering af kønsaspektet

- Analysér resultaterne af kortlægningen på niveau 2 og 3. Er der forskelle i, hvordan ressourcerne er blevet fordelt (anvendt) af kvinder og mænd?
- Hvilke normer og værdier findes der? Er disse normer og værdier kønsspecifikke?
- Behandles kvinder og mænd forskelligt i programmet? Tilskrives aktiviteter, der domineres af kvinder, højere eller lavere værdi end de, der domineres af mænd?

5. Andre aspekter af vurdering af kønsbudgettering

Hvad er en investering? Overvej, hvordan investeringer i fysisk infrastruktur har kønsspecifikke dimensioner. F.eks. investeringer i tjenester og faciliteter, som kvinder, hhv. mænd har adgang til, eller investeringer, der kan støtte balancen mellem arbejdsliv og privatliv, IT-udvidelse og digital inklusion — såsom børnepasning, social- og ældreomsorg, tilgængelig transport, digital hjælp til hjemmeomsorg osv. Udvidelse af omsorgsfaciliteternes fysiske infrastruktur — såsom vuggestuer og generationsoverskridende faciliteter til sociale omsorg — kan udvide de lokale arbejdsmarkeder og skattegrundlaget ved at skabe nye, bæredygtige job med betydelige investeringsafkast. Investeringer i den lokale arbejdsstyrke og

de tilknyttede færdigheder er et eksempel på investeringer, der imødegår kønsopdeling på arbejdsmarkedet; dette indebærer at investere i fag, hvor kvinder er overrepræsenteret (og undervurderet). Det er også vigtigt at vurdere, om indsatsen til udvidelse af IT-infrastruktur og digital infrastruktur imødegår kvinders underrepræsentation i bedre lønnede tekniske erhverv.

Er projekternes forvaltnings- og styringsdokumenter kønsspecifikke? Det er vigtigt at spørge:

- Omfatter disse dokumenter ligestillingsrelaterede målsætninger og særdirektiver relateret til forordningerne om EU-fondene vedrørende ligestilling?
- Fremlægger de kønsopdelte data? Anvender de ligestillingsorienteret terminologi?
- Er kvinder og mænd ligeligt repræsenteret i programmets forvaltnings- og overvågningsudvalg?

Har programmet skabt ændringer? Overvej, om programmets ressourcetildelinger er styret af målsætninger om at fremme ligestilling. Kønsbudgettering er en tilgang til at omdanne et programs analyse, udformning og resultater fra et offentligt finansielt perspektiv. Dette kræver, at man tænker mere helhedsorienteret i forhold til de ligestillingsmæssige aspekter af udvikling af infrastruktur, færdigheder og beskæftigelse, og anfægter kønsstereotyper og restriktive kønsrelationer. Ved evaluering af et arbejdsprogram, så vurder f.eks., om programmets udformning har omfattet elementer til at øge kvinders adgang til lønnet arbejde. Blandt de vigtigste elementer kunne ud over finpudsning af kvinders færdigheder være finansiering af børnepasning, bedre tidsudnyttelse som følge af adgang til integrerede transport- og tjenesteydelser, samt teknologisk innovation til støtte for digital kommunikation eller fleksible arbejdsordninger.

Østrig: Ligestilling i evalueringer i EU-fondene

I overensstemmelse med den østrigske partnerskabsaftale har overvågningsudvalgene fremmet evalueringer, der integrerer et kønsaspekt. I evalueringen af det operationelle program under Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) indgår f.eks. en særskilt evaluering af EU's horisontale principper, herunder kønsmainstreamingaktiviteter på tværs af programmets enkelte prioriterede akser. Evalueringsaktiviteten inddrager aktivt de relevante interessenter ved at medtage dem i styringsgrupper og workshops.

Til at overvåge og evaluere Den Europæiske Socialfond (ESF) blev der på et tidligt tidspunkt oprettet to særskilte fokusgrupper, — den ene om kønsmainstreaming, den anden om ligestilling mellem kønnene. De overvåger fremskridtene hvad angår at ophæve konstaterede uligheder mellem kvinder og mænd, gennem ESF-finansierede foranstaltninger. Eksterne evalueringer af ESF-aktiviteter omfatter en vurdering af EU's horisontale principper med fokus på ikke-forskelsbehandling og lige muligheder for kvinder og mænd.

Overvågningsudvalget for Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) er karakteriseret af en afbalanceret repræsentation af kvinder og mænd, herunder repræsentanter for de pågældende arbejdsmarkedsparter. Der er udarbejdet tre evalueringer vedrørende ligestilling for ELFUL's finansieringsperiode 2014-2020, nærmere bestemt:

- et ligestillingsindeks for kvinders og mænds beskæftigelses- og levevilkår på regionalt plan
- en evaluering af lige muligheder i LEADER
- en overordnet evaluering af ligestilling, som vil indeholde en udførlig evaluering af ELFUL-programmernes støtte til ligestilling mellem kønnene.

Yderligere ressourcer

Læs mere om samråd med interessenter og praktiske tilgange ved at besøge:

- [Samråd med interessenter på ligestillingsområdet](#)

Værktøj 11 Rapportering af udgifter til ressourcer til ligestilling i EU-fondene

Sporing af budgetudgifter, der fremmer ligestilling mellem kønnene, er et vigtigt element i kønsbudgettering. Hertil kan man anvende [værktøj 8](#). Et rette skridt er sporing af budgettildelinger i henhold til deres kategorisering som med dette [værktøj 8](#), men processen sporing af udgifter rummer meget mere.

Processen sporing af udgifter, der fremmer ligestilling, skal baseres på en dybere indsigt i, hvordan midlerne anvendes, og hvordan udgifterne er knyttet til ligestilling mellem kønnene. Hvordan kan vi vide, at udgifterne skaber forandring og fremmer retfærdighed og ligestilling mellem kønnene? Hvem vil få fordel af finansieringen? Hvad vil der blive ændret? Hvordan vil det blive ændret? Disse spørgsmål kan ikke besvares blot med et

system til sporing. Nedenstående lister over forskellige tilgange viser, hvilken rigdom sporing af udgifter rummer.

En forudsætning for, at sporing af udgifter vil fremme ligestilling, er, at det foretages af den eksisterende ledelse og en kerne af eksperter med indgående viden, se [EIGE's værktøjssæt om institutionel omdannelse](#) for at få yderligere oplysninger om sidstnævnte.

Sporing af udgifter med henblik på ligestilling

De internationale erfaringer viser, at der er mange forskellige tilgange til at spore udgifter. De vigtigste tilgange er angivet i tabellen nedenfor:

Tilgange	Kortfattet indhold
Finansiell ligestillingsrevision af budgettet	En finansiell ligestillingsrevision analyserer udgifterne ud fra et kønsperspektiv. Den foretages derfor efter at budgettet er gennemført. Denne proces undersøger, hvordan ressourcerne er tildelt, og hvad resultatet har været for kvinder, hhv. mænd, og piger, hhv. drenge, i al deres forskellighed, i forhold til, hvad der faktisk er planlagt. Revisionen bør ideelt set udføres af en uafhængig kompetent myndighed (central budgetmyndighed eller andre uafhængige organer).
Sporing af finansielle tildelinger til fremme af kvinders rettigheder og ligestilling	• Værktøj 8
Ligestillingsfokuseret analyse af konsekvenser af udgifter	En ligestillingsfokuseret analyse af konsekvenser af udgifter fokuserer på udgifternes fordeling mellem kvinder og mænd, drenge og piger i al deres forskellighed. Ved denne proces undersøger man enhedsomkostningerne for en given tjeneste, hvorefter man beregner, i hvilket omfang tjenesten anvendes af kvinder, hhv. mænd, og drenge og/eller piger (man kan tilføje flere karakteristika, afhængigt af den nødvendige grad af opdeling. f.eks. alder, race, etnicitet, religion, lokalisering på landet/i byen mv.). Med denne analyse kan man f.eks. bestemme, i hvilket omfang og på hvilken måde kvinder, hhv. mænd har fået del i udgifter til offentlige tjenester såsom offentlig transportinfrastruktur, sundhedspleje og/eller uddannelse.
Vurdering af kønsbudgettering	• Værktøj 10

Yderligere ressourcer

Læs mere om kønsbudgettering ved at besøge:

- [Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling \(OECD\) om ligestillingsbudgettering i »budgeting and public expenditures«](#)
- [Budgetgruppen af kvinder om kønsbudgettering i »toolkits«](#)
- [UN-Women — Gender responsive budgeting in practice: A training manual](#)
- [Gennemførelsen af kønsbudgettering i Wien](#)

Henvisninger

Agentur für Gleichstellung im ESF (2019). *Gender Budgeting im Bundes-ESF*. Berlin: Agentur für Gleichstellung im ESF. Tilgængelig på: <https://www.esf-querschnittsziele.de/gleichstellung/gender-budgeting.html>

Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2019): *Operationelles Programm des Bundes für den Europäischen Sozialfonds, Förderperiode 2014-2020. Gender Budgeting Bericht 2018*. Tilgængelig på: https://www.esf.de/portal/SharedDocs/PDFs/DE/Publikationen/gender_budgeting_bericht_2018.pdf;jsessionid=81CAB9F3694E49035518A4FDFC0D6365?__blob=publicationFile&v=3 (på tysk)

Christine Lagarde (2014): »The Economic Power of Women's Empowerment«, hovedtale af Christine Lagarde, administrerende direktør, Den Internationale Valutafond, tilgængelig på: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp091214>

Europarådet (2005). *Gender Budgeting. Final report of the Group of Specialists on Gender Budgeting*. Strasbourg: Europarådet, Enheden for ligestilling, Generaldirektoratet for menneskerettigheder.

Elborgh-Woytek, K., Newiak, M., Kochhar, K., Fabrizio, S., Kpodar, K., Wingender, P., Clements, B., & Schwartz, G. (2013). »Women, work and the economy: macroeconomic gains from gender equity«, Notat fra Den Internationale Valutafond, SDN/13/10. Washington DC: IMF. Tilgængelig på: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1310.pdf>;

Elson, D. (2006). *Budgeting for Women's Rights: Monitoring Government Budgets for Compliance with CEDAW*. New York: UNIFEM. Tilgængelig på: <http://gender-financing.unwomen.org/en/resources/b/u/d/budgeting-for-womens-rights-monitoring-government-budgets-for-compliance-with-cedaw>

Europa-Kommissionen (2017). Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: et initiativ til støtte for balance mellem arbejdsliv og privatliv for erhvervsaktive forældre og omsorgspersoner. COM/2017/0252

final. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=COM:2017:252:FIN>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2014). *Estimating the costs of gender-based violence in the European Union*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/estimating-costs-in-european-union>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2014). *Gender equality and economic independence: part-time work and self-employment, Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/MH0414228ENC.pdf>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2017). *Economic Benefits of Gender Equality in the European Union: Report on the empirical application of the model*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-report-empirical-application-model>;

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2017). *Economic benefits of gender equality in the European Union. Literature review: existing evidence and methodological approaches*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-literature-review-existing-evidence-and-methodological-approaches>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2017). *Economic benefits of gender equality in the European Union EU and EU Member States overviews*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-eu-eu-and-eu-member-states-overviews>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2017). *Evidence of economic benefits of gender equality in other policy areas*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/evidence-of-economic-benefits-of-gender-equality-in-other-policy-areas>

europa.eu/sites/default/files/economic-benefits-gender-equality-policy-areas.pdf

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2017). Gender budgeting. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2017). Gender Equality Index 2017: Violence against women — the most brutal manifestation of gender inequality. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-violence-against-women>

EIGE (2018), *Gender Equality Index 2017: Czech Republic*, EIGE, Vilnius. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-czech-republic>

EIGE (2018), *Gender Equality Index 2017: Estonia*, EIGE, Vilnius. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-estonia>

EIGE (2018), *Gender Equality Index 2017: Germany*, EIGE, Vilnius. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-germany>

EIGE (2018), *Gender Equality Index 2017: Spain*, EIGE, Vilnius. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-spain>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2019), Gender budgeting. Mainstreaming gender into the EU budget and macroeconomic policy framework. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/publications/gender-budgeting-mainstreaming-gender-eu-budget-and-macroeconomic-policy-framework>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2019). Gender Inequality Index. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2019). Database over ligestillingsrelaterede statistikker. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>

De Forenede Nationer (1966). International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. New York: FN. Tilgængelig på: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

Eurostat (2018). *Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 Strategy*. 2018-udgivelse. Bruxelles: Eurostat. Tilgængelig på: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9087772/KS-02-18-728-EN-N.pdf/3f01e3c4-1c01-4036-bd6a-814dec66c58c>

Eurostat (2018). *The life of women and men in Europe: A statistical portrait*. 2018-udgivelse. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: <https://www.ine.es/prodyser/myhue18/bloc-1a.html?lang=en>

Eurostat (2019). *Gender Statistics*. Bruxelles: Eurostat. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_statistics

Fitzgerald, R. & Michie, R. (2000). »Experiences, good practice and lessons for evaluating gender equality outcomes in Structural Fund programmes«, document præsenteret ved Evaluering til ligestillingskonferencen, Edinburgh, 17.-19. september 2000.

Frey, R., Savioli, B., & Flörcken, T. (2012). *Gender Budgeting in the Federal ESF — A qualitative analysis*. Berlin: Agentur für Gleichstellung im ESF. Tilgængelig på: http://www.esf-gleichstellung.de/fileadmin/data/Downloads/Aktuelles/gender-budgeting-bericht-2012_agentur_gleichstellung_esf.pdf

Kabeer, N. (2012) »Women's economic empowerment and inclusive growth: labour markets and enterprise development«, International Development Research Centre, Discussion Paper 29/12. Tilgængelig på: <https://www.soas.ac.uk/cdpr/publications/papers/file80432.pdf>

Milovy, N. (2019). *Briefing — EU Legislation in Progress: A new directive on work-life balance*. Bruxelles: Europa-Parlamentets Forskningstjeneste (EPRS). Tilgængelig på: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614708/EPRS_BRI\(2018\)614708_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614708/EPRS_BRI(2018)614708_EN.pdf)

O'Hagan, A. & Klatzer, E. (red.) (2018). *Gender budgeting in Europe: Developments and challenges*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (2017). *Pensions at a Glance 2017: Country Profiles — Spain*. Paris: OECD. Tilgængelig på: <https://www.oecd.org/els/public-pensions/PAG2017-country-profile-Spain.pdf>

Osika, I., & Klerby, A. (udateret). *Gender Budgeting — en checklista*. Tilgængelig på <https://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/02/Gender-Budgeting-en-checklista.pdf>

Savioli, B., & Meseke, H. (2016). *Teilhabe und Transparenz — Gender Budgeting im Bundes-*

ESF. Berlin: Agentur für Querschnittsziele im ESF. Tilgængelig på: https://www.esf-querschnittsziele.de/fileadmin/DATEN/Publikationen/gender-budgeting_201216.pdf

Sharp, R. & Broomhill, R. (2002). »Budgeting for Equality: the Australian experience«, *Feminist Economics*, Vol. 8, No 1, s. 26.

Stotsky, J. (2016). *Gender budgeting: fiscal context and current outcomes*, arbejdsdokument fra Den Internationale Valutafond, WP/16/149. Washington DC: IMF;

Websider

Community of Practice on Gender Mainstreaming in the ESF (GenderCoP). Tilgængelig på: <http://standard.gendercop.com/about-the-standard/why-a-standard-on-gender-mainstreaming/index.html>

Rådet for Den Europæiske Union (2011). Rådets konklusioner af 7. marts 2011 om den europæiske ligestillingspagt (2011-2020). Bruxelles: Rådet for Den Europæiske Union. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A52011XG0525%2801%29>

Council of the European Union (2017), *Synergies and Simplification for Cohesion Policy Post-2020: Council Adopts Conclusions*. Tilgængelig på: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/11/15/council-conclusions-on-synergies-and-simplification-for-cohesion-policy-post-2020/>

Europäischer Sozialfonds für Deutschland. (udateret) Monitoring und Evaluierung 2014-2020. Berlin: Bundesministerium für Arbeit und Soziales. Tilgængelig på: <https://www.esf.de/portal/DE/Foerderperiode-2014-2020/Monitoring/inhalt.html> (på tysk)

European Commission (n.d.), *EU Action against Pay Discrimination*. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/eu-action-against-pay-discrimination_en

Europa-Kommissionen (2010). *Europa 2020-strategien*. Bruxelles: Europa-Kommissionen.

Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en

Europa-Kommissionen (2015). Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: En europæisk dagsorden for migration. COM(2015) 240 final. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf

Europa-Kommissionen (2015). *First-Phase Consultation of Social Partners Under Article 154 TFEU on possible action addressing work-life Balance Faced by working parents and caregivers*, C(2015) 7754 final. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14743&langId=en>

Europa-Kommissionen (2015). *Strategisk indsats for ligestilling mellem kønnene 2016-2019*. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/strategic-engagement-gender-equality-2016-2019_en

Europa-Kommissionen (2017). *Europæisk søjle for sociale rettigheder*. Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

Europa-Kommissionen (2017). Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om balance mellem arbejdsliv og privatliv for forældre og omsorgspersoner og om ophævelse af Rådets direktiv 2010/18/EU. COM/2017/0253 final — 2017/085 (COD). Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:52017PC0253>

Europa-Kommissionen (2018). Rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: om udvikling af børnepasningsfaciliteter for små børn for at øge kvindernes deltagelse på arbejdsmarkedet, skabe en balance mellem arbejdsliv og privatliv for arbejdende forældre samt skabe bæredygtig og inkluderende vækst i Europa («Barcelonamålene»). Bruxelles: Europa-Kommissionen. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

Europa-Kommissionen (2019). Tackling discrimination. Bruxelles: Generaldirektoratet for Retlige Anliggender og Forbrugere. Tilgængelig på: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/diversity/index_en.htm

European Commission (n.d.), *Work-Life Balance in the European Union*. Europa-Kommissionens GD for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion, Bruxelles. Tilgængelig på: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1311&langId=en>

European Commission (n.d.), *Gender Equality*. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality_en

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE (2017). *Gender equality boosts economic growth*. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/news-and-events/news/gender-equality-boosts-economic-growth>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — EIGE. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *EIGE's Gender Institutional Transformation Toolkit*. Tilgængelig

på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/institutional-transformation>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Gender analysis*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-analysis>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Gender implications for employment, labour market policies and reforms*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/employment>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Gender indicators*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-indicators>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Gender Mainstreaming Toolkits*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Concepts and Definitions*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Entrepreneurship*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/entrepreneurship>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Agriculture and Rural Development*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/agriculture-and-rural-development>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Gender mainstreaming in the EU Member States*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Gender Statistics Database*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/bpfa>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Reconciliation of Work*

and Private Life. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/resources/italy/work-life-balance-measures-help-reconcile-work-private-and-family-life>

EIGE (n.d.), *Relevance of gender in the policy area of economic and financial affairs*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/economic-and-financial-affairs>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *Stakeholder Consultations and Practical Approaches*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-stakeholder-consultation>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder — (EIGE). *What is Gender Mainstreaming. Representation in gender mainstreaming*. Tilgængelig på: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>

Europa-Parlamentet (2018). Faktablade om Den Europæiske Union: Ligestilling mellem mænd og kvinder. Bruxelles: Europa-Parlamentet. Tilgængelig på: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/da/sheet/59/equality-between-men-and-women>

Europa-Parlamentet (2018). Faktablade om Den Europæiske Union: Lissabontraktaten. Bruxelles: Europa-Parlamentet. Tilgængelig på: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/da/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>

Den Europæiske Union (2000). Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_da

Europa-Kommissionen (2007). Traktaten om Den Europæiske Union. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/ALL/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

Europa-Kommissionen (2007). Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

Den Europæiske Union (udateret). EU-traktaterne. Bruxelles: EU. Tilgængelig på: https://europa.eu/european-union/law/treaties_da

GenderCoP. Tilgængelig på: <http://standard.gendercop.com/efs-thematics/index.html>

Includegender.org, 4R Method. Tilgængelig på: <http://www.includegender.org/toolbox/map-and-analyse/4r-method/>

Includegender.org, SWOT. Tilgængelig på: <https://www.includegender.org/toolbox/plan-and-prepare/swot/>

Svenska ESF-rådets støttewebsted. Tilgængelig på: <https://esfsupport.esf.se/>

Swedish Secretariat for Gender Research (2014), *Gender-Equal Communication*. Tilgængelig på: <https://www.samband.is/media/jafnrettismal/Gender-equal-communication-pdf.pdf>

Spanish Equality Policy Network (n.d.), *¿Qué es la Red de Políticas de Igualdad?* (Det spanske netværk for ligestillingspolitikker). Tilgængelig på: <http://www.igualdadgenerofondoscomunitarios.es/>

UN Women (2015). *Achieve gender equality and empower all women and girls*. UN Women, New York. Tilgængelig på: <http://www.unwomen.org/en/news/in-focus/women-and-the-sdgs/sdg-5-gender-equality>

De Forenede Nationers Generalforsamling (2015). Resolution vedtaget af generalforsamlingen den 25. september 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, UNGA, New York. Tilgængelig på: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

Women's Budget Group (Det Forenede Kongerige): Tilgængelig på: <https://wbg.org.uk/>

EU-fondene — forordninger 2021-2027 (juni 2018)

Forordning om fælles bestemmelser (COM(2018) 375 final), tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN>

Forordning om ESF+ (COM(2018) 382 final), tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0382>

Forordning om EFRU og Samhørighedsfonden (COM(2018) 372 final), tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=COM%3A2018%3A372%3AFIN>

Forordning om den fælles landbrugspolitik/ELFUL (COM(2018) 392 final), tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=COM%3A2018%3A392%3AFIN>

Forordning om Den Europæiske Hav- og Fiskerifond (COM(2018) 390 final), tilgængelig på: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/ALL/?uri=COM:2018:390:FIN>

Videoer

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). Economic benefits of gender equality: STEM. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=64cCxFQnGvM>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2017). Economic benefits of gender equality: Labour market activity and equal pay. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: https://www.youtube.com/watch?v=afWKAs_XOrE

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2019). What is gender budgeting? Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=cqjt4EUakvw>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (2019). Education and economy. Vilnius: EIGE. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=LwldSLe4waQ>

Den Internationale Arbejdsorganisation (2016). Decent Work and the Care Economy. Tilgængelig på: <https://www.ilo.org/global/topics/care-economy/dw-and-care-economy/lang--en/index.htm>

Sveriges Kommuner och Regioner (2014). Sustainable Gender Equality — a film about gender mainstreaming in practice. Stockholm: SKL Jämställdhet. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=udSjBbGwJEg>

UN Women (2017). What is gender responsive budgeting? New York: UN Women. Tilgængelig på: <https://www.youtube.com/watch?v=mquOclPJYPs>

SÅDAN KONTAKTER DU EU

PERSONLIGT

Der findes flere hundrede Europe Direct-informationscentre i hele EU. Find dit nærmeste center på:
https://europa.eu/european-union/contact_da

PR. TELEFON ELLER E-MAIL

Europe Direct er en tjeneste, der besvarer spørgsmål om EU. Kontakt Europe Direct:

- på gratisnummer: 00 800 6 7 8 9 10 11 (visse operatører tager betaling for disse opkald)
- på følgende nummer: +32 22999696 eller
- pr. e-mail: https://europa.eu/european-union/contact_da

SÅDAN FINDER DU OPLYSNINGER OM EU

ONLINE

Oplysninger om EU er tilgængelige på alle EU's officielle sprog på Europawebstedet:
https://europa.eu/european-union/index_da

EU-PUBLIKATIONER

Du kan downloade eller bestille EU-publikationer gratis eller mod betaling på: <https://op.europa.eu/da/publications>. Du kan bestille flere eksemplarer af de gratis publikationer ved at kontakte Europe Direct eller dit lokale informationscenter (se https://europa.eu/european-union/contact_da).

EU-RET OG RELATEREDE DOKUMENTER

Du kan nemt få adgang til EU's juridiske oplysninger (herunder al EU-ret siden 1952) på alle officielle EU-sprog på EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>

ÅBNE DATA FRA EU

EU's portal for åbne data (<http://data.europa.eu/euodp/da>) giver adgang til datasæt fra EU. Dataene kan downloades og genanvendes gratis til både kommercielle og ikkekommercielle formål

www.eige.europa.eu

Den Europæiske Unions
Publikationskontor

